

Riksdagens protokoll

1999/2000:84

Torsdagen den 23 mars

Protokoll
1999/2000:84

Kl. 12.00 – 17.55
19.00 – 22.15

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 17 mars.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1999/2000:303

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:303 av Chatrine Pålsson om utsatta barn i Sverige.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 11 april 2000.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresa.

Stockholm den 21 mars 2000

Socialdepartementet

Ingela Thalén

Interpellation 1999/2000:288

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:288 av Ragnwi Marcelind om återvinningsburkar.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 mars 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 21 mars 2000

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Interpellation 1999/2000:289

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:289 av Johnny Gylling om MK 1-diesel.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 mars 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 21 mars 2000

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 1999/2000:294

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:294 av Bengt Silfverstrand (s) om sanktionerna mot Förbundsrepubliken Jugoslavien.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 12 maj 2000.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 21 mars 2000

Utrikesdepartementet

Anna Lindh

Interpellation 1999/2000:301

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:301 av Göran Lindblad (m) om donationer av läromedel till skolan.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 april 2000.

Skälet till dröjsmålet är stor arbetsbelastning.

Stockholm den 17 mars 2000

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

Interpellation 1999/2000:297

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:297 av Gunnar Hökmark (m) om statsbudgetens utgiftstak.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 4 april 2000.

Skälet till dröjsmålet är stor arbetsbelastning och budgetarbete.

Stockholm den 20 mars 2000

Finansdepartementet

Bosse Ringholm

3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och delats ut till kammarrens ledamöter:

Utstationering av arbetstagare från tredje land i samband med tillhandahållande av tjänster över gränserna.

Utvidgning av friheten att tillhandahålla tjänster över gränserna till att även omfatta tredjelandsmedborgare som har etablerat sig inom gemenskapen. *KOM (1999) 3*

Förslag till rådets beslut om bildande av en europeisk flyktingfond
KOM (1999) 686

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1999/2000:66 till trafikutskottet

1999/2000:68 till utbildningsutskottet

1999/2000:71 till näringsutskottet

1999/2000:73, 74 och 76 till miljö- och jordbruksutskottet

1999/2000:81 till utbildningsutskottet

1999/2000:89 till lagutskottet

1999/2000:91 till socialförsäkringsutskottet

1999/2000:92 till miljö- och jordbruksutskottet

1999/2000:93 till lagutskottet

1999/2000:95 till socialförsäkringsutskottet

1999/2000:97 till försvarsutskottet

1999/2000:99 till finansutskottet

Motioner

1999/2000:Kr5 och Kr6 till kulturutskottet

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Näringsutskottets betänkande 1999/2000:NU15

Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU11

6 § Tidsdelat boende – information på konsumentens språk

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU12
Tidsdelat boende – information på konsumentens språk (prop.
1999/2000:48).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 15 §.)

Obeställd reklam, m.m. 7 § Obeställd reklam, m.m.

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU13
Obeställd reklam, m.m. (prop. 1999/2000:40).

Anf. 1 TANJA LINDERBORG (v):

Fru talman! Jag hade glatt mig åt att konsumentministern skulle delta i denna debatt, men till min besvikelse ser jag att han inte är här.

Vänsterpartiet anser att det konsumentpolitiska arbetet måste anpassas till de förändringar som har skett i och med den informationstekniska utvecklingen. I Sverige har vi en konsumentlagstiftning som i många avseenden skapar ett bra rättsligt skydd för konsumenterna. Dessutom ger lagstiftningen tydliga spelregler för näringsidkarna. Men det finns anledning att stärka konsumenternas möjligheter att hävda sina rättigheter även i IT-världen. Detta är inte minst viktigt i en samhällsutveckling där vi ser marknadsföring i nya former, som via elektronisk post.

Spam, som är det engelska ordet för skräpreklam i form av massutskick av elektronisk post, är en ny form av direktreklam som har blivit ett växande internationellt problem. America Online, som är en av de större amerikanska Internetoperatörerna men som också har verksamhet i Sverige, uppger att ca 40 % av de 15 miljoner e-postmeddelanden som de dagligen hanterar är spam. Ungefär hälften av dessa, alltså 3 miljoner meddelanden per dag, är reklamerbjudanden om pornografi eller lotteri eller bli-rik-erbjudanden.

Då ställer jag mig frågan om vi vill ha en sådan utveckling i Sverige. Svaret är naturligtvis nej.

I regeringens proposition, som en majoritet av utskottet ställt sig bakom, sägs att en *opt in*-lösning, dvs. att konsumenten måste ge sitt samtycke till reklam, inte skulle vara fruktbar då det, som det står i propositionen, ”– – – skulle hämma den fortsatta utvecklingen på ett expansivt område”.

Denna inställning bygger på ett resonemang som inte tar hänsyn till den enskilda konsumenten. En kommunikationskanal kan ju bara vara användbar så länge som huvuddelen av kommunikationen är meningsfull. Det innebär följande: Ju större mängd störningar, desto mindre användbar blir kanalen. Jag menar att det blir mindre intressant att använda denna kanal om störningarna i form av reklam blir alltför påtagliga.

Regeringens förslag kan alltså innebära att konsumenternas förtroende för e-handel skadas och det ganska allvarligt. Men nu villkorar

regeringen sitt förslag genom att det ska upprättas ett spärregister dit man kan anmäla sig om man inte vill ha en viss reklam – en s.k. *opt out*-lösning. Men i dag finns det inget spärregister. Det register som regeringen och riksdagen ställer sig bakom utreds för närvarande av Konsumentverket. Man lägger fram ett lagförslag som villkoras av en utredning som kommer att redovisas i oktober i år, och lagen träder i kraft den 1 maj.

Dessutom måste man som konsument ställa sig frågan hur många register man ska behöva anmäla sig till för att slippa oönskad reklam. I dag finns det ett, nämligen SPAR. Ett till är under uppbyggnad, och det är NIX-reklam. Nu ska man alltså behöva anmäla sig till ytterligare ett register. Det är inte utan att man tar sig för pannan, faktiskt.

Enligt min mening löser inte ett register problemet för dem som inte vill ha reklam. Ett sådant register kommer oundvikligen att missbrukas av ett antal oseriösa företag och organisationer. Det kommer med stor sannolikhet att finnas några som tycker att registrets medlemmar är en extra intressant målgrupp.

Hittills har det varit förenat med ganska mycket besvär för ”spamare” att samla in e-postadresser. Men om det nu blir ett färdigt register är det bara att hämta ned detta register från nätet och sedan starta ett utskicksprogram.

Seriösa företagare gör naturligtvis inte så, men tyvärr vimlar nätet av oseriösa lycksökare. Alltid kan man väl tjäna några tusenlappar på ett utskick, för det finns alltid någon som nappar på betet. Spam kan alltså vara lönsamt för den som inte har ett gott rykte att värna.

Det EG-direktiv som ligger till grund för regeringens ställningstagande tar upp användningen av automatiska uppringningsautomater och telefax för reklam utifrån att detta skulle vara särskilt påträngande och dessutom innebära en kostnadsaspekt för den enskilde, vilket har gjort att man har valt *opt in*-lösningen. Men här tycker jag att argumentationen brister påtagligt.

Telefax, telefon och elektronisk post har såvitt jag vet slående likheter när det gäller påträngandegrad och kostnad för den enskilde. Det borde innebära att en *opt in*-lösning även är motiverad i fråga om elektronisk post och telefon. Dessutom finns det mycket som tyder på att den tekniska utvecklingen går mot minskad telefaxanvändning och en ökad användning av elektronisk post. Det tror jag att vi är överens om. Vänsterpartiet anser alltså att det ska göras samma bedömning av inträngningsaspekten när det gäller obeställd reklam via elektronisk post och telefon som i fråga om oombedd telefaxreklam och automatiska uppringningssystem.

Nu ser jag att konsumentministern har kommit. Om konsumentministern vill lyssna på mig ska jag passa på att säga att jag är oerhört förvånad och besviken över regeringens agerande, Lars-Erik Lövdén. Man har tillsatt en konsumentpolitisk kommitté som bl.a. ska lämna förslag om hur den framtida konsumentpolitiken ska kunna ge människor förutsättningar att känna sig trygga som konsumenter och ha ett starkt inflytande över sin vardagssituation. Därtill kommer att konsumentpolitiken kommer att vara en av regeringens profilfrågor under Sveriges ordförandeskap nästa år.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Obeställd reklam, m.m.

Den som anser att hemmet bör vara en fredad zon och den som inte vill ha telefonreklam från Nisses livs om extrapris på smörgåsgurka ska stödja reservationerna 2 och 5, som jag på detta sätt yrkar bifall till.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag bara säga att jag känner en stark sympati för de motionärer som vill förbjuda könsdiskriminerande reklam. Men den frågan har varit uppe vid flera tillfällen i utskottet, och det finns ingen som helst tvekan om var utskottet står i den frågan. Ett enigt utskott anser att det är fullständigt oacceptabelt med reklam med inslag av diskriminering, i vilken form det än må vara. Men ett förbud kräver en grundlagsändring som skulle innebära inskränkningar i tryckfrihetens och yttrandefrihetens grundvalar, och en sådan är inte utskottet berett att göra. Det måste bli en sistahandslösning, tycker jag. Näringslivets Delegation för Marknadsrätt tillsatte för drygt ett år sedan en särskild arbetsgrupp som har till uppgift att föreslå åtgärder för att stärka egenåtgärderna. Branschen är väl medveten om vad riksdagen tycker om könsdiskriminerande och schabloniserad reklam. Jag tycker därför att vi ska ge branschen en chans att bevisa att man faktiskt klarar av en självsanering.

Anf. 2 HENRIK S JÄRREL (m):

Fru talman! I lagutskottets betänkande om obeställd reklam m.m. behandlas bl.a. regeringens förslag om ändring i 1995 års marknadsföringslag och 1991 års prisinformationslag jämte följdmotioner och andra motioner om reklam som härrör från den allmänna motionstiden.

Ett enigt lagutskott ställer sig bakom ändringsförslagen såvitt avser prisinformationslagen. I fråga om de föreslagna ändringarna i marknadsföringslagen råder det däremot delade meningar. Det är enligt regeringens bedömning närmast två EG-direktiv som föranleder ändringarna i marknadsföringslagen. Det är dels artikel 12 i teledataskyddsdirektivet, dels artikel 10 i distansavtalsdirektivet. Det gäller då främst frågan om hur man på lämpligaste sätt ska kunna värja sig mot icke beställd eller icke önskad reklam via elektronisk post. Man vill införa ett nytt andra stycke i 13 a § marknadsföringslagen, enligt vilket en näringsidkare får använda andra metoder för individuell kommunikation på distans om inte den fysiska personen tydligt motsatt sig att metoden används. Därför föreslår man också att ett nationellt spärregister villkoras och inrättas i samverkan mellan Konsumentverket och näringslivet, där den som inte vill ha reklam via e-post får anteckna sig.

S.k. spamning, dvs. att massutskick av reklam sänds ut via e-post, är ett fenomen som har blivit allt påtagligare i vår globala Internettid. För den som inte vill ha sådan obeställd eller oönskad reklam blir mottagandet onekligen till besvär och något som jag skulle vilja kalla för en digital plåga. Men, fru talman, det handlar om att rätt avväga det offentligas kontroll över den här trafiken men också individens frihet och näringslivets frihet att salu- och marknadsföra sina produkter. Det är en grannliga avvägning.

Från moderat håll och från folkpartihåll har vi reserverat oss mot en ny lagstiftning i denna del, då vi menar att svensk lagstiftning genom 11 § i personuppgiftslagen redan i huvudsak tillgodoser de krav som EG:s teledataskyddsdirektiv och distansavtalsdirektiv uppställer, nämligen att det ska röra sig om ett klart motsättande, som det heter, från konsumentens sida, t.ex. när det gäller direkt marknadsföring.

En medlemsstat är inte slaviskt bunden av ett EG-direktivs terminologi och systematik. Annan form och annat tillvägagångssätt kan väljas. Medlemsstaten är blott bunden till att sträva efter att uppnå det åsyftade resultatet. Vi menar alltså att personuppgiftslagens reglering i tillräcklig grad redan tillgodoser kraven på ett korrekt genomförande av de aktuella direktivbestämmelserna i svensk rätt. Den dubbelreglering som nu föreslås kan dessutom, som också Lagrådet har påpekat, leda till onödiga tillämpningsproblem. Om samtidig överträdelse av personuppgiftslagens 11 § och marknadsföringslagens 13 a § har skett kan kränkingsersättning under vissa villkor utgå enligt personuppgiftslagen men ej enligt marknadsföringslagen. Denna kollisionsfara anser dock utskottsmajoriteten inte är tillräcklig för att nu föranleda någon vidare åtgärd av riksdagen.

Fru talman! I detta betänkande har vi i reservation 6 under mom. 6 också aktualiserat att statens personadressregister, det s.k. SPAR-registret, bör avvecklas, enär det enligt vår mening står i strid med grundtanken i EG:s dataskyddsdirektiv. Dess krav är nämligen att all behandling av personuppgifter ska ske efter på förhand bestämda ändamål. Men SPAR:s enda uppgift är just att förvalta personuppgifter utan närmare särskilt angivet ändamål.

Vi har, fru talman, dessutom i ett särskilt yttrande berört de svårigheter som möter lagstiftaren när det gäller regleringen av trafiken på Internet, *World Wide Web*. Regeringen tycks själv vara medveten om problemet med att man ska kunna kräva konsumentgodkännande när det gäller den alltmer dominerande, internationella reklam som sänds via elektronisk post från och till adressater jordklotet runt.

Vi menar att den snabba informationsteknologiska utvecklingen ofta kommer att lämna lagstiftaren på efterkälken men också fortlöpande frambringa sådana mjukvaruprogram som gör det möjligt för e-postadressater att automatiskt filtrera bort viss icke önskad e-postreklam, t.ex. Därutöver menar vi också att det framgent är viktigt att näringslivets självsanering och egenåtgärdsprogram fungerar i enlighet med gällande rätt och de interna regler som t.ex. internationella handelskammaren har utfärdat för direktmarknadsföring och som kan anses utgöra en god af-färssed inom näringslivet. En sådan ordning tycks för övrigt redan fungera ganska väl när det gäller möjligheterna att slippa vissa former av oadresserad tryckt reklam i brevlådan.

Fru talman! Med hänvisning till vad jag här har anfört ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1. Under förutsättning att majoriteten yrkar bifall till reservation nr 1 yrkar jag även bifall till reservation nr 4.

Anf. 3 KJELL ELDEN SJÖ (kd):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till de gemensamma reservationerna från Vänsterpartiet och Kristdemokraterna. Det är reservation nr 2 och – under förutsättning att det blir bifall till den – också reservation nr 5.

I propositionen *Obeställd reklam m.m.*, som behandlas i betänkandet som utgör grunden för vår debatt, framläggs förslag avseende genomförande av EG-bestämmelser om s.k. obeställd reklam m.m. som finns fastlagda i två olika EG-direktiv.

I propositionen föreslås hur reklam ska få sändas via olika telemedier. Detta ska då regleras genom ändringar i marknadsföringslagen.

I propositionen tas också upp frågor om jämförande reklam, konsumentskydd i samband med prismärkning av varor samt frågan om det behövs särbestämmelser om aggressiv marknadsföring. Jag tänker i mitt anförande speciellt ägna mig åt en fråga som har varit svår att riktigt få grepp om, nämligen reklam via telemedier.

Fru talman! Vi kristdemokrater ställer oss bakom regeringens förslag i propositionen i den del som avser att reklam ska få sändas via telefax och helautomatisk uppringningsanordning bara om konsumenten har gett sitt medgivande på förhand, vilket benämns *opt in*-lösning. Andra marknadsföringsmetoder däremot, t.ex. via e-post, får enligt propositionen och lagutskottets majoritet användas om inte konsumenten tydligt motsatt sig detta i förväg, s.k. *opt out*-lösning.

Vi kristdemokrater har – under behandlingen i lagutskottet, efter information och efter att ha lyssnat till olika parter i frågan – kommit till den uppfattningen att *opt in*-lösningen i varje fall i nuläget är den bästa lösningen. Även i dessa fall ska alltså konsumenten på förfrågan ha gett sitt tillstånd för reklam i förhand, vilket innebär att konsumenten inte själv aktivt ska behöva vända sig till ett register och meddela vilka företags reklam eller vilken reklam man vill ha i sin e-postbrevlåda. I stället är det de reklamsändande företagen som genom att fråga konsumenten ska förvissa sig om ifall vederbörande vill ha reklamen.

Vi tycker att det är viktigt att konsumenten, dvs. e-postmottagaren, på ett enkelt sätt ska kunna värja sig mot reklam som man inte önskar.

Fru talman! Jag vill poängtera att frågan om reklam via e-post och liknande medier är oerhört svår och komplicerad av flera skäl. Jag ska nämna några.

För det första är den tekniska utvecklingen på IT-området så snabb att det som var ny teknik i går kan vara i det närmaste föråldrat i dag. Därför har nog utvecklingen på detta område redan i viss mån sprungit ifrån EG-direktivet. Men nu är det ju så att EG-direktivet ska implementeras, och då har vi att välja mellan *opt in*- och *opt out*-lösning.

För det andra är det oerhört svårt att överblicka de sammantagna konsekvenserna för konsumenterna – men också för reklamsändande företag, Internetoperatörer m.fl. – av den ena eller den andra lösningen.

För det tredje är det inte heller lätt att förutse hur reklamsändare från andra länder såväl inom EU som utanför EU påverkas eller hur e-handeln kommer att påverkas.

I den här som jag ser det mycket svåra valsituationen har vi kristdemokrater med stor öppenhet, som jag sade tidigare, försökt lyssna in olika aktörer och därefter bestämt oss för det alternativ som i dagsläget för oss synes vara det bästa. Jag vill därför referera något av vad en del aktörer sagt i den här frågan.

Sveriges konsumentråd säger i ett pressmeddelande med anledning av regeringens proposition bl.a. följande: ”Det blir inget förbud mot reklamutskick per e-post trots samstämmiga förslag från Konsumentrådet, Konsumentverket och departement. Tvärt emot experternas rekommendationer har regeringen beslutat att gå på näringslivets linje om att tillåta e-postreklam till privatpersoner. För att slippa få e-postreklam tvingas konsumenten aktivt anmäla sig till ett särskilt register.” Konsumentrådet

hänvisar också till att flera länder i Europa redan infört förbud mot e-postreklam som skickas ut utan konsumenternas godkännande. Det gäller Finland, Tyskland, Italien och Österrike.

Den s.k. Internetombudsmannen, talesmannen i konsumentorganisationen för Internetrelaterade frågor, framhöll vid uppvaktningen i utskottet bl.a. att det i USA, där e-handeln är mera utbredd än i Europa, finns ett stort misstroende mot *opt out*-lösningen. Han menade också att av de två föreslagna lösningarna är *opt in* en för alla parter bättre lösning än vad *opt out* är.

Tele 2:s företrädare har bl.a. sagt: En *opt in*-lösning skulle ge möjligheter för operatörerna på Internet att stänga av reklam, vilket skulle vara svårare med *opt out*-lösningen.

Fru talman! Det här var några viktiga synpunkter från viktiga parter med stort intresse i den här frågan.

När vi kristdemokrater försökt sammanväga olika för- respektive nackdelar med den ena eller den andra lösningen för e-postreklam har vi kommit fram till att vi i likhet med Vänsterpartiets motionsyrkande vill föreslå *opt in*-lösningen också för reklam med hjälp av dessa typer av telemedier, t.ex. e-post.

Anf. 4 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Det här betänkandet behandlar ett ganska alldagligt direktiv, med ett alldagligt genomförande. Egentligen är det inte så mycket att orda om. I all huvudsak har jag och Centerpartiet inga invändningar mot betänkandet och förslagen i sig. Möjligen kan noteras att det är en något otymplig och byråkratisk metod med spärregister och fler åtaganden för statliga myndigheter, men inte heller det är en särskilt avgörande invändning.

Det finns emellertid problem, som uppmärksammades ordentligt först då propositionen behandlades i utskottet och genom de uppvaktningar som förekom då. Det handlar om e-post och massutskick på elektronisk väg, som flera talare redan har varit inne på i debatten. Spamming är ordet för detta. Spamming har därmed blivit ytterligare ett nytt ord i riksdagsarbetet. Jag kommer i fortsättningen att uppehålla mig vid det begreppet.

Regeringen väljer alltså i propositionen att även obeställd e-post ska omfattas av lagstiftningen, som innebär en s.k. *opt out*, dvs. att den som inte vill ha reklam ska anmäla detta till ett spärregister. Så långt är ju allt gott och väl.

Problemet är, fru talman, att man genom en sådan lagstiftning implicit talar om att det är helt i sin ordning att skicka reklam till dem som inte sagt ifrån på förhand. Eftersom man kan befara att ganska få kommer att uppmärksamma möjligheten att spärra post får vi utgå från att de flesta gör som i dag: muttrar och raderar ovälkommen e-post. Det är väl ett känt begrepp även i det här huset. För konsumenten kan möjligen detta fungera, men för operatörerna riskerar det att ställa till med stora problem.

Spamming är ett ämne som upptar mycket av operatörernas intresse i dag. Massutskicken tar resurser i anspråk – stora resurser – både i form av datorer och nätkapacitet, och kostar därmed stora summor pengar. Visserligen sprids dessa kostnader på många, och ett e-mejl kostar i det

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Obeställd reklam, m.m.

närmaste ingenting, men nästan ingenting gånger miljoner blir en hel del. Svenska operatörer samarbetar med andra för att hindra spamning. Man stänger av dem som bryter mot uppföranderegler och försöker med alla medel begränsa de stora sändningarna.

Skulle nu svenska operatörer genom lagändringen förhindras att arbeta för att stoppa spamning får vi först och främst ett problem i Sverige, som ju riskerar att bli ett Eldorado för dem som vill missbruka de fantastiska möjligheterna. Men vi riskerar ett ännu större problem, nämligen att svenska operatörer gör sig omöjliga i kontakterna med andra. Om våra operatörer tvingas släppa igenom skräp och slussa det vidare till andra blir de internationella operatörerna – med all rätt, vill jag säga – förmodligen ganska upprörda. I förlängningen kan detta leda till att de internationella operatörer vi i dag har samtrafik med hotar att stänga av hela eller delar av Sverige från samtrafiken. Under alla omständigheter lär det leda till försämrade relationer operatörerna emellan.

Nu finns det inte något lätt sätt att lösa problemet. Jag påstår inte det. Jag tror inte att en *opt in*-lag skulle vara en lösning. Som utskottet konstaterar är det i mångt och mycket ett internationellt problem. Ett *opt in*-register skulle riskera att hämma även välkommen reklam och det skulle leda till gränsdragningsproblem. I förlängningen skulle det kunna bli en hämsko på innovationer inom digital kommunikation. Dessutom skulle förmodligen problemen med massutskicken bestå, eftersom det är sällan som de som spammar i dag bryr sig om att inhämta tillstånd. Tvärtom är det en evig dragkamp mellan dem som spammar och operatörerna.

Fru talman! Jag kan bara beklaga att problemet inte tydligare uppmärksammats innan propositionen började behandlas och att det därför saknas yrkanden som bättre skulle kunna användas för att komma till rätta med problemet än det regeringen nu föreslår. I viss utsträckning handlar det naturligtvis om att underlätta självsanering i branschen. Operatörerna är allierade i detta arbete, och det är tråkigt att vi nu får en lag som riskerar att försvåra detta arbete.

Även om EU ställer kravet på oss tycker jag att det hade varit värt att pröva en lösning i första hand byggd på ett utökat ansvar inom branschen. Nu får vi inte det. Vi får en lag som säger att även obeställd e-post ska omfattas och som alltså innebär att den som inte vill ha reklam, som jag sade, ska anmäla detta till ett spärregister. Det innebär indirekt att det är helt i sin ordning att skicka reklam till dem som inte har sagt ifrån på förhand. Det är inte tillfredsställande.

Jag vill därför med kraft inskräpa nödvändigheten av att regering och riksdag noga följer utvecklingen. Jag förutsätter att så sker och att regeringen visar en beredskap att snabbt gripa in om lagstiftningen leder till just sådana oönskade konsekvenser som jag har tagit upp i mitt anförande.

Fru talman! Med det sagda som momentum har jag inga andra yrkanden än bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet.

Anf. 5 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Agne Hansson vad Centerpartiet egentligen menar i det särskilda yttrandet, som Agne Hansson också tog upp i sitt anförande. Ni säger att ni avstår från att reservera er på grund

av EU-regleringen och att det saknas motionsyrkanden som presenterar ett godtagbart alternativ till regeringens förslag.

Jag tycker att det skulle vara intressant att veta vad ni har för alternativ. Om ni är tveksamma till regeringens förslag och de motionsyrkanden som finns inte heller tillfredsställer kanske ni har ett tredje alternativ som jag skulle tycka var intressant att känna till. EG-direktivet är ju ett minimidirektiv, vilket tillåter ett högre konsumentskydd i det här fallet. Har ni ett tredje alternativ?

Anf. 6 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Det är, som har sagts här, en utveckling som går väldigt snabbt. Det vi helst hade sett, betrakta det gärna som ett tredje alternativ, hade varit att få en sådan tingens ordning till stånd att man kunde få en självsanering inom branschen utan tvingande lagstiftning. Det var den vägen som jag anvisade här. Det är den väg som vi har anvisat i det särskilda yttrandet.

Det är riktigt som Tanja Linderborg säger att vi inte har sett något annat självklart alternativ ställt mot propositionen. Med de reservationer och de understrykningar jag har gjort om att noga följa utvecklingen och vara observant på den har vi tvingats acceptera det förslag som föreligger.

Anf. 7 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Tack, för svaret. Då konstaterar jag att Centerpartiets tredje alternativ skulle vara självsanering. Eftersom det nu tydligen finns ett stöd för den här propositionen får jag naturligtvis instämma i att man får önska att det går mot den utvecklingen.

Jag vill också passa på att säga att jag instämmer i det Agne Hansson sade när det gäller vikten av att regering och riksdag oerhört noggrant följer den här utvecklingen.

Men jag måste ändå säga att jag alltid har betraktat Centerpartiet som ett mycket konsumentvänligt parti. Men här har ni uppenbarligen ställt er på näringsidkarnas sida mot en enad konsumentrörelse, mot Konsumentverket, mot Internetombudsmannen och mot ett antal nätverksoperatörer.

Anf. 8 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hoppas att Tanja Linderborg kan fortsätta att betrakta Centerpartiet som ett konsumentvänligt parti. Jag kan inte se så stora motsättningar i det här fallet. Den lösning som vi eftersträvar, när vi inte sett en hundra procentigt bra lösning i förslaget, är ett konsumentvänligt alternativ. Ett tryck på branschen till självsanering gynnar också konsumenterna i förlängningen.

Anf. 9 MARIANNE CARLSTRÖM (s):

Fru talman! I dag kommer världshandeln hem till konsumenten, och vi kan handla vid köksbordet utan att behöva resa och personligen besöka inköpsstället. Det ger oss nya oanade möjligheter, men innebär också ökade risker för felköp. Det har i flera undersökningar visat sig dels att det är svårt att jämföra priserna mellan butik och näthandel, dels att det inte alltid är billigare att handla på nätet. Priserna tycks vara lägre i de

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Obeställd reklam, m.m.

renodlade nätbutikerna än i de som bara har näthandel som komplement. Det innebär att konkurrensen ökar och att vi på sikt kan få ett ökat utbud och lägre priser. De nya sätten att handla kräver ett starkt konsumentskydd och anpassning av lagar och regler.

I dag går utvecklingen fort i databranschen, ibland så fort att lagstiftningen inte hinner med. Vi står inför en utveckling som vi inte kan förutse. Det är både spännande och oroande. Handeln på Internet är inte stor i Sverige ännu. Men den kommer fort.

De snabba förändringarna gör att det är svårare att vara konsument i dag. För att konsumenterna ska känna sig trygga att handla via nätet krävs ett bra och tydligt konsumentskydd. Annars kommer konsumenterna med all säkerhet att använda sin konsumentmakt och avstå från denna nya handelsplats.

I dag behandlar vi en proposition om obeställd reklam samt några motioner från den allmänna motionstiden. Propositionen är ett led i anpassningen av våra lagar till EU.

Med obeställd reklam avses reklam eller annan marknadsföring som förs vidare till mottagaren utan att denne bett att få reklamen, dvs. på samma sätt som vi får reklam hem i brevlådan. Lagförslaget om obeställd reklam syftar till att införliva två EU-direktiv i svensk lagstiftning.

Till betänkandet finns åtta reservationer fogade.

Den första reservationen av Moderaterna och Folkpartiet handlar om direktivens genomförande. Moderaterna och Folkpartiet anser att personuppgiftslagen redan täcker det som upptas i direktiven. Men syftet med att anta EU-direktiven är att genomföra de bestämmelser som finns i artikel 10, distansavtalsdirektivet, och i artikel 12, teledataskyddsdirektivet. Avsikten med bestämmelserna i teledataskyddsdirektivet är att precisera och komplettera bestämmelserna i EG-direktiv 95/46/EG om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter.

Utskottet anser att om direktiven ska genomföras på ett riktigt sätt är de föreslagna åtgärderna nödvändiga. Vi anser inte att personuppgiftslagen reglerar användningen av olika tekniska metoder för distanskommunikation vid marknadsföring och inte heller, som reservanterna anser, att detta är en dubbelreglering. Jag yrkar avslag på reservationen.

I reservation 2 av Vänstern och kd förordas *opt in* i stället för det av regeringen föreslagna *opt out*. Reservanterna är oroliga för vad som kommer att hända om reklamen på Internet växer i omfattning. Regeringen föreslår att Konsumentverket får i uppdrag att komma med förslag på ett register dit de som inte vill ha reklam på nätet kan vända sig. Majoriteten anser att åtminstone tills vidare är detta tillräckligt. Man följer noggrant utvecklingen.

Utvecklingen går fort, och exakt vad som kommer att hända kan vi bara spekulera om. Det stora "reklamhotet" verkar komma från USA. Den reklamen kan vi inte stoppa med ett *opt in*-system. Där kan filter och sorteringssystem kanske hjälpa oss att begränsa reklamen till den som efterfrågar den.

Det är viktigt att bevaka utvecklingen av Internetreklam noga och på alla sätt bidra till att stödja den tekniska utvecklingen så att det hela tiden utvecklas nya metoder som kan stoppa reklamen för den som inte önskar reklam på nätet.

Som jag tidigare har sagt föreslår regeringen att ett register tas fram i samarbete med näringslivet och där konsumenten får anmäla om man inte vill ha reklam på nätet. Regeringen kommer också att följa den tekniska och kommersiella utvecklingen, men också lagstiftningen i övriga Europa och globalt, samt återkomma om nya förändringar behövs i den svenska lagstiftningen. Med detta yrkar jag avslag på reservation nr 2.

När det gäller reservation nr 3 av moderaterna, som gäller införandet av direktiven ur marknadsföringslagens synpunkt, anser vi socialdemokrater återigen att personuppgiftslagen inte är tillräcklig för att genomföra direktivet korrekt.

I reservation nr 6 av moderaterna, med Stig Rindborg i spetsen, anser man att statens adressregister, SPAR, ska avvecklas för att det står i strid med dataskyddsdirektivets grundtanke. Liknande yrkanden har varit uppe tidigare, och samma motiveringar gäller – då som nu. KU uttalade då att registret inte strider mot dataskyddsdirektivet och att det har en viktig samhällsfunktion att fylla. Registret betjänar polisen, tullen, CSN, Centrala studiemedelsnämnden m.fl. dygnet runt. Som en biprodukt säljer registret adressuppgifter till näringslivet. Lagutskottet instämmer med KU att SPAR-registret fyller en viktig samhällsfunktion. Därmed yrkar jag avslag på den reservationen.

I reservation nr 7 av Viviann Gerdin, Centern, tas andra åtgärder mot könsdiskriminerande reklam upp. Tanja Linderborg har berört frågan, och den var uppe förra året. Vi fick då en redovisning av Marknadsetiska rådet och Näringslivets etiska råd. Vi fick då reda på att i Norge, som har en lagstiftning mot könsdiskriminerande reklam, finns det inte fler fällande domar än vad vi har med ett frivilligt system. Det ser jag som att egenåtgärderna i Sverige är lika verkningsfulla som lagstiftningen i Norge. Jag drar också slutsatsen att vi måste använda andra medel, t.ex. konsumentmakt, för att komma vidare. Vi är helt överens om att vi inte vill ha den könsdiskriminerande reklamen.

Tänk om vi bojkottade alla som skickar ut den reklamen – vilken effekt skulle vi då inte kunna uppnå! När det var mycket blekmedel i blöjorna eller toalettpapper med blommor och blekmedel slutade konsumenterna att köpa dessa varor. De slutade att tillverkas. I dag köper vi en annan typ av dessa varor – åtminstone en majoritet av befolkningen. Låt oss använda denna konsumentmakt även när det gäller könsdiskriminerande reklam.

Utskottet vet att det pågår ett arbete för att stärka egenåtgärderna. Branschen är inte heller nöjd. Det arbetet kommer att redovisas i vår.

Då återstår en reservation, nämligen nr 8 av Ana Maria Narti, Folkpartiet. Hon tar upp frågan om marknadsföring med folkhälsoargument. Utskottet anser, precis som motionären, att frågan är viktig. Men denna marknadsföring omfattas i dag av marknadsföringslagen, och det ställs särskilt höga krav på marknadsföring som riktas mot sjuka personer eller personer med nedsatt hälsa. Utskottet förutsätter att regeringen noga följer frågan.

Fru talman! Med det anförda vill jag avsluta med att yrka bifall till propositionen och avslag på samtliga reservationer.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Obeställd reklam, m.m.

Anf. 10 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Marianne Carlström nämnde att vi måste använda konsumentmakt. Det tycker jag också är väldigt viktigt. Det har visat sig att vi konsumenter kan åstadkomma underverk.

Men om vi använder vår konsumentmakt i protest mot det som Henrik S Järrel kallade med ett kul uttryck IT-terror, innebär det att e-handeln kommer till skada – den som så många vill utveckla. Hur ser Marianne Carlström på den farhågan i användandet av konsumentmakten, i besvikelser över all den reklam som kommer att skölja över oss?

Anf. 11 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag ser ett utmärkt tillfälle för handeln att ta till sig detta. Om man vill sälja på nätet, går det inte om man inte gör det på ett sätt som konsumenten kan acceptera och ställer upp på. Jag är övertygad om att det är därför vi i dag inte har särskilt stor Internethandel i Sverige. Jag vet också att många i USA inte heller våga handla på nätet. Det är problem med konsumentlagstiftningen, skyddet, reklamationer osv. Likadant är det med att uppge nummer på kontokort.

En seriös handlare har seriös reklam. Konsumenterna vill ju ändå ha information. Jag tror inte att detta rätt använt blir något problem.

Anf. 12 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Då fick vi bekräftat att de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet tycker att förslaget är bra. Det är inte någon större fara att vi får direktreklam i våra burkar och på våra mobiltelefoner. Jag beklagar det. Jag är övertygad om att en *opt in*-lösning inte löser hela problemet, men den ger ett högre konsumentskydd.

Jag skulle vara intresserad av att veta hur ni i den socialdemokratiska riksdagsgruppen ser på detta faktum att lagen träder i kraft om fem sex veckor utan att det kommer att säkerställas att det faktiskt finns ett register. Konsumentverket ska redovisa i oktober. Sedan kan det dröja kanske ytterligare ett år innan vi de facto har ett register. Hur har ni resonerat där?

Anf. 13 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Självklart hade det varit bra om vi hade haft ett register redan. Nu finns det inte. Med hänsyn till att e-handeln inte är så stor i dag tror jag inte att det ska bli något problem.

Men vi bland socialdemokraterna har farhågor för utvecklingen som vi, lika lite som någon annan, inte kan förutse. Visst ser vi att utvecklingen kan springa ifrån oss.

Anf. 14 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Jag ska bara lite kommentera detta med konsumentmakt och konsumentvänligt parti.

Jag vill påstå att vi moderater – och jag tror att jag kan tala också för Folkpartiet, även om dess representant händelsevis inte är här i kammaren – också är konsumentvänliga och gärna vill tillerkänna konsumenten makt. Men skillnaden mellan oss och socialdemokraterna och Vänsterpartiet kanske ligger däri att vi tilltror den enskilde konsumenten just

större bedömningsförmåga och egen förmåga att fatta beslut om vad han eller hon ska göra och inte göra, konsumera och inte konsumera än vad de här partierna gör som mycket hårt vill reglera och bygga upp, som man säger, en aktiv konsumentpolitik. Vi vill hellre ha frivilliga konsumenter i samverkan än bara en statlig organisation som heter Konsumentverket som sysslar med detta. Detta om detta.

Sedan vill jag till Marianne Carlström säga att visst, vi hade synpunkter på personuppgiftslagen när den infördes. Det finns brister i den. Men de flesta bristerna ligger i själva direktivet, och vi menar att EG-direktivet som sådant borde ändras. Till följd av detta har personuppgiftslagen fått en lite olycklig utformning, tycker vi moderater. Men vi hävdar att när vi nu har denna lag och § 11, som repellerar till frågan om möjligheten att avsäga sig icke beställd reklam eller marknadsföring, är detta tillfyllest för att reglera denna verksamhet. Dessutom uppstår, som jag sade i mitt inledningsanförande, kollisionsfara mellan marknadsföringslagen i denna del och personuppgiftslagen i den andra. Tolkningssvårigheter kan inträffa.

Anf. 15 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Man kan naturligtvis diskutera vem som är mest konsumentvänlig. Jag håller ju på att mitt parti är det, och jag förstår att Henrik Järrel håller på sitt.

Men finns det någonting i denna lagstiftning eller i annan konsumentlagstiftning som tar bort konsumentens fria val? Jag är övertygad om att konsumenterna har större möjligheter att träffa fria val om de har ett konsumentskydd. Dessutom innebär den rådgivning som vi tycker är så viktig, konsumentrådgivningen, att man faktiskt, eftersom det är svårt att vara konsument i dagens samhälle, först kan få råd. Men det är ju råd man vill ha och sedan träffar man valet själv. Så nog är vi konsumentvänliga, och det tycker jag också att den här lagstiftningen är.

När det sedan gäller er reservation och huruvida marknadsföringslagen krockar med personuppgiftslagen håller jag fast vid att om vi ska införliva lagen på ett korrekt sätt, vilket är vårt mål, ska vi anta den här lagstiftningen och inte Henrik Järrels förslag.

Anf. 16 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Konsumentvänligheten kan vi naturligtvis tala länge och väl om.

Jag försökte antyda att vi tror på frivilliga konsumenter i samverkan och mindre på statliga dekret, fingervisningar och vägvisningar hit och dit.

Visst, det är bra att det finns information som man kan ta del av, men den behöver ju inte ensidigt komma från ett håll, utan den kan komma från flera håll. Och konsumenter är, enligt vår mening, mycket kapabla att träffa avgöranden ur ett rikt utbud.

Jag håller med Marianne Carlström om att mångfalden försvårar urvalet, men enfalden är ännu värre. Vi ska ha flera aktörer även på konsumentpolitikens område.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Obeställd reklam, m.m.

Anf. 17 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag kan inte påminna mig att vi socialdemokrater någon gång har varit emot frivilliga konsumentorganisationer. Det är dessutom så att de får statligt stöd, och det kan de säkert behöva, speciellt i uppbyggnadsskedet. Vi har alltså inget emot frivilliga konsumentorganisationer. Men vi tycker att Konsumentverket gör en bra insats. Det handlar om ett konsumentskydd och inte om att ta över konsumenternas fria val.

Det skulle vara roligt att någon gång få höra vad det är som är så stötande med Konsumentverket och med fingervisningar, som Henrik Järrel talade om. Vad är det för fingervisningar? Jag skulle gärna vilja veta vad han menade, så att jag kunde försvara dem mer i detalj.

Anf. 18 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Det gäller i denna svåra fråga att väga olika parterers intressen mot varandra. Jag ska då börja med konsumenternas intresse.

Konsumentrådet har ju avstyrkt en *opt out*-lösning när det gäller e-postreklamen. De tycker alltså att man ska vara tvingad att vända sig till ett spärregister – ett register som inte finns i dag. Utvecklingen går så fort på det här området att det mycket väl kan komma nya lösningar inom inte alltför lång tid som är bättre än de som finns i dag. Då kanske man har gjort ett register som man egentligen inte behöver.

Det är flera länder som redan har antagit *opt in*-lösningen. Vore det då inte bra om man hade någotsånär samsyn i fler länder och att Sverige var med där?

När det gäller den andra sidan, e-handeln, vill jag bara referera till vad Internetombudsmannen har sagt, nämligen att *opt out*-systemet har haft negativ inverkan på e-handelns utveckling i USA.

Borde man inte dra viss lärdom av detta?

Anf. 19 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Om det är så i USA kanske handeln i USA skulle dra lärdom av det. Det tycker jag skulle ha varit väldigt bra. Trots allt är väl det största hotet även för oss i Sverige i dag handeln från USA, och mot den hade vi inte skyddat oss med den lagstiftning som Kjell Eldensjö förespråkar.

Den lagstiftning som vi förespråkar innebär ett register. Kjell Eldensjö säger att det kanske kan bli inaktuellt. Ja, men den risken är vi beredda att ta. Det kan ju inte skada att upprätta ett register som får verka ett tag och det sedan blir självsanering eller att vi får tillgripa annan lagstiftning. Vi har ju också sagt att utskottet och regeringen ska bevaka denna fråga och återkomma om och när det finns behov.

Anf. 20 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! När det gäller *opt in*-lösningar har Internetoperatörerna sagt att det är lättare för dem att avstänga människor som missbrukar detta när det gäller *opt in* än när det gäller *opt out*.

Anf. 21 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Ja, det är vad de säger, och de är tekniker. Det är möjligt att det ligger något i det. Det kan jag inte bedöma. Men vi har trots allt

fastnat för *opt out*-lösningen och stöder regeringens förslag, och det gör en majoritet av utskottet. Sedan får vi bevaka frågan och se vad som händer i framtiden.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Anf. 22 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Dagens konsumenter har tillgång till en nästan obegränsad mängd varor och tjänster på en världsomfattande marknad. Den som ger sig ut på Internet kan surfa in på e-handelsbutiker och e-handelsmarknader för allsköns produkter över hela jorden. Stormarknadsbegreppet håller därmed på att få en helt ny innebörd.

Det nya IT-samhället har redan haft, och kommer att få, en omvälvande inverkan på oss konsumenter. I bästa fall innebär det ökad valfrihet, bättre produkter och lägre priser. Men vi ska inte blunda för att den här utvecklingen också kan innebära problem och risker för många konsumenter. Det gäller t.ex. rättssäkerhetsaspekter vid e-handel, tillgänglighetsfrågor, leveranssäkerhet, kvalitetsfrågor m.m.

För att möta alla de nya möjligheter och problem som det nya informations-samhället för med sig måste vi anpassa vår lagstiftning till det nya. Eftersom det rör sig om en internationell utveckling, är det också naturligt att vi måste arbeta med frågorna i ett internationellt perspektiv för att åstadkomma regler som har internationell verkan. Som EU-medlemmar är det naturligt att vi intensifierar vårt arbete inom ramen för vårt EU-samarbete. Men det räcker inte. Vi måste också arbeta inom andra internationella sammanslutningar i syfte att säkra konsumenternas trygghet och rättigheter i det nya informations- och konsumtionssamhället.

Fru talman! I den proposition som nu behandlas av kammaren tar regeringen upp några av de frågor som konsumenten möter i samband med nyttjande av den nya tekniken på den nya marknaden. Regler om obeställd reklam tas upp i flera EU-direktiv, dels i telekommunikationsdirektivet, dels i distansavtalsdirektivet. Det är regler som vi nu föreslår ska införas i vår svenska lagstiftning.

I propositionen föreslår vi att man inför en ny paragraf om obeställd reklam i marknadsföringslagen som innebär att en näringsidkare i marknadsföring till en fysisk person får använda telefax eller olika typer av uppringningsautomater bara om den fysiska personen har samtyckt till det i förhand.

När det gäller marknadsföring via telefon finns ett spärregister, NIX-telefon, som ska vara i kraft den 1 maj 2000. Till detta spärregister kan enskilda personer anmäla att de inte önskar sådan reklam. Regleringen innebär att det blir förbjudet att marknadsföra sig via telefon om mottagaren har anmält till registret att han eller hon inte önskar någon reklam. Registret drivs av näringslivet, och reglerna för registret har bestämts i samråd med Konsumentverket.

När det gäller obeställd e-postreklam har det under senare tid förts en ganska omfattande debatt. Debatten har främst gällt vilken metod som ska väljas för att ge konsumenten möjlighet att säga om han eller hon vill eller inte vill ha sådan reklam. Valet står i princip mellan om konsumenten i förväg ska ha givit sitt godkännande, en s.k. *opt in*-lösning, eller om konsumenten ska kunna anmäla till någon form av spärregister att hon eller han inte vill ha e-postreklam, en s.k. *opt out*-lösning. Enligt EG-

Obeställd reklam, m.m.

direktivet kan man välja endera av de två metoderna. Några länder, däribland Finland, har bestämt sig för ett *opt in*-alternativ. Den svenska regeringen har fastnat för en annan utväg.

IT är i stark utveckling. De möjligheter som den nya informationstekniken har verkar nästan oändliga. Det är en mycket dynamisk utvecklingsperiod, och Sverige och svenska företag befinner sig i frontlinjen. Det ger Sverige och svenska konsumenter en fördel. Men utvecklingen är, som jag sade tidigare, inte enbart positiv. Tillgängligheten och rättstryggheten är några av de problem som vi måste uppmärksamma. Men när vi gör det gäller att se till att vi behåller fördelarna. Lägre priser och ökat utbud är bra för konsumenterna. Information och reklam är ett naturligt sätt för producenter av varor och tjänster att komma i kontakt med konsumenterna.

Det är också viktigt när vi försöker komma åt avarter på det här området att vi ser till att åtgärderna inte är av sådant slag att de missgynnar svenska konsumenter och producenter i förhållande till andra länder. För den här nya tekniken innebär i hög grad ett nationsöverskridande i fråga om handel och reklam. Vi måste ha rimliga möjligheter att kontrollera att de åtgärder vi vidtar efterlevs.

Även om möjligheterna är enorma är fortfarande e-handel och e-postreklam till svenska konsumenter en relativt liten verksamhet. Vi har därför fortfarande tid på oss att överväga olika metoder för att se till att de svenska konsumenterna får så stor nytta som möjligt av den nya informationstekniken samtidigt som vi kan hålla en hög konsumentskyddsnivå. Vi har därför valt att undersöka vägen över en *opt out*-lösning.

Det finns i dagsläget inget nationellt spårregister för e-postreklam. Regeringen har därför givit Konsumentverket i uppdrag att utreda möjligheten att inrätta ett nationellt spårregister dit fysiska personer kan anmäla att de önskar avböja reklam via e-post. NIX-telefon kan tjäna som en förebild för ett register för obeställd e-postreklam administrerat och finansierat av näringslivet självt. Jag räknar med att det ska vara möjligt att redovisa ett sådant system för riksdagen inom ett år.

Som utskottet har påpekat i sitt betänkande, och det är viktigt också med hänsyn till Agne Hanssons inlägg, kommer regeringen i det fortsatta arbetet med de här frågorna särskilt att uppmärksamma möjligheterna att få till stånd internationella regler som gör det möjligt för svenska konsumenter att avstå även från sådan obeställd reklam via e-post som riktas mot svenska konsumenter från företag och näringsidkare utanför Sverige. Men vi kommer också naturligtvis att följa utvecklingen i andra avseenden. Skulle det inte fungera med ett sådant här NIX-system för e-postreklam, och skulle vi få en utveckling som går snabbare och som innebär stora problem, så är vi naturligtvis beredda att återkomma till riksdagen med ytterligare lagstiftningsåtgärder.

Fru talman! I propositionen föreslås också att marknadsföringslagen kompletteras med uttryckliga bestämmelser om jämförande reklam. Förslaget är en anpassning till motsvarande kompletteringar som har gjorts av EG-direktivet om vilseledande reklam. Det materiella innehållet i de förslagna nya bestämmelserna motsvarar i allt väsentligt vad som gäller redan i gällande rätt.

Den ändring som förelås i prisinformationslagen är en anpassning till EG-direktiv om prismärkning och innebär endast en begränsad utvidg-

ning av lagens tillämpningsområde genom att lagen tillämpas på produkter och inte som nu enbart på varor och tjänster. Därmed omfattas även andra nyttigheter, som t.ex. elektricitet. I propositionen föreslås också en skyldighet att ange försäljningspris och jämförpris på alla produkter samt hur prisangivelsen tydligt ska anges.

Fru talman! Med det här har jag redovisat regeringens ställningstagande i denna fråga, huvudfrågan i detta ärende som handlar om e-postreklamen. Det är en utomordentligt komplicerad fråga, och en fråga som inte är alldeles enkel att lösa på ett tillfredsställande sätt, särskilt i det internationella perspektiv som det här handlar om.

Anf. 23 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! I det EG-direktiv som vi behandlar i dag har man ju när det gäller telefax och automatisk uppringning valt en *opt in*-lösning. Det har man gjort av det skälet att det skulle vara påträngande och att det skulle vara förenat med kostnader. Men jag skulle så gärna vilja att statsrådet Lövdén förklarade en sak för mig. Vad är det för skillnad mellan telefon och elektronisk post? För de flesta människor är det ju ändå så att när man kopplar upp sig mot ett modem för att man behöver använda sin dator eller ska läsa av sin post har man massor av sådan här skräpreklam. Det är ju också förenat med kostnad varje gång jag ska suddas ut det här.

Likadant är det när det gäller mobiltelefoner. Jag kan berätta att jag i förra veckan träffade en person som bor i Lars-Erik Lövdéns valkrets som hade varit på sammanträde och haft sin telefon avslagen. När sammanträdet tog slut slog han på den, för han väntade ett viktigt samtal. Det kom ett blipp som sade: Du har ett meddelande, läs meddelandet. Vad var det han hade för meddelande? Jo, det var reklam. Det var också förenat med en kostnad för den här personen.

Kan jag få en förklaring på vad det är för skillnad mellan dels telefax och automatisk uppringning, dels elektronisk post och telefon?

Anf. 24 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det finns ju en avgörande komplikation i sammanhanget. Det är den internationella prägel som finns på e-postreklamen. Det stora problem som har diskuterats intensivt under senare tid är spamning. Mycket av denna kommer från USA. Det är därifrån den stora mängden e-postreklam kommer när det gäller spamning. Denna internationalisering gör det svårt att hitta ett system som verkligen ger skydd mot i första hand den gränsöverskridande e-postreklamen. Det är en komplikation i sammanhanget som vi inte ska bortse från. Samma komplikation har vi inte i fråga om telefax, om jag uttrycker det på det sättet.

Vi har alltså valt *opt out*-lösningen för att pröva om det är en framkomlig väg, också för att vi inte med en *opt in*-lösning ska få konkurrensfördelar för utländska företag gentemot svenska och hämma den tekniska utvecklingen i Sverige på ett väldigt expansivt område där vi ligger i frontlinjen.

Som jag sade i mitt anförande är det samtidigt väldigt viktigt att vi följer utvecklingen noga och att vi jobbar på den internationella arenan för att få ett regelverk som kanske ger ett bättre skydd. Jag skulle gärna vilja se en möjlighet till en *opt out*-lösning som gäller internationellt.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Obeställd reklam, m.m.

Anf. 25 TANJA LINDERBORG (v) replik:

Fru talman! Jag är glad över de försäkringar, som jag ändå uppfattade att det är, från Lars-Erik Lövdén att han kommer att följa den här frågan väldigt noga och även är beredd att jobba internationellt.

Om jag har förstått det hela rätt så tror jag att det var ministerns mening att propositionen i dess helhet skulle bygga på den promemoria som kom hösten 1999, där man förordar en *opt in*-lösning och som stöds av en samlad konsumentrörelse.

Jag är lite nyfiken och skulle vilja veta vad det var som inträffade i sista stund och som gjorde att ni valde en *opt out*-lösning i stället.

Anf. 26 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag står självklart bakom propositionen. Vi har ju berett den här frågan ganska noggrant i Regeringskansliet och stannat för den här lösningen initialt för att se om det är möjligt att nå fram den här vägen. Samtidigt markerar vi väldigt tydligt i propositionen att vi kommer att följa utvecklingen väldigt noga. Och det försäkrar jag Tanja Linderborg att vi kommer att göra för att se till att vi kan upprätthålla ett tillfredsställande konsumentskydd.

Nu är det inte bara möjligheten att avböja reklam som har betydelse för att säkra ett bra konsumentskydd när det gäller e-handeln. Det finns ju andra väldigt viktiga områden också, vilket vi har gett uttryck för i propositionen om en lag om konsumentskydd vid distansavtal som nyligen har lagts på riksdagens bord och som innehåller en lagstadgad ångerrätt på 14 dagar vid avtal som har ingåtts på Internet och som också ställer krav på vilken information som näringsidkaren ska lämna och möjligheterna för konsumenterna att upphäva ett avtal om det sker en sen leverans av varor.

Det är alltså inte bara i fråga om möjligheten att avstå från reklam som vi måste stärka konsumentskyddet när det gäller e-handeln utan det gäller också på en rad andra områden. Och det arbetet måste bedrivas internationellt, så att vi får ett gemensamt regelverk.

Anf. 27 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag är också nöjd med att statsrådet nu säger att han ska följa den här frågan mycket noga och komma tillbaka till riksdagen om det skulle visa sig att det här inte håller. Därmed har jag delvis fått svar på det jag frågade om i mitt anförande.

Jag skulle också vilja återvända till konsumentpolitiken, eftersom jag också har uppfattat regeringen som konsumentvänlig i det här sammanhanget, och återkomma till min fråga om spamning. De svenska operatörerna förhindras genom denna lagändring att arbeta för att stoppa sådan här spamning. Då får vi ett problem med missbruk och riskerar att svämmas över av dessa sändningar i e-posten. Gynnar det konsumenterna?

Det andra problemet, som är ännu mer allvarligt, är att när de internationella operatörerna får släppa igenom allting tvingas kanske de svenska operatörerna att bli avstängda från detta internationella system. Inte gynnar väl heller det konsumenterna?

Detta har ju att göra med just det som statsrådet sade om tillgänglighet. Det är också en konsumentpolitisk fråga. Jag vill höra statsrådets syn på detta konsumentpolitiska perspektiv. Om detta visar sig bli följden, kan ministern då tänka sig att man hittar en annan lösning? Jag har förstått att det låg i mitt besked om den frivilliga och självsanerande lösningen inom branschen i det fallet.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Obeställd reklam, m.m.

Anf. 28 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! I dag har vi ju en oreglerad situation. Det som föreslås i lagstiftningen är ju en förbättring av konsumenternas skydd när det gäller möjligheten att avstå från reklam. I dag är detta område helt oreglerat.

I propositionen ger vi klart uttryck för att detta innefattar även den frågeställning som Agne Hansson tog upp. Vi säger i propositionen att vi noga kommer att följa utvecklingen på området. Skulle det visa sig att utvecklingen går i en riktning mot följder som är negativa för konsumenterna eller att det förutskickade spärregistret bedöms sakna utsikter att bli genomfört på ett effektivt och ändamålsenligt sätt, är regeringen beredd att initiera andra lagstiftningsåtgärder som kan anses nödvändiga. Det innefattar ju också den frågeställning som Agne Hansson nu tar upp i sin replik.

Anf. 29 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag säga att jag är glad över att konsumentministern har gjort sig besväret att komma hit när vi behandlar frågan. Det är tecken på att regeringen ändå fäster avseende vid att detta är ett bekymmer. Detta är ett problem som det inte är så lätt att komma till rätta med. Det är just därför som jag vill ställa frågan till statsrådet. Han har själv antytt här att det är svårigheter med hur man på grund av internationaliseringen ska kunna komma till rätta med e-postreklam som går runt hela jorden genom *world wide web*. Jag är lite intresserad av att höra vad statsrådet tror om lagstiftarens möjligheter att över huvud taget annat än möjligen till en viss gräns reglera den här verksamheten med tanke på att den informationsteknologiska utvecklingen går så snabbt. Lagstiftaren riskerar alltid och ständigt att bli överkörd.

Som jag antydde i mitt huvudanförande så tas det också fram programvara från mjukvaruproducenter som i sig är filter för att så att säga inte behöva ta emot det som man inte vill ta emot. Å andra sidan finns det då andra producenter som producerar andra program som kanske gör att man kan tränga igenom vissa brandväggar, osv. Med andra ord pågår det här ett ständigt utvecklingsarbete från datanördar och allt vad det nu är som gör att jag tror att lagstiftaren alltid kommer att befinna sig med skägget i brevlådan. Men jag är intresserad av att höra vad statsrådet gör för bedömning i den delen.

Anf. 30 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag kan väl delvis hålla med Henrik S Järrel om att utvecklingen går i ett rasande tempo och att det är svårt att hinna med när det gäller att klara av ett fullgott konsumentskydd med den snabba utvecklingen som sker på marknaden.

Det verkar som om Henrik S Järrels utgångspunkt är att det väl då är bättre att man låter marknaden ta hand om detta själv och försöker re-

glera detta själv. Och det vore väl bra med en självsanering. Men jag tror inte att det är så enkelt. Jag tror att det krävs lagstiftningsåtgärder också.

Jag nämnde ett annat lagstiftningskomplex i min replik till Tanja Linderborg, nämligen möjligheterna till konsumentskydd vid distansavtal innefattande e-handeln. Jag ser där ett väldigt stort behov av att vi får en bättre lagstiftning än vi har i dag som innefattar ångerrätt, som innefattar förpliktelser för näringsidkare att ge information, och som innefattar en rätt för konsumenten, om han eller hon inte får varan levererad i tid, att häva avtalet.

Detta är exempel på en lagstiftning som jag tror är nödvändig för att tillgodose ett tydligt konsumentskydd, även om jag inser de problem som Henrik S Järrel målar upp, nämligen att utvecklingen går så rasande snabbt att man ofta kommer lite efter. Men det internationella arbetet på detta område är viktigt och betydelsefullt. Och vårt arbete i EU är särskilt betydelsefullt, eftersom vi där har ett bra forum för en diskussion kring dessa problem och möjligheter.

Anf. 31 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Jag kan vara ense med statsrådet i den delen att viss form av lagstiftning kan vara behövlig för att skydda konsumenten. Vi är inte främmande för det från moderat sida.

Vad jag nu försökte antyda var just utvecklingen av programvara som kan göra att man hindras från att ta emot, som i detta fall, e-postreklam, som vi diskuterar i dag, som man inte vill ha. Det är där som jag gissar och tror att utvecklingen alltid kommer att köra över lagstiftaren på ett sådant sätt att det inte blir möjligt för lagstiftaren att i alla lägen förutse ett fullgott skydd, även om ambitionen är god så att säga. Därför tror jag och vi att självsanering och gärna internationella överenskommelser mellan stora nätoperatörer är den väg som vi måste försöka beträda, på frivillighetens grund i första hand, för att åstadkomma en förbättring. Vi har då sagt att vi dessutom har en lag, personuppgiftslagen, som i viss mån redan reglerar den här möjligheten för den enskilde att avstå från direkt marknadsföring adresserad till den enskilde om man anmäler en sådan önskan om att stå i ett register, vilket innebär att man inte vill ta emot detta.

Här blir det en risk för dubbellagstiftning med de tolkningssvårigheter som kan följa av kollisionfaran mellan marknadsföringslagen och personuppgiftslagen.

Anf. 32 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker också att det är bra att Lars-Erik Lövdén är beredd att följa utvecklingen och göra de förändringar som behövs så snart det är påkallat. Jag kommer kanske att i viss mån upprepa frågor som ställts tidigare, men jag vill ändå fråga utifrån Internetoperatörernas synpunkt. De är inte med på det här tåget som regeringen föreslår. De säger bl.a.: ”Den sortens reklam – massutskick – som det är fråga om – spamming – utgör ett växande internationellt problem.” Sedan säger de vidare: ”Godkänner Riksdagen propositionen i dess nuvarande utformning kan inte en svensk Internetoperatör hindra kunder i Sverige från att sända massutskick av reklam över Internet eftersom spamming i sig kommer att vara tillåtet. Därmed riskerar svenska operatörer att avstängas från Inter-

net och svenska konsumenter riskerar att motta stora mängder oönskad och kränkande reklam av dubiös karaktär.”

Jag vill gärna ha en kommentar av statsrådet till detta.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Obeställd reklam, m.m.

Anf. 33 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag har redan berört den frågeställningen. Det finns nackdelar med både *opt in*-lösning och *opt out*-lösning. Men nackdelen med *opt in*-lösningen är att det också innebär svårigheter att förhindra s.k. spamming. Flertalet remissinstanser pekade också på det och sade att nationella krav på förhandsgodkännande skulle bli verkningslösa.

Det finns ingen enkel utgång här. Det är dilemmat i det här svåra materialet. Det finns ingen enkel utgång. Regeringen har fastnat för *opt out*-lösningen med ett spärregister, inte en renodlad *opt out*-lösning utan kopplad till ett spärregister. Sedan är vi beredda att väldigt aktivt följa utvecklingen framöver. Om det visar sig att det finns ett behov att vidta andra åtgärder är vi naturligtvis beredda att göra det.

Anf. 34 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik:

Fru talman! Att det är svåra problem med att lösa detta är jag väl medveten om, men Internetoperatörerna har själva sagt att det med *opt in*-lösningen är lättare att göra de avstängningar som behövs.

Jag vill ställa ytterligare en fråga, och det gäller internationella regler. Jag skulle vilja ha en kommentar till att det nu finns fyra länder i EU som antagit *opt in*-lösningen. Har regeringens studerat deras lösningar? Hade det inte varit bra om man hade kunnat nå en samstämmighet när det gäller lösningen av problemet?

Anf. 35 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! EG-direktivet öppnar upp för bägge alternativen. Vi har fastnat för *opt out*-lösningen. Några andra länder har fastnat för *opt in*-lösningen. Vi har utförligt i propositionen argumenterat varför vi har valt *opt out*-lösningen.

Än en gång: Vi kommer att följa frågan väldigt noga framöver. Om det visar sig att utvecklingen går i en riktning som vi inte kunnat förutse riktigt i propositionen eller att vi inte kommer fram via ett spärregister är vi beredda att återkomma till riksdagen.

Anf. 36 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! När vi behandlar detta ärende och speciellt när det gäller e-post reklamen, oönskad sådan, är det tre nya ord som jag fått lära mig och som jag inte visste innan. Det är *opt out*, *opt in* och spamming. Jag får gå tillbaka och se vad det är för skillnad på de olika orden.

Det vi kan vara överens om är att det inte är önskvärt att vi får en massa e-postreklam som väller in till oss som har så mycket. Det är ett skräckscenarium. Det vill vi inte ha. Det vi också är överens om är att vi vill ha en lagstiftning. Sedan är frågan hur lagstiftningen ska ske, vilket som är bäst. Vi har inte någon direkt erfarenhet i Sverige. Detta är inte ett så stort problem som det är i USA. Vi kan inte hänga upp oss på några erfarenheter och säga vilket som är mest effektivt.

Efter att ha trängt in lite djupare i problemställningen har Miljöpartiet fastnat för en egen modell som vi har presenterat i en motion. Vi måste alltså söka problemställningen i USA. Där är spamning ett stort problem. Kommer det till Sverige skulle vi vilja ha en lagstiftning genast för att förebygga detta. Jag håller med Kjell Eldensjö i den argumenteringen.

Det vi har sagt är att för att undvika att bli bombarderade, som man kan bli i USA, med reklam, spamning, skulle vi vilja ha en lagstiftning som innebär att all obeställd reklam på mottagarnas bekostnad är olaglig. Det intressanta med ett sådant förslag är att man angriper problemet generellt. Internetleverantören kan spärra kontot. Även om adressen är förfalskad kan leverantören hitta maskinen. Man kan ta avstånd från företeelsen mycket lättare – Telia, Telenordia, Tele2 och Spray t.ex. Kommer det att finnas en lag som förbjuder oönskad reklam på mottagarnas bekostnad – det kostar ju både tid och pengar att ladda ned då man är uppladdad på linjen – blir det lättare att få Internetleverantören att spärra kontot.

I Washington finns i dag den strängaste lagen, som förbjuder spamning till invånare i staten Washington med stora böter som påföljd. Eftersom problemet inte är så stort hos oss förstår jag att regeringen inte har följt den här väldigt stränga linjen. Det har jag förståelse för. Samtidigt när man stiftar nya lagar skulle det vara önskvärt att förebygga denna utveckling och vara ganska sträng från början.

Eftersom vi inte har någon representant i lagutskottet yrkar jag bifall till motion L16. I andra hand kommer vi att stödja reservationerna 2 och 5 i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

8 § Brottsoffers ansvar för rättegångskostnader

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU14
Brottsoffers ansvar för rättegångskostnader (prop. 1999/2000:47).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 15 §.)

9 § Effektiv kontroll för att hindra spridning av kärnvapen

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU13
Effektiv kontroll för att hindra spridning av kärnvapen (prop. 1999/2000:54).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 15 §.)

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU8
Fristående skolor m.m.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Fristående skolor m.m.

Anf. 37 LARS HJERTÉN (m):

Fru talman! Fristående skolor har kommit för att stanna. Det har vi alla hört skolministern uttala vid flera tillfällen här i kammaren. Det är bra, och det är framför allt en viktig markering mot alla politiska krafter som vill försvåra för eller kanske t.o.m. förbjuda friskolor att verka nu eller i framtiden. En alltigenom negativ syn på friskolor finner vi t.ex. i Vänsterpartiets reservation vid det betänkande som vi nu diskuterar. Att elever och lärare och inte minst föräldrar alldeles frivilligt har valt en skola i allmänhet och en viss skola i synnerhet spelar tydligen ingen roll, inte heller att skolan är godkänd efter alla konstens regler av Skolverket.

I en debatt om friskolor som fördes i Dagens Nyheter för ett tag sedan skrev en tidigare riksdagskollega, Hugo Hegeland, om en av de äldsta av dessa skolor, Maria Elementarskola på Söder i Stockholm där han är inspektor, bl.a. följande: Skolan tar emot elever som mobbats i den kommunala skolan och invandrarbarn som knappt kan ett ord svenska när de börjar skola. Eftersom friskolor inte längre har terminsavgifter finns inga ekonomiska hinder för någon familj att välja Maria Elementar, vilket tidigare var ett hinder då man var tvungen att ta ut terminsavgifter. Skolans rektor kan namnet på alla elever, ungefär 300 till antalet, och studierna är väldigt målinriktade, vilket resulterade i att skolan blev bästa skola i DN:s Nutidsorientering häromsistens. Man är mån om att alla ska lära sig artigt uppträdande och att man i den gemensamma värdegrundens anda ska respektera kamrater och lärare och alla som arbetar i skolan.

Hegeland skriver också att många bra friskolor gör att de kommunala skolorna måste skärpa sig. Därmed är det bra för alla skolor, oavsett vem som är huvudman.

Vi har ju anledning att diskutera lärarnas situation i dagens skola. Olika undersökningar visar på ett stort missnöje. Många lärare vill byta arbete och det gäller inte bara den äldre generationen. Också en hel del yngre lärare söker efter andra jobb. Det gäller t.o.m. en del nyutexaminerade.

Låt mig därför helt kort redogöra för en undersökning som Demoskop nyligen gjort bland lärare som i dag arbetar på friskolor och som tidigare har arbetat på kommunala skolor. Undersökningens syfte var att jämföra lärarnas nuvarande arbetsituation med den tidigare anställningen på en kommunal skola. Det gäller lärare på både grundskolenivå och gymnasienivå.

Grundskollärarna säger att inflytandet har ökat. Lärarna kan bättre styra över hur arbetet ska läggas upp, och de har större befogenheter att ta egna beslut. Många lärare upplever att arbetet i friskolan är lättare eftersom beslutsvägarna är kortare. Man har bättre kontakt med skolledningen, och ledningen lyssnar på förslag och idéer. Det är också ett bättre samarbete lärarna emellan, och man har mera tid och därmed större möjligheter att hjälpa elever med problem. Eftersom föräldrar och elever

själva har valt skolan upplever man ett större engagemang från föräldrarna. Eleverna är genomgående också mer motiverade.

Liknande svar har man fått från gymnasielärarna. Man pekar på: ökat inflytande, bättre kontakt med föräldrar och elever, närmare skolledning-
en osv.

Statistiskt säger över hälften av lärarna att föräldrakontakten har förbättrats. Tre av fyra anser att arbetsmiljön är bättre och lika många, alltså tre av fyra, anser att deras inflytande har ökat och att de är mer nöjda nu med sina arbetsgivare än tidigare. Det är givetvis en viktig målsättning för alla skolor att lärarna vid en enkät om några år ska kunna ge ungefär samma svar som deras kolleger på friskolorna i dag ger. Jag har faktiskt vissa förhoppningar om att detta kan ske när nu lärare och löner för första gången på mycket länge hamnar i fokus. Det är viktigt att valfriheten förstärks för alla skolor, både friskolor och kommunala skolor.

Det är därför som vi tillsammans med Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet i reservation 1 föreslår att alla elever ska ges rätt att välja skola där eleven kan finna sig till rätta. Vi är säkra på att ett fritt skolval är bra för alla skolor, alltså även för kommunala skolor, som utgör det helt övervägande antalet. Det uppmuntrar skolorna att profilera sig så att eleverna kan välja en skola som passar det egna intresset. Det kan gälla miljöfrågor eller andra ämnesområden, eller också kan det gälla en viss pedagogik.

Jag skulle vilja ställa en fråga till socialdemokraterna här: Eva Johansson, vore det inte bra med fritt skolval för alla elever?

I dag är hemkommunen inte skyldig att betala interkommunal ersättning för en elev som vill genomgå en gymnasial utbildning i en annan kommuns skola om hemkommunen kan erbjuda samma program. Men jag har nyligen blivit uppmärksam på att samma program kan ha helt olika inriktningar i olika kommuner där nästan bara namnet på själva programmet är detsamma. I den situationen säger kommunen nej, trots att man inte alls kan erbjuda den utbildning som eleven efterfrågar. Det är därför rätten att välja skola är så viktig.

En annan fråga som är väldigt betydelsefull gäller detta med sista beslutsdag för behandling av ansökan hos Skolverket om att godkänna en fristående skola. I värsta fall kan det faktiskt vara så att Skolverket av olika skäl kan dröja med ett svar så länge att det i praktiken blir för sent att starta den fristående skolan när man ska sparka i gång läsåret. Det drabbar också den kommunala skolan, som måste veta vilka elever man har att räkna med vid skolstarten.

Vi föreslår därför i reservation 1 att den 1 mars ska vara sista dagen för ett beslut, inte minst av det skälet att den dagen brukar vara sista datum för att välja skola inom en kommun.

Fru talman! Vi moderater har också en egen reservation, reservation 2, där vi talar för vårt förslag om nationell skolpeng. Vi har ju kunnat konstatera att det efter kommunaliseringen av skolan har blivit mycket stora skillnader mellan kommunerna i fråga om hur stora resurser som avsätts till skolan. Vi anser också att införandet av en nationell skolpeng gynnar ett fritt skolval. Det har ju på senare tid tagits upp bl.a. från det ena av lärarförbunden att staten bör återta finansieringen av skolan. Jag har t.o.m. hört skolministern antyda att hon inte är främmande för att

öronmärka en del av statsbidraget till kommunerna som ska reserveras för skolan.

Sammanfattningsvis, fru talman, vill jag säga att rätten att välja skola är viktig för eleven, för föräldrarna och även för lärarna. Friskolor har visat sig svara mot högt ställda krav på skoldemokrati, på god arbetsmiljö och på delaktighet från alla inblandade parter. Nya friskolor som ska starta ett läsår i augusti måste få besked från Skolverket senast den 1 mars samma år. Ett fritt skolval underlättas med en nationell skolpeng.

Jag står givetvis bakom alla reservationer där Moderaterna finns med men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 1, under mom. 1.

Anf. 38 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Som vänsterpartist tycker jag att det är viktigt att barn och ungdomar med olika erfarenheter, kulturer och social tillhörighet tillbringa tid tillsammans under skoltiden. Idén om en sammanhållen likvärdig skola för alla är grundbulten i svensk skolpolitik. För Vänsterpartiet är det naturligt att i första hand lägga ned energi och kraft på att utveckla och förbättra den kommunala skolan. För oss är strävan mot ökad jämlikhet och minskade klassklyftor överordnad rätten att fritt få välja skola. Ytterst handlar det om demokrati.

Elever med olika social och kulturell bakgrund och med olika förutsättningar och intressen ska mötas under skoltiden. Därför är vår principiella uppfattning att skolsystemet ska kontrolleras demokratiskt av hela samhället. Vi är kritiska till framväxten av fristående skolor. Vi menar att det vore bättre om man talade om privata skolor i motsats till offentliga. Jag kommer att använda begreppet fristående skolor eftersom det är det som används i den allmänna debatten.

Fru talman! Vänsterpartiet menar att det är viktigt att stärka kommunernas möjlighet att påverka etableringen av de fristående skolorna. Kravet på offentlig finansiering av godkända fristående skolor försvårar många gånger en rationell planering av det kommunala skolväsendet. Därigenom ökar kommunernas kostnader, och kvaliteten i de kommunala skolorna kan äventyras.

Enligt gällande lagstiftning får Skolverket inte förklara en fristående skola berättigad till kommunalt bidrag om ”skolans verksamhet skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen”.

Vi menar att lagstiftningen här borde förtydligas så att Skolverket får förklara en fristående skola berättigad till bidrag endast om kommunen kan visa att det här inte innebär påtagliga negativa följder för skolväsendet i den kommun där skolan är belägen eller för kommunens ekonomi. Vid nyetablering av fristående gymnasieskolor har huvudmannen för skolan ansvar för de elever som antas. Om huvudmannen undandrar sig detta ansvar och verksamheten inte kommer i gång som planerat innebär det ofta stora merkostnader för kommunen, eftersom nya elevgrupper med kort varsel måste beredas plats i den kommunala skolan. Det här är inte acceptabelt. Vi menar att skollagen bör tillföras en bestämmelse om att huvudmannen i sådana fall ska ersätta kommunen för de merkostnader som kommunen härigenom får. Det ska inte vara möjligt att starta en skola så där lite på chans så att säga och sedan slippa undan ansvaret för de ekonomiska konsekvenserna. Det är inte seriöst.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Fristående skolor m.m.

Fru talman! Utbildning är ingen vara som ska köpas och säljas för pengar, och skolor är inga vinstmaskiner. Under senare tid har alltfler rapporter kommit om att privata bolag, ofta stora och en del börsnoterade, startar fristående skolor utan annat märkbart syfte än det ekonomiska vinstintresset. Vänsterpartiet menar att det svenska skolväsendet ska hållas helt fritt från den sortens vinstkrav. I de fall en skola går med vinst bör denna vinst självklart återinvesteras i verksamheten och på det sättet komma eleverna till godo. Därför föreslår vi att det införs en bestämmelse som innebär att det överskott som uppstår i fristående skolor och förskolor ska gå tillbaka till verksamheten och inte betalas ut som vinst till huvudmannen. Vänsterpartiets förslag avstyrks med hänvisning till pågående utredningar och överväganden.

Vi menar att den kraftiga ökningen av fristående skolor manar till snabba åtgärder. Det är dags att agera, inte bara prata och inte bara utreda tills tiden har sprungit ifrån oss. Vi menar att utvecklingen bidrar till en ökad segregering och en utarmning av den kommunala ekonomin och kvaliteten. Därmed hotas också idén om en sammanhållen, likvärdig skola av hög kvalitet för alla barn. Här finns alltså i grunden en ideologisk motsättning där vänsterns och arbetarrörelsens skola för alla ställs mot högerens skola för några.

Mot bakgrund av detta vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nr 3 under mom. 3. Samtidigt vill jag deklarerar att om mot förmodan vår reservation skulle falla kommer vi att stödja majoritetstexten.

Fru talman! I läroplanen både för det obligatoriska skolväsendet och för gymnasieskolan anges att undervisningen i skolan ska vara icke-konfessionell. Vänsterpartiet anser att detta är en mycket viktig princip i ett mångkulturellt samhälle. Att undervisningen inte ska ta ställning för en viss trosuppfattning utan i stället uppmuntra till eget kritiskt sökande efter kunskap och ge stöd i skapandet av en egen världsbild är för oss det grundläggande för en demokrati.

Samtidigt drivs många skolor med en konfessionell inriktning. Men om skolans huvudman har en viss konfessionell inriktning, om skolans verksamhet i allmänhet drivs med samma inriktning med exempelvis morgonsamlingar och konfessionellt inriktade studiedagar och om alla lärare har samma konfessionella inriktning, kan man då verkligen bedriva en icke-konfessionell undervisning? Tillåt mig tveka.

Vi föreslår att Skolverket får i uppdrag att göra en översyn av detta. Jag vill därför yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nr 3 under mom. 5.

Med tanke på att alltfler elever nu går i fristående skolor vore det rimligt att lagstiftningen beträffande krav på lärarnas pedagogiska utbildning också omfattade de fristående skolorna. Detta borde oroa inte bara vänsterpartister utan i minst lika hög grad de partier som med kraft vill öka privatskolornas – förlåt, de fristående skolornas – antal.

Det är med viss tillfredsställelse jag konstaterar att inte ens moderaterna valt att lyfta den enskilda moderata motionen som menar att fristående skolor ska ha rätt att anställa i princip vem som helst att arbeta som lärare. Med tanke på den breda uppslutning som finns i utskottet i fråga om krav på kvalitet i de fristående skolorna borde det vara möjligt att ganska snart bli ense om det rimliga i att ställa samma krav på peda-

gogisk utbildning i de fristående skolorna som man gör inom det offentliga skolväsendet.

Jag står naturligtvis bakom Vänsterpartiets samtliga reservationer men väljer för tids vinnande – som jag tidigare sagt – att yrka bifall till reservation nr 3 rörande mom. 3 och 5.

Sammanfattningsvis anser jag att det borde vara fullt möjligt – ja, rentav naturligt – att de partier som säger sig stå för en likvärdig sammanhållen och solidariskt finansierad skola skulle kunna enas för att utveckla den demokratiskt styrda skolan.

Vi vet var vi står. Vänsterpartiet är redo. Är ni socialdemokrater med?

Anf. 39 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! När man lyssnar på Lennart Gustavsson får man det intrycket att det stora problemet i den svenska skolan och hotet mot den är att det finns några procent skolor som är friskolor. Det är ju inte så, Lennart Gustavsson.

Ska vi ha en skola för alla, som jag tror att alla här i salen är intresserade av, då måste vi ha en skola som fungerar för alla. Det kan inte heller vara främmande för Lennart Gustavsson att det är stora problem i grundskolan och i gymnasieskolan, problem som – enligt den statistik som vi har fått från Skolverket – har ökat från år till år. Då måste man göra någonting åt det.

Man kan inte säga att man ska satsa enbart på kommunala skolor, utan man måste ju ge valfrihet. Då vill jag ställa en fråga till Lennart Gustavsson. Han säger att det är demokrati att inte få välja skola, däremot är det inte demokrati att få välja skola. Jag trodde att valfrihet – möjlighet att välja mellan olika alternativ – var demokrati. När man säger nej till valfrihet, det är då som man inte har demokrati. Är det inte så?

Sedan säger Lennart Gustavsson att friskolorna försvårar för skolan. För vem försvårar friskolorna? Försvårar de för eleverna som får en skola som de vill gå i? Försvårar det för lärarna som enligt en undersökning tydligt trivs i friskolorna? Försvårar det för föräldrarna som med glädje väljer en friskola?

Nej, det försvårar för skolbyråkrater och skolpolitiker, av vilka jag har varit en i ganska många år. Det är klart att det är jobbigt om man inte vet exakt vilka elever man har från år till år. Men jag tror att man får stå ut med det problemet om man får en bättre skola för eleverna genom att de själva får välja skola.

Anf. 40 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Det är helt klart att jag och Lars Hjertén har olika uppfattningar om vad som i grunden är valfrihet. Vad är det som ger möjlighet för en människa, en individ att göra ett val?

Skolan har problem, ja. En del av skolans problem beror på bristande resurser. Där skulle det vara intressant att höra Lars Hjerténs förklaring till hur moderat politik ska kunna utveckla skolan, när lösningen heter sänkta skatter och mindre resurser till kommunerna. Det vore intressant för mig att höra.

Jag har också tagit del av den undersökning från Demoskop som relateras till här. Det är väl inte så underligt att de lärare som jobbar inom

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Fristående skolor m.m.

den fristående skolan visar en större arbetsglädje och att eleverna känner en större tillfredsställelse. Det är ganska självklart för mig. Men det som är intressant är: Varför ska vi förvägra den kommunala skolan samma möjlighet att utveckla en god arbetsmiljö och en bra miljö för eleverna?

Det moderata alternativet med det ”fria skolvalet” kommer att missgynna en utveckling av den kommunala skolan.

Anf. 41 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte vem som vill förvägra eleverna en bra skola. I varje fall skulle aldrig moderaterna gå med på sådana förslag.

Jag vill ställa en annan fråga. Lennart Gustavsson var inne på detta med konfessionella skolor och konfessionell grund. Gäller det också folkhögskolor som är statligt stödda, att de inte ska få bedrivas på konfessionell grund, t.ex. att politiska partier inte ska få stå bakom folkhögskolor eller att kristna organisationer inte ska få göra det? Det rör sig ju om samma typ av statsbidrag som går till andra skolor, t.ex. friskolor.

Jag vet att vänsterpartister brukar tala om folkhögskolor som bra friskolor. Över hälften av alla folkhögskolor är friskolor i dag. Eller ska det gälla samma regler där som för grundskolan och gymnasieskolan, att de inte får bedrivas på konfessionell grund?

Anf. 42 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Det var intressant att Lars Hjertén tog upp frågeställningen om de konfessionella skolorna. Jag utgår från att Lars Hjertén delar den uppfattning som säger att den svenska skolan ska vara icke-konfessionell.

Vad jag sade i mitt anförande var att utvecklingen av ett ökat antal konfessionella skolor leder oss vänsterpartister till den slutsatsen att det måste vara rimligt att ge Skolverket i uppdrag att titta på hur man lyckas förena en tydlig konfessionell inriktning med det ansvar som man har att bedriva en icke-konfessionell utbildning. Naturligtvis ska detsamma gälla för folkhögskolor. Men lyssna på vad jag säger, Lars Hjertén!
(forts. 12 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.48 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

11 § Frågestund

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Anf. 43 TALMANNEN:

Kammarans sammanträde återupptas nu för riksdagens frågestund. Regeringen företräds i dag av statsrådet Ingela Thalén, försvarsminister Björn von Sydow, näringsminister Björn Rosengren, statsrådet Britta Lejon och statsrådet Lars-Erik Lövdén.

Statsrådet Ingela Thalén besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt ansvarsområde. Övriga statsråd besvarar frågor var och en inom sitt eget ansvarsområde.

Frågestund

Lokala skolstyrelser

Anf. 44 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! I går var det en konferens på Cirkus i Stockholm där vi diskuterade värdegrunden. Vi var 1 300 personer där. Det var politiker, lärare och elever från hela Sverige. Det var många frågor som vi pratade om, bl.a. demokratifrågorna. Jag kunde höra statsrådet Lejon där i går. Det var mycket intressant. Hon sade att skolan är ett av de viktigaste, om inte det viktigaste, områdena där vi ska stärka demokratin. Jag blev jätteglad för det.

Nu undrar jag om statsrådet Lejon kommer att fortsätta att arbeta för att stärka demokratin i skolorna. Kan vi räkna med att det kommer en idé och ett förslag från statsrådet och skolministern om att införa lokala skolstyrelser?

Anf. 45 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Ja, Sofia Jonsson kan räkna med att regeringen ska göra allt för att stärka skolan på alla sätt och vis, även när det gäller skolans förmåga att fostra våra barn och ungdomar till medborgare i Sverige som känner till sina rättigheter och kan kräva sin rätt och som också kan ta sin del av ansvaret för demokratin.

Ingegerd Wärnerssons värdegrundsår är en del i det arbete som regeringen bedriver.

Regeringen har fattat beslut om direktiv som handlar om att se efter vilka områden det finns på den lokala nivån där vi behöver komma längre och hitta konkreta förslag till hur vi ska förbättra demokratin. På några punkter berör detta barn, ungdomar och skolan.

Jag vet inte om Sofia Jonsson har uppmärksammat dessa direktiv. Där säger vi bl.a. att utredningen ska komma med förslag till åtgärder för att stärka barns och ungdomars delaktighet i den lokala demokratin.

Anf. 46 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Jag fick inte riktigt svar på min fråga. Jag tycker att det är ett oerhört viktigt ämne. Skolan ska vara det ställe där vi lär oss om demokrati, där vi får i gång ett engagemang och där man, som lärare, skolledare och elev, känner att man har en makt lokalt. För att man ska få i gång det här engagemanget och stärka elevernas självkänsla tror jag att det krävs att man får en riktig makt. Det får inte bli en skendemokrati

eller att vi säger att de får besluta lite grann om färgen i klassrummen eller så.

Därför tycker jag att de lokala skolstyrelser som börjar växa upp runtom i landet är så oerhört viktiga för att stärka demokratin i skolan och för att få i gång demokratitänkandet hos eleverna. Än en gång: Är det så att regeringen verkligen vill arbeta med att stärka demokratin i Sverige och i skolan? Om så är fallet, finns det då en möjlighet att fatta ett beslut för att få i gång lokala skolstyrelser – något som Centerpartiet länge har varit för – för att stärka demokratin och den lokala makten?

Anf. 47 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Som Sofia Jonsson väl känner till pågår det just nu en försöksverksamhet med lokala elevstyrelser och lokala föräldrastyrelser i våra skolor. Den verksamheten måste självfallet noggrant analyseras och utvärderas innan vi kan fatta beslut om hur framtiden ska se ut i de här avseendena.

Jag har sett många mycket spännande exempel på detta och träffat engagerade föräldrar och elever. Men det finns ingen anledning för oss att handskas med så här viktiga frågor utan att ha bra på fötterna när vi fattar de viktiga besluten. Regeringens avgörande i de här frågorna får komma först efter det att vi har de utvärderingarna.

I övrigt kan jag försäkra Sofia Jonsson om att vi gör allt som vi anser vara riktigt för att stärka skolans förmåga att vara en av de viktigaste arenorna för en väl fungerande demokrati i Sverige.

Bostadsbristen

Anf. 48 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Lövdén. Det gäller bostadsbristen och bostadssituationen framför allt för unga människor. Vi vet att det råder ett ganska stort tryck på inflyttning till storstäderna. Vi har stor trångboddhet. Det kom nyligen rapporter om att trångboddheten ökar särskilt i storstäderna. Det finns många unga människor som bor kvar hemma hos föräldrarna. Det beror till stor del på att det är väldigt svårt att få tag på lägenheter. Framför allt är det svårt att få tag på små och billiga lägenheter. Förutom att det är en personligt jobbig situation hindrar det utvecklingen när det gäller jobb och välstånd.

Därför skulle jag vilja fråga statsrådet om han har några aktiviteter och förändringar på gång för att öka möjligheten till nybyggnad av små och billiga lägenheter.

Anf. 49 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det problem som Karin Pilsäter tar upp är ett reellt problem i dag. I många sammanhang har jag konstaterat att ett av de främsta hindren för ett ökat bostadsbyggande är den bristande kommunala bostadsplaneringen. Under 90-talets krisår rustade många kommuner ned sina stadsbyggnadsavdelningar och funderade inte på framtiden. En fråga som Boverket också har tagit upp i sin redovisning till regeringen om hinder för nyproduktionen är att framförhållningen när det gäller markplaneringen är väldigt bristfällig.

Det har jag försökt fokusera på i debatten. Jag hoppas också att kommunerna i tillväxtregioner – problemen är särskilt stora i Stockholmsregionen och i Uppsalaregionen – nu sätter in alla resurser för att få fram detaljplaner för ett ökat bostadsbyggande.

Det är riktigt att ungdomarna har en särskilt besvärlig situation. Det ska också ses ur perspektivet med den fortsatta utbyggnaden av högskolan i landet med 20 000 platser som läggs ut under innevarande år och 10 000 för vardera av de kommande åren. Regeringen kommer att presentera ett antal åtgärder för att underlätta studentbostadsbyggandet. Men det återkommer vi till i vårpropositionen.

Anf. 50 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Det är bra att man driver på för fler studentbostäder. Det är också viktigt att kommunerna har en god framförhållning och planberedskap. Men en sak som regeringen kan göra är ju att luckra upp regelverket t.ex. när det gäller nybyggnadsregler, hyresfrågor och planfrågor. Det finns ju också en orsak till att efterfrågan på de här planerna inte har varit så stor, nämligen att bostäderna i sig blir så dyra att de inte går att hyra ut. Det går inte att få ekonomi i ett sådant hyresboende.

Jag skulle vilja upprepa frågan om vad regeringen tänker göra för att få fram bostäder som blir billigare. Alla vägarna fram till att det står en färdig lägenhet gör att priserna blir så pass höga att det inte går att bygga bostäder på de villkoren. Detta är inte någonting som bara drabbar ungdomar. I förlängningen drabbar det också t.ex. äldreboende och andra typer av boende där man behöver få fram nya bostäder. Vi måste ju ha råd att bo i dem också i slutändan.

Anf. 51 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det är naturligtvis oroande att produktionskostnaderna är så höga som de är. Det hänger ju samman med flera faktorer. En bristande konkurrens i byggbranschen är en sådan faktor. Byggkostnadsdelegationen kommer inom kort att lämna en rapport om vilka åtgärder vi bör vidta för att skärpa konkurrensen både på entreprenörsidan och på byggmaterialsidan.

En annan faktor som spelar in för kostnadsutvecklingen är ju de kommunala mark- och exploateringskostnaderna. Om man, som i Stockholms kommun, lägger ut marken på anbud och hamnar på 6 000–9 000 kr per kvadratmeter är det ett ganska häftigt ingångsvärde innan man sätter spaden i jorden.

Vi har en konkret fråga som vi arbetar med när det gäller student- och ungdomsbostadsbyggandet. Det är att Boverket kommer att göra en regel förändring som förbilligar det boendet utan att vi tappar kvalitet i boendet. Det kan leda till en sänkning av produktionskostnaderna på 30 000 kr för en ungdoms- och studentbostad. Det är en konkret åtgärd i regelverket som regeringen, i en dialog med Boverket, har kommit fram till är möjlig att realisera.

Vägarna i Dalsland

Anf. 52 BJÖRN LEIVIK (m):

Fru talman! Jag vänder mig till näringsminister Björn Rosengren och ställer en fråga som han har fått tidigare, men som han inte enligt mig har gett ett tillfredsställande svar på.

När får Dalsland öronmärkta pengar för tjälsäkring av de sämsta vägarna? Fyra gånger i år har vägarna varit avstängda, och för närvarande är 50 mil ofarbara.

Anf. 53 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! När det gäller vägunderhållet – närmast handlar det om drift och underhåll – för vi nu en mycket ingående diskussion i samband med vårpropositionen. Vi kommer – det kan jag säga redan nu – att ha en prioritering när det gäller drift och underhåll av vägarna. Det innebär att det även kommer att beröra detta område.

Anf. 54 BJÖRN LEIVIK (m):

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Det inger ett visst förtroende. Hittills har det ju mest handlat om stöd – t.ex. när det gällde Bengtsfors – till företag som inte skulle ha etablerat sig i Bengtsfors om de inte hade fått stödet.

Då ställer man sig frågan: Varför inte stödja det näringsliv som valt Dalsland av andra skäl än kortsiktiga ekonomiska fördelar?

Nu talar vi om bredbandssatsningar. Det kostar miljarder. Tjälsäkring av vägarna kostar några tiotals miljoner. Jag är övertygad om att dalslänningarna kan vänta någon tid på höghastighetskommunikation på nätet om de i stället får möjlighet att åka till jobbet i normal hastighet alla årets arbetsdagar.

Anf. 55 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! I Bengtsfors lades faktiskt en hel industri ned. Hela befolkningen i Bengtsfors var beroende och kopplad till denna, så den insats som regeringen gjorde tillsammans med det företag som etablerade sig där tror jag att man med en viss ödmjukhet ska vara mycket tacksam för.

Jag delar uppfattningen att vi har en eftersatthet i drift och underhåll av vägarna. Det har att göra med de besparingar som har gjorts, och därför har vi inte haft möjlighet att starta efter de planer vi har haft. Men jag bedömer nu, när det gäller drift och underhåll, att vi ska komma i gång.

När det sedan gäller frågan om bredband tror jag att det är ett minst lika viktigt sätt att kommunicera på.

Utjämningsystem för LSS-kostnader

Anf. 56 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till statsrådet Lars-Erik Lövdén. Frågan avser utjämningsystemet och då främst LSS och LASS, lagen om assistansersättning.

De senaste åren har staten tillskjutit flera miljarder kronor för att öka de funktionshindrades möjligheter till personlig assistans, och det är mycket bra. Kostnaderna för assistansersättning är delade mellan kommuner och stat, och de första 20 timmarna av assistansersättning beviljas och betalas av kommunerna.

En del kommuner har fler funktionshindrade än vad som är brukligt i förhållande till kommunstorlek. Det beror till stor del på tidigare vårdhem och specialinstitutioner.

Jag vill fråga statsrådet Lövdén om regeringen och Lövdén anser det möjligt och önskvärt att utforma någon form av utjämningsystem mellan kommunerna för att lösa finansieringen, för att på det sättet få en acceptans för sättet att finansiera assistansersättningen på.

Anf. 57 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det är en viktig frågeställning som Catherine Persson tar upp. Vi har nyligen haft en utredning som har tittat på ett särskilt utjämningsystem för kommunernas LSS-kostnader.

Det är inte den första utredningen. Den här frågan har utretts sedan 1991 utan att få sin lösning.

Jag har den bestämda uppfattningen att det nu brådskar. Det finns kommuner som har mycket tunga kostnader för LSS-verksamheten till följd av att man har haft exempelvis gamla vårdhem. Andra kommuner däremot går nu ur sitt betalningsansvar för de grupper man har av funktionshindrade som har flyttat från kommunen till exempelvis de kommuner som har kvalificerade och bra vårdhem.

Det brådskar med en lösning när det gäller utjämningskostnaderna för LSS. Min ambition är att kunna lägga fram ett förslag som kan träda i kraft från den 1 januari år 2001.

Anf. 58 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag blir glad över att man ser det här som en angelägen fråga. Jag är också glad över att den står högt på dagordningen, för det här är en lösning som behöver komma till stånd ganska snart.

IT-propositionen

Anf. 59 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag förstår inte hur man kan känna sig så trygg när det gäller diskussioner om väginvesteringar med tanke på att regeringen de senaste tre åren har dragit ned 4 ½ miljarder i förhållande till de belopp riksdagen redan tidigare har beslutat om.

Dessutom har ju näringsministern inte kommit med den proposition i denna fråga som han tidigare har utlovat.

Nu är detta inget ovanligt. Han har inte heller kommit med IT-propositionen, som han ju flera gånger, fru talman, här i kammaren har lovat ska komma den 22 mars.

Nu verkar det som om det är lite kurragömmalek i regeringen och möjligen i stödpartierna kring denna fråga.

Min fråga blir naturligtvis: När kommer IT-propositionen, Björn Rosengren? Kan vi vara säkra på att den kommer, så att den kan komma att behandlas i denna kammare under våren?

Anf. 60 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag har inte kommit med IT-propositionen. Det är tre propositioner jag inte har kommit med.

Det är faktiskt medvetet eftersom vi har funnit att vi behöver lite mer tid. Det är inte ovanligt. Det vet också Daléus.

De här propositionerna kommer att presenteras i god tid så att kammaren kommer att kunna behandla dem. I god tid är att de presenteras senast nästa onsdag.

Anf. 61 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag vet inte om fru talman delar näringsministerns uppfattning att detta att med lätthet passera den 22 mars, det utlovade datumet, är att komma till riksdagen med en proposition i god tid. Det är ett lite originellt sätt att resonera i förhållande till hur Björn Rosengren har resonerat tidigare.

Nu har jag sett i tidningarna, fru talman, att han vet exakt vad propositionen ska innehålla. Det är bara en fråga om varifrån de eventuella pengarna ska tas. Eftersom han är så säker på det, kunde han inte, fru talman, lyfta lite på förlåten när det gäller IT-propositionen och här i dag i denna stund ge bara några ska vi kalla det breda band för hur han möjligen har resonerat i denna fråga? Vi är förvåntansfulla, det lovar jag, fru talman.

Anf. 62 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Min generositet när det gäller bredband kommer jag att redovisa nästa vecka. Jag hoppas att Daléus nöjer sig med det.

Vi arbetar nu efter den linjen att vi ska väga ihop såväl infrastrukturpropositionen, som är en inriktningsproposition, som frågan om bredband och Telia. Och det kommer, det kan jag lova i kammaren, att bli mycket bra. Om Daléus blir nöjd vet jag inte, men det kan ju bli bra ändå.

När det gäller väginvesteringar känner alla här i kammaren till de nedskärningar vi har haft när vi har försökt att strukturera upp den svenska ekonomin – som vi verkligen har lyckats med. Ser vi också till kommunernas sätt att inte heller klara av investeringarna liksom underhåll och drift av vägnätet är det något som är känt.

Vi har lagt ut 19 miljarder per år, och vi ligger ungefär 4 miljarder efter. Detta är känt här i kammaren.

Resekostnaderna för boende i glesbygd

Anf. 63 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till näringsminister Björn Rosengren.

Näringsministern är väl förtrogen med förhållandena i Norrbotten: avfolkning, långa avstånd, mycket dåliga eller inga allmänna kommunikationer alls. Bilen är det enda alternativet.

Det finns byar i Norrbottens glesbygd där man har 20 mil till närmaste vårdcentral. Det innebär att kostnaden för dem är 200 kr för akuta läkarbesök och 800 kr i resekostnader.

I sanningens namn ska sägas att man får 400 kr i bidrag från landstinget. Men summan blir ändå 600 kr för ett läkarbesök.

Anser näringsministern att det är rättvist och rimligt att det ska kosta så här mycket?

Anf. 64 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag anser självklart inte att det är rättvist. Frågan gäller såvitt jag förstår resekostnader. Jag vill peka på att det i dag finns möjlighet att göra reseavdrag.

Jag vill som f.d. norrbottning och f.d. landshövding i Norrbotten också säga följande. Det målas ofta upp mörka bilder av att det är kallt, eländigt och dyrt i Norrbotten, men det är faktiskt inte riktigt sant. Det är bra att bo i Norrbotten, och det finns också oerhört stora fördelar med att bo på landsbygden. Man ska inte måla upp en bild av att det bara är eländigt. Haparanda och Övertorneå är fantastiska kommuner att bo och leva i.

Kostnaderna får vi ständigt se över, men vi har ett reseavdrag som jag faktiskt tycker är ganska väl tilltaget.

Anf. 65 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Det som jag beskrev var en verklig händelse, och samma familj drabbades på samma sätt inte bara en gång utan tre gånger under december månad. Min följdfråga till näringsministern är: Avser näringsministern att vidta några som helst åtgärder för att underlätta förhållandena för de boende i glesbygden?

Min fråga gäller byn Kuttainen utanför Karesuando. Närmaste vårdcentral finns under kvällstid i Kiruna, 20 mil bort. Resan fram och åter blir 40 mil.

Anf. 66 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Vi talar å ena sidan om resekostnader, å andra sidan om landstingets ansvar för sjukvården i Norrbotten. Man håller där på att se över sjukvårdsorganisationen, och jag övertygad om att man kommer att landa i ett förslag som går dem som bor långt från centralorterna till mötes.

Kosovo

Anf. 67 KARIN WEGESTÅL (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till försvarsministern. Det är i morgon ett år sedan Nato anföll den suveräna Förbundsrepubliken Jugoslavien i ett bombkrig mot civilbefolkningen som fortsatte i nästan tre månader.

I en artikel i måndags denna vecka ifrågasatte Balkanforskaren Kjell Magnusson motiven till det här kriget på ett alldeles ovanligt och utomordentligt bra sätt, i ordalag som vi inte är vana vid. Han säger att det

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Frågestund

kanske skulle finnas anledning att tillsätta en kommission som skulle gå igenom frågan, så att man får veta hur grunderna till det här kriget ser ut. Jag vill fråga försvarsministern hur han ser på en sådan kommission.

Anf. 68 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Jag vill först understryka vad utrikesministern har sagt, att det inte föreligger någon ändring i den inriktning som regeringen har i engagemanget i Kosovo. Vi står bakom och deltar i det mandat som säkerhetsrådet har givit för en fredsbevarande insats och en civil uppbyggnad. När det gäller krigsorsakerna vill jag peka dels på att det förekommer aktiviteter kring Internationella domstolen i Haag för att ta upp den här frågeställningen, dels på att det också ges ut dokumentskriftserier kring krigsförloppet. Man har i flera av de deltagande demokratiska ländernas respektive parlament gjort genomlysningar av beslutsprocessen.

Jag gör därför den bedömningen att vi successivt kommer att få en ökad kunskap om de olika bevekelsegrunder som fanns när Nato inledde sitt luftkrig i ljuset av den ohållbara situation som förelåg i Kosovo vid den aktuella tiden.

Anf. 69 KARIN WEGESTÅL (s):

Fru talman! Jag är alldeles säker på att de svenska soldaterna gör ett alldeles utomordentligt arbete där nere och att det är nödvändigt i detta läge. Men jag skulle gärna vilja fråga med anledning av de uppgifter som finns: Hur ställer sig försvarsministern till att den kosovoalbanska UCK-gerillan nu också går över gränsen till det egentliga Serbien och där mördar poliser och jagar bort de serber som bor där?

Det skulle vara intressant att höra om vi ska fortsätta in också på det området.

Anf. 70 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Det framgår alldeles klart av den säkerhetsrådsresolution som är grunden för missionen att det inte får förekomma någon aktivitet från kosovoalbanskt håll i den nuvarande Förbundsrepubliken Jugoslavien liksom att alla parter ska upprätthålla den i resolutionen angivna zonen mellan Kosovo och Förbundsrepubliken Jugoslavien. Där får endast serbiska jugoslaviska polisförband uppehålla sig.

KFOR förhindrar enligt de underrättelser som jag har fått på ett kraftfullt sätt att kosovoalbanska förband eller förbandsliknande formationer går in i det som i dag tillhör Förbundsrepubliken Jugoslavien men som enligt säkerhetsrådet ska vara en demilitariserad zon.

Personalsituationen i landstingen

Anf. 71 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! I dagens nummer av tidningen Landstingsvärlden finns en artikel som beskriver personalsituationen i landstingen. Enligt en undersökning som refereras ökar sjukfrånvaron i landstingen kraftigt, och främst beror detta på fler långtidssjukskrivningar bland äldre anställda. Det ger en väldigt oroande bild. Också mot bakgrund av de galopperande sjukpenningkostnader som vi tidigare har debatterat här skulle jag vilja

fråga socialförsäkringsministern: Vilka konkreta åtgärder kan vi förvänta oss? Sker det någonting i den vårbudget som vi nu väntar på som gör att vi kan få bukt med de här stora problemen?

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Frågestund

Anf. 72 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Kenneth Johansson tar upp två aspekter. Den ena frågan är det ansvar som arbetsgivaren, landstingen, har för personalpolitik, arbetsledning, arbetsorganisation, schemaläggning och tillgång till vikarier när man riskerar underbemanning. Vi vet att de gångna tio åren har inneburit stora påfrestningar också i landstingens verksamhet, men de resurser som successivt förs över och som kommer att föras över, inte minst genom överenskommelsen mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet, kommer att underlätta vård- och behandlingsverksamheten också på personalsidan.

Den andra frågan är vad vi kan göra i det nationella perspektivet när det gäller rehabiliteringsinsatser. Det är min uppfattning att det som nu presenteras i vårbudgeten kommer att underlätta också den allmänna insatsen för att minska sjukskrivningarna och sjukfrånvaron både i ett kortare och i ett längre perspektiv. Jag återkommer i vårbudgeten till den frågan.

Anf. 73 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Jag hoppas att vi är överens om att det känns oerhört felaktigt att goda medarbetare som under många år har slitit i vården ska tvingas avsluta sin arbetskarriär med att bli långtidssjukskrivna. Vi är också gemensamt ansvariga för att vården tillförs mer resurser, och det är bra.

Det som jag tycker känns angeläget är att det blir kraft i rehabiliteringsinsatserna. Det har gjorts många utredningar, och det finns många goda förslag. Centerpartiet har redovisat ett antal sådana, och tillsammans borde vi hitta åtgärder för att med kraft kunna satsa på rehabilitering. Försäkringskassornas insatser är ett exempel på ett område som behöver ytterligare resurser.

Anf. 74 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Jag har ingen annan inriktning än den som Kenneth Johansson har beskrivit här. Precis som har sagts finns det en lång rad goda exempel att peka på. Regeringen satsar genom resurser till försöksverksamhet också pengar på att stimulera olika typer av rehabiliteringsprojekt där man försöker ta fram metoder för att kunna erbjuda bra rehabilitering.

Försäkringsmedicinskt centrum, som nu kommit i gång, har också fått utrymme för forskning på området. Sammantaget är det naturligtvis vår ambition att se till att sjukfrånvaron minskar – inte i första hand av budgetskäl, även om det är viktigt nog, utan framför allt därför att denna frånvaro är uttryck för stor ohälsa hos människor vilken vi måste arbeta bort.

Ålderspensionssystemet

Anf. 75 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Den här frågan riktar sig närmast till statsrådet Ingela Thalén. Över två miljoner svenskar försöker lägga undan en slant för att komplettera sin ålderspension. Det här är någonting som har kommit på tapeten inte minst genom de röda, eller om de möjligen är orange, kuvert som vi har fått och vars innehåll visar hur den lagbundna pensionen kommer att falla ut den dag vi blir gamla.

Förra veckan, tror jag det var, lade Finansmarknadsutredningen fram ett förslag som innebär att man skulle avskaffa avdragsrätten, som i praktiken är en uppskjuten beskattning, och i övrigt också beskatta pensionsparande hårdare. Jag tycker att det förslaget omedelbart borde avvisas. På vilket sätt tror statsrådet att en sådan åtgärd skulle öka människors benägenhet att ta ansvar för sin egen ålderdom? Är statsrådet beredd att ta avstånd från det förslag som Finansmarknadsutredningen har lagt fram?

Anf. 76 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Den här frågan får naturligtvis prövas tillsammans med finansministern. Frågan var på vilket sätt det skulle kunna påverka ett långsiktigt sparande. Jag tror att det skulle påverka det långsiktiga sparandet negativt.

Nu vill jag säga att det nya ålderspensionssystem som riksdagen har ställt sig bakom och de följdlagstiftningar som kommer att föreläggas riksdagen kommer att skapa en mycket god grund för en uthålligt god och stabil ekonomi hos kommande pensionärer. Det gäller också dagens pensionärer med det förslag till indexregler som kommer att införas om ett par år.

Sammantaget kommer vi ändå att ha ett stabilt ålderspensionssystem. Men på den direkta frågan svarar jag att ett sådant förslag kan innebära negativa inverknings på pensionssparandet.

Anf. 77 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Vi är alldeles överens om att det nya pensionssystemet är mer hållbart och mer långsiktigt både för medborgarna och för rikets ekonomi som helhet. Men vi vet ändå att när vi blir pensionärer faller inkomsten i regel ganska mycket, vare sig det gäller det gamla systemet eller det nya systemet.

Tidigare har statsmakterna velat uppmuntra ett kompletterande sparande från medborgarnas sida för att utjämna inkomster över tiden. Av den anledningen tycker jag att det är väldigt viktigt att de nuvarande reglerna bibehålls för pensionssparandets och för svenska folkets skull.

Jag hoppas att statsrådet kommer att inta samma position när den här frågan så småningom kommer på regeringens bord.

Anf. 78 Statsrådet INGELA THALÉN (s):

Fru talman! Kommentaren alldeles nyss att de nuvarande reglerna ska vara exakt som de är tycker jag är en ganska långtgående kommentar. Det kan möjligen finnas någonting som man behöver se över. När det

gäller den allmänna inriktningen vill jag understryka det jag sade tidigare. Jag tror att det förslag som har presenterats i stort kan inverka negativt.

Det sades att inkomsten faller väldigt mycket. Det är klart att om man har oerhörd höga inkomster faller inkomsten väldigt mycket. Men de allra flesta löntagare får med ålderspensionssystemet och de avtalspensioner som de har en mycket stabil situation också i det nuvarande modernare ålderspensionssystemet.

Det tycker jag är viktigt att understryka. Man ska inte skrämman människor till att spara i onödan. Man kan behöva sina pengar fram till dess man blir 65 år också.

Anf. 79 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Hur det än är så kommer man som inkomsttagare både i det nya och i det gamla systemet att tappa i förhållande till den inkomst man har haft. Många människor har försökt planera för sin ålderdom genom att avsätta en peng månad för månad eller år för år för att jämna ut inkomsterna över tiden. Det har statsmakterna hittills premierat genom skatteavdragen.

Reglerna kanske inte är idealiska i alla delar. Men jag tycker att det är väldigt viktigt att ge ett lugnande besked till de svenska inkomsttagarna och pensionsspararna om att de reglerna i huvudsak kommer att ligga fast.

Arbetsförmedlare

Anf. 80 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till Björn Rosengren. I måndags besökte jag min lokala arbetsförmedlingsnämnd i min hemkommun Ockelbo. Det var väldigt intressant. Man presenterade ett jämställdhetsprojekt för att titta på hur man använder medel inom AMS när det gäller kvinnor och män.

Man hade också fått ett brev från vår länsarbetsnämndsdirektör där det stod att regeringen lovar att de 700 miljoner kronor som finns extra för att anställa arbetsförmedlare på våra arbetsförmedlingskontor kommer att finnas åtminstone fram till år 2002. Jag vill fråga ministern om han kan bekräfta det här och nu.

Anf. 81 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Vi har redan kommit överens om i budgetarbetet att detta kommer att gälla t.o.m. år 2001. Vad vi också säger är att om det skulle visa sig att arbetsmarknadssituationen är som den är i dag efter år 2001 kommer pengarna till arbetsförmedlingarna att behövas. Det är inte så att vi förstärker arbetsförmedlingarna, utan vi avstår från den besparing som vi hade bedömt att vi skulle kunna göra.

Framför allt när det gäller långtidsarbetslösa och de förslag och åtgärder som vi kommer att förelägga i en arbetsmarknadspolitisk proposition som kommer att presenteras den 29 kan vi konstatera att vi kommer att behöva många arbetsförmedlare för att hantera de långtidsarbetslösas situation.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Frågestund

Anf. 82 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Då kan jag konstatera att nämnden hade blivit lite felinformerad, åtminstone när det gäller årtal. Det här är en väldigt viktig fråga. Utvecklingen av långtidsarbetslösheten ser väldigt olika ut i olika län. Jag hoppas att man i fortsättningen funderar över fördelningen länsvis så att man kan ta hänsyn till län där arbetslösheten är bestående vid fördelningen inför kommande år, även efter år 2001.

Anf. 83 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Själva fördelningen av medlen sker av AMS centralt. Den görs med utgångspunkt från den arbetsmarknadssituation som råder på orten och andra problem som finns. Jag förutsätter och är också övertygad om att man gör en bra fördelning av medlen.

De lokala arbetsförmedlingsnämnderna spelar en oerhört viktig roll. Sambandet mellan kommunalpolitikerna, parterna och arbetsförmedlingens tjänstemän är väldigt viktig och kommer att bli än viktigare när vi nu måste satsa mer åtgärder på just de långtidsarbetslösa.

Vattenfall

Anf. 84 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Också jag har en fråga till näringsministern. I november år 1999 köpte statliga Vattenfall in sig i Hamburgische Electricitäts-Werke, som i sin tur är delägare till fyra kärnkraftverk. Därmed köpte man in mer kärnkraft än vad man har fattat beslut om att lägga ned i Barsebäck.

Enligt Vattenfall har man också för avsikt att öka investeringen utomlands. Min fråga till näringsministern är därför vilka synpunkter näringsministern har på det faktum att Vattenfall köper upp kärnkraft utomlands medan regeringen lägger ned kärnkraft i Sverige.

Anf. 85 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag börja med att göra konstaterandet att elmarknaden i dag är mycket internationaliserad. Vi har avreglerat elmarknaden för Sveriges del innebärande att vi har en nordisk elmarknad där vi köper och säljer elkraft. Detta har varit mycket "succéfullt" på så sätt att vi i dag har hamnat i en situation att vi använder mindre el, och dessutom är elen billigare än någonsin.

Denna internationalisering leder också till att Vattenfall har behov av att köpa elkraft och verksamhet som producerar sådan i andra länder. Ibland händer det också att kärnkraft är med i detta. Det är ett faktum.

Anf. 86 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Fru talman! Ja, vi har en avreglerad marknad. Det kan jag instämma i, och det ställer jag mig också bakom som någonting positivt.

Att Vattenfalls verksamhet anses som "succéfull" kanske har att göra med att man nu köper in kärnkraft, och att det verkar vara en ekonomiskt bra elkraft. Men vi vet också att Vattenfall förhandlar, eller har förhandlat färdigt – det kanske näringsministern kan klargöra här – när det gäller att ta över distributionen av elkraft i Lettland. Produktionen av elkraft i

Lettland i form av kärnkraft ska än så länge ligga på Lettland som stat, men Vattenfall kan komma att distribuera denna elkraft som bl.a. kommer från kärnkraftverket Ignalina.

Min följdfråga till ministern är: Varför betraktas kärnkraft från Ignalina eller annan kärnkraft utomlands som ekologiskt och ekonomiskt hållbar? Det är ju den inriktningen som man har sagt att Vattenfall ska ha på sin verksamhet. Varför är detta ekonomiskt och ekologiskt uthålligt och bra, men inte Barsebäck?

Anf. 87 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Får jag först bara säga att när det gäller Vattenfalls och andra bolags verksamhet utomlands så får man följa de regler som råder i dessa länder. Det tror jag att alla respekterar.

Vad gäller frågan om Vattenfalls engagemang i de länder som har dåliga kärnkraftverk kan man konstatera att vad vi och Vattenfall gör är att investera i säkerhet. Vattenfall deltar också i en verksamhet som gör att dessa kärnkraftverk blir säkrare – och det tycker jag också är rimligt.

På sikt handlar det ju också om att bidra till att man går från kärnkraft till annan förnybar energi.

Kosovo

Anf. 88 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till försvarsministern, som också handlar om Kosovo. Det är många som talar om den oroande situationen där. Man talar om katastrofläge, fullständigt misslyckande osv. att döma av alla rapporter som kommer. Det är bl.a. USA:s utrikesminister, FN:s generalsekreterare och Solana som faller de här yttrandena. Vi vet alltså att det är allvarligt.

Ska man undvika denna katastrof är det viktigt, och helt nödvändigt, med ett starkare och mer samordnat agerande och en internationell närvaro i Kosovo. Sverige som alliansfritt land har ett stort ansvar för att agera där. Vi måste leva upp till detta, och ta det ansvaret. Sverige deltog inte i bombningarna, men vårt ansvar är ändå mycket stort. Sverige måste också gå i spetsen när det gäller att se till att den internationella närvaron blir långsiktigt stark och att samordningen blir bättre. Detta ska också finnas kvar så länge som det verkligen behövs.

Jag vet att försvarsministern träffade Solana i veckan. Jag undrar: Hur gick de samtalen, och innehöll de det som jag här beskrev?

Anf. 89 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! Javier Solana är oroad över situationen, och han har ställt ett antal krav. Men vid vårt samtal pekade han ändå på att det har skett en del framsteg under den senaste månaden i det internationella samfundet.

Solana pekade också på att inom OSSE har det nu blivit möjligt att få fram pengar för att genomföra den del som OSSE ansvarar för, nämligen anordnandet av lokala val, röstlängder m.m. Det var ett framsteg.

Hans kallelse, och även Kouchners kallelse, på fler civilpoliser hade också hörtsammats i viss utsträckning. Bl.a. har Sverige ökat sin kontin-

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Frågestund

gent. På den militära sidan var hans bedömning att det inte behövs mer trupp.

Däremot är situationen i Mitrovica besvärlig. Men genom det system man har, där fler – dock inte alla – länder periodvis tillåter truppkontingenter att vara där, menade han att situationen ändå är förhållandevis kontrollerad.

Anf. 90 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Det låter ju lite mer lugnande. Men ändå är situationen oroande – det tror jag att vi är överens om.

Min följdfråga är: Vad kan Sverige göra ytterligare för att konsolidera den fred som finns i Kosovo?

Anf. 91 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Fru talman! På den militära sidan är det självfallet viktigt att Sverige har förklarat sig berett att avlösa den bataljon som nu finns där. Den avlösningen kommer att äga rum i april. Detta innebär att vi har en väl inriktad militär del i KFOR.

Som jag sade har vi på den civila sidan gjort ytterligare insatser. Jag kan inte överblicka om vi i den humanitära eller återuppbyggande delen gör mer eller kan göra mer.

På den politiska sidan ter sig hela tiden frågan om Serbiens fortsatta väg framåt som den kanske avgörande. Med en genuin demokratisering i Serbien öppnar sig säkert möjligheter också för Kosovo, ja t.o.m. förbättrade möjligheter för en bättre utveckling i Bosnien-Hercegovina. På den politiska sidan ter sig alltså, enligt de flesta bedömare, den otillfredsställande utvecklingen i Serbien som det stora problemet.

Nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter

Anf. 92 PER LAGER (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Britta Lejon om en nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter. För ett år sedan meddelade regeringen via utrikesministern vid MR-kommissionen i Genève att ett sådant arbete hade initierats. Nu i januari svarade Lena Hjelm-Wallén i en interpellationsdebatt att man avsåg att tillsätta en grupp för att kartlägga det nationella arbetet och föreslå hur det ska förstärkas och utvidgas.

Jag förstår att detta faller under Britta Lejons ansvar, och min fråga är: När tillsätts denna grupp, och vilka tidsramar har den?

Anf. 93 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Ja, det är riktigt som Per Lager säger. Regeringen aviserade i samband med Förintelsekonferensen i januari att den tänker påbörja det åtagande Sverige har gentemot FN att arbeta för mänskliga rättigheter också internt inom landet. Vi har i Regeringskansliet tillsatt en arbetsgrupp mellan samtliga berörda departement. Tjänstemän från departementen arbetar med att bl.a. försöka kartlägga vilka behov och uppdrag som FN egentligen har lagt ut i samband med den här beställningen.

Tidsramarna kan jag för närvarande inte beskriva, för vi är enbart i början av processen. Men vi har påbörjat arbetet, och när vi har kommit längre och både har en tidsplan och en bild av hur omfattande arbetet kommer att vara så finns det all anledning för regeringen att återkomma med information om detta.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Frågestund

Autonova i Uddevalla

Anf. 94 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! Hemma i Uddevalla har vi genom åren varit drabbade av en hel del problem. Det handlar om varvsnedläggningar, Volvo osv.

I dag har vi en ganska märklig situation som hänger ihop med att människor står utanför sin arbetsplats trots att det finns möjligheter att arbeta, vilket i sin tur hänger ihop med en konflikt med bl.a. det företag som näringsministern pekade på här tidigare. Det har etablerat sig i Bengtsfors och är huvudägare i Uddevallafabriken.

Min fråga till näringsministern är: Är han insatt i problematiken, och är han beredd att försöka medverka till att hitta en lösning?

Det vore nämligen en katastrof, inte bara för Uddevalla, utan för alla de 1 100 människor som arbetar på Autonova i dag om man skulle tvingas till en nedläggning av fabriken trots att lyxmodellen av Volvobilen produceras och ska vara i produktion fram till 2003 i varje fall.

Jag undrar alltså om näringsministern är insatt i frågan och om han är beredd att medverka till att hitta lösningar på problemet.

Anf. 95 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag har låtit mig informeras, som det heter. Jag har haft kontakt med både TWR – den engelska ägaren – och med Volvos ledning. Jag kan bara konstatera att detta är en tvist mellan två företag. Det är, som alla förstår, omöjligt för regeringen att gå in i detta.

Men jag får information såväl från kommunens ledning som från de fackliga organisationerna och de båda ägarna. Hittills gör jag ändå den bedömningen att jag tror att det kommer att falla ganska väl ut, men det kommer att ta någon månad.

Studentbostäder i Stockholm

Anf. 96 AMANDA AGESTAV (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Lövdén. Det handlar om bostadssituationen för studenter i Stockholm.

För tillfället står över 14 000 studenter i kö för att få en studentbostad, och kötiden är i dagsläget över ett år. Man planerar endast 700 nya studentlägenheter. Jag undrar vilka åtgärder som ministern avser att vidta för att stimulera byggandet av studentbostäder i Stockholm.

Anf. 97 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Som jag sade i mitt svar till Karin Pilsäter tidigare under frågestunden kommer regeringen i vårpropositionen att redovisa ett antal åtgärder för att få bättre fart på studentbostadsbyggandet. Jag ber att få

återkomma med de konkreta beskederna den 13 april när regeringen presenterar sin vårproposition.

Jag vill än en gång understryka att bostadsförsörjningsansvaret primärt är ett kommunalt ansvar. Kommunerna, som har en tilldelning av högskoleplatser framöver, måste också vara framme i sin planering av byggandet av studentlägenheter.

Men regeringen återkommer alltså den 13 april med de konkreta beskederna om vilka insatser vi avser att vidta för att få bättre fart på studentbostadsbyggandet.

Arbetslösheten bland invandrare

Anf. 98 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Fru talman! Jag har också en fråga till statsrådet Rosengren. Vi har under många år hört och läst om invandrades svårigheter att komma in på arbetsmarknaden, och det är djupt olyckligt ur många aspekter. Men häromdagen framkom det plötsligt att arbetslösheten inom den somaliska invandrargruppen inte alls är så hög som vi har fått höra under alla år. Därför undrar jag om ministern vet hur det egentligen förhåller sig och om det behövs några ytterligare åtgärder för att invandrare ska ha lättare att komma in på arbetsmarknaden.

Anf. 99 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Vad vi ser nu är en mycket god utveckling på den svenska arbetsmarknaden. Vi ser hur sysselsättningen mycket snabbt ökar. Det som är mycket glädjande är ökningen vad gäller just invandrare, om jag använder det uttrycket. Det är människor som ofta bor i storstadsområdena Göteborg, Malmö och Stockholm. Där ökar sysselsättningen snabbare än riksgenomsnittet. Det är ett verkligt gott trendbrott. Men jag ska också säga att det sker från en väldigt låg nivå.

Bakgrunden till detta är att vi har en väldigt snabb tillväxt. Plötsligt upptäcker man att det här finns mycket duktiga människor som är mycket välutbildade och som nu ges chansen att komma in på arbetsmarknaden. Det är glädjande.

Anf. 100 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Fru talman! Behövs det då några ytterligare stimulansåtgärder för att denna goda utveckling ska bli ännu bättre?

Anf. 101 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Vi kommer nu att i den arbetsmarknadspolitiska propositionen redovisa en hel del förslag. Bl.a. kommer vi att redovisa ett förslag som vi har kallat för utvecklingsgaranti. Det tror jag kommer att ha en stor betydelse för de långtidsarbetslösa. Bland de långtidsarbetslösa finns det många invandrare.

Anf. 102 INGER RENÉ (m):

Fru talman! Jag vill backa tillbaka till Bohuslän igen, och frågan är ställd till näringsministern.

För mindre än en månad sedan, vid ett seminarium i Strömstad, lovade Björn Rosengren att väg E 6 genom Bohuslän skulle vara färdig år 2007. Nu har det kommit illavarslande propåer från Näringsdepartementet. Jag undrar: Vad gäller? Kommer vägen att vara klar 2007?

Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Enligt de planer som jag känner till och kan påverka och de diskussioner jag har fört med Vägverket kommer denna väg – det handlar om norra Bohuslän – att vara klar år 2007.

Konsumentskydd för offentliga tjänster

Anf. 104 CHRISTINA AXELSSON (s):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till konsumentminister Lars-Erik Lövdén som gäller konsumentskydd för offentliga tjänster.

Fler och fler offentliga tjänster läggs ut på privata operatörer, bl.a. inom kollektivtrafiken. Som resenär är det svårt att veta var och om man kan klaga för att få rätt.

Jag har två exempel. Det första är från samtal med ett par som inte kom i väg på sin resa för att de inte visste var de skulle köpa biljetter av Tågkompaniet.

Det andra är välkänt för oss i Stockholmsregionen. Det handlar om haveriet med pendeltrafiken. Sedan Citypendeln tog över är tidtabellerna helt omärandrade till det sämre, och på vissa sträckor hänvisas man till att åka buss med förseningar som följd.

Inom andra områden är det självklart att man kan klaga, och ibland får man också viss kompensation. Men för offentliga tjänster finns det inget konsumentskydd. Många kollektivresenärer vill säkert, som jag, veta om ministern ämnar vidta några åtgärder för att öka konsumentskyddet för offentliga tjänster.

Anf. 105 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Den konsumentpolitiska utredningen kommer inom kort att lägga fram ett betänkande som innefattar en översyn av hela konsumentpolitiken. Den ska så småningom leda fram till en proposition som regeringen ska presentera under hösten. Jag räknar med att vi i det sammanhanget även ska kunna ta upp till behandling den fråga som Christina Axelsson tar upp.

Det har också en annan dimension. Vad gäller offentliga tjänster, som primärt är ett kommunalt ansvar, måste man som kommunmedborgare kunna ställa krav på sina kommunalpolitiker. Man ska kunna kräva en fullödlig och god information, säkerhet när man handlar tjänster och rimlig kompensation om tjänsterna inte utförs.

Det finns två aspekter när det gäller offentliga tjänster: dels det formella konsumenträttsliga skyddet, dels den rätt man har som kommun-

medborgare att ställa krav på den kommunala huvudmannen när det gäller att inrätta ett rimligt skydd för konsumenterna.

Anf. 106 CHRISTINA AXELSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för det. Det är gott och väl att vi utreder. Jag har också glädjande nog tagit del av att EU-kommissionen nu har tagit fram ett femårsprogram för passagerarnas rättigheter inom luftfarten. Man behöver inte åka flyg till Bryssel för att bli varse att passagerare behöver rättigheter. Det räcker med att ta pendeln mellan Kallhäll och Nynäshamn.

Göteborgs kommun

Anf. 107 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till demokratiminister Lejon. För några timmar sedan avtog regeringen överklagandet vad det gäller Kammarkollegiets beslut om delning av Göteborgs kommun. Det gäller alltså kommundelarna Askim, Torslanda och Älvsborg.

Jag skulle vilja veta vilka motiv som just demokratiministern hade för att avslå detta överklagande.

Anf. 108 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Regeringens beslut när det gäller på vilket sätt kommuner ska vara indelade har att följa den indelningslagstiftning som vi har. I den lagen sägs det att det måste finnas synnerliga skäl om regeringen ska fatta beslut om att ändra en kommuns gränser mot den aktuella kommunens vilja.

I detta fall – det berör alltså Göteborgs kommun – har kommunen motsatt sig en uppdelning av kommunen. Frågan har utretts av Kammarkollegiet. Kammarkollegiet har i sitt beslut ansett att synnerliga skäl inte finns i detta fall. Vi har i regeringen, när vi noggrant har övervägt för- och nackdelar och tagit ställning till den samlade bilden, inte haft anledning att ändra Kammarkollegiets beslut.

Anf. 109 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Jag skulle vilja fortsätta med att ställa en fråga till demokratiministern, eftersom hon ofta och kraftfullt argumenterar för en stärkt lokal demokrati och dessutom uttalar som mål att det ska bli 10 000 nya förtroendevalda. Då måste jag fråga om man ökar människors engagemang genom att slå dem på fingrarna på detta sätt.

Anf. 110 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Mig veterligt har regeringen inte slagit någon på fingrarna i detta ärende.

Det finns all anledning att betona vikten av att den lokala demokratin förbättras på många håll i landet, säkert också när det gäller Göteborgs kommun.

Vi i regeringen har dock anledning att väga samtliga faktorer i ärendet mot varandra. Med anledning av den sammanvägda bilden har vi inte funnit att det har funnits synnerliga skäl att gå emot Göteborgs kommuns

beslut i det här fallet. För regeringens del spelar det naturligtvis roll vad samtliga Göteborgs invånare anser i fallet. Vid den folkomröstning som har ägt rum, där 60 % av invånarna deltog, var det inte någon betydande majoritet för en delning av Göteborgs kommun i de här tre delarna.

Det finns mycket annat som kan uttryckas i det här sammanhanget, men den lokala demokratin och hur kommuner sköter sina angelägenheter är självfallet oerhört väsentliga frågor. Men en förbättring åstadkoms inte alltid enbart genom att man delar upp och ändrar gränser. Förbättringar i den lokala demokratin kan åstadkommas på många sätt. Jag anser självfallet att Göteborgs kommun har anledning att lyssna på den kritik som har kommit från de här tre kommundelarna.

Anf. 111 TALMANNEN:

Detta fick bli det sista inlägget i dagens frågestund som därmed är avslutad. Jag tackar regeringens och kammarens företrädare för er medverkan och noterar att vi hann med 20 frågor – som ju är ett klassiskt tema i Sverige – denna gång. Tack!

12 § (forts. från 10 §) **Fristående skolor m.m.** (forts. UbU8)

Anf. 112 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Vi debatterar i dag fristående skolor, förändringar av deras villkor, valfrihet och mångfald. Låt mig först notera något. Lennart Gustavsson, Vänsterpartiet, presenterade en annan syn på valfrihet än den som Lars Hjertén, Moderaterna, beskrev. Jag kom att tänka på Henry Ford, biltillverkaren. När han tillverkade Fordbilar sade han: Välj vilken färg du vill bara den är svart! Så vill jag sammanfatta Lennart Gustavssons definition av valfrihet.

Fru talman! Ansvar för barnens utveckling vilar i första hand på föräldrarna. Det är därför viktigt att föräldrarna får en chans att ha inflytande över vilka intryck och influenser barnen ska mötas och formas av.

Rätten att välja skola är en demokratisk självklarhet i ett pluralistiskt samhälle. Men rätten att välja skola är omöjlig om inte alternativen finns att tillgå. Vi kristdemokrater menar att det just är mångfalden av skolor som ger den enskilde individen möjlighet att välja en utbildning som passar just honom eller henne. Barn är olika och har olika behov. Respekten för varje individs integritet kräver mångfald.

Kristdemokraterna anser att friskolor ska vara ett självklart inslag i skolväsendet. Det stimulerar till pedagogisk och organisatorisk förnyelse, ökar flexibiliteten och leder till närsamhällets engagemang i barnens situation.

Men, fru talman, låt mig först slå fast att det centrala för varje skola, fristående såväl som offentlig, är undervisningens kvalitet och skolans förmåga att skapa en utvecklande och trygg miljö för eleverna. Sedan de nya reglerna om ett nytt bidragssystem för fristående skolor infördes av den borgerliga regeringen 1992 har utvecklingen gått mycket snabbt. Antalet fristående grundskolor har under ett antal år ökat från 90 till ca 350. De elever som går i sådana skolor är nu uppe i 35 000. Under

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Frågestund

Fristående skolor m.m.

samma period har de fristående gymnasieskolorna ökat från ca 15 till ca 90. Det är 9 000 elever som går i sådana skolor.

Den slutsats som man kan dra av den kraftiga expansionen är att det finns en efterfrågan på friskolor i samhället. Det är en medborgerlig önskan som vi anser inte får nonchaleras. Ute i landet är det många som vill starta nya friskolor. Många föräldrar vill att deras barn ska få möjlighet att studera i fristående skolor. Även många lärare och pedagoger vill arbeta i fristående skolor.

En nyligen gjord undersökning visar att närmare 90 % av lärarna, som har börjat arbeta i fristående skolor, anser att deras inflytande över arbetet har ökat och att arbetsmiljön och arbetssättet har blivit bättre. Samma rapport visar också att tre av fyra lärare anser att deras egna initiativ tas till vara i större eller i något större utsträckning jämfört med hur det var i den kommunala skolan. De anger också i samma undersökning att de är mer nöjda med sina arbetsgivare än de var i den kommunala skolan.

Många belackare, bl.a. Lennart Gustavsson, Vänsterpartiet, varnade för att friskolereformen skulle medföra att segregationen i skolan skulle öka. Lars Hjertén har åberopat den här undersökningen och refererat den. Jag vill bara lägga till att samhällsanalytikern Jonas Hellman i sin bok *Det blommar i Skolsverige* visar att så inte blev fallet, dvs. det ökade inte segregationen. I boken redovisar han en undersökning utförd av Demoscop som ger vid handen att det visserligen finns en något högre andel höginkomsttagare och högutbildade bland friskolefamiljerna men att det också finns en högre andel ensamstående föräldrar, invandrare och låginkomsttagare i friskolorna.

Fru talman! Kristdemokraterna arbetar för att skolan ska ha högsta möjliga kvalitet och självklart följa de läroplaner som riksdagen har antagit. Jag vill särskilt betona vikten, oavsett skolform, av att den värdegrund som läroplanen föreskriver ska gälla. Jag vill inte spela ut den kommunala skolan mot friskolan. Jag tror att båda skolformerna behövs. Men kristdemokraterna vill stimulera tillkomsten av alternativ till de offentliga systemen. Med fler fristående skolor ökar mångfalden och valmöjligheten. För oss kristdemokrater är det viktigt att arbeta för att valet av skola blir ett reellt alternativ för alla elever.

Det ska, enligt vår mening, vara möjligt att välja skola oberoende av föräldrarnas inkomstnivåer, eget handikapp eller andra faktorer som kan påverka möjligheten att välja fritt. Det är ett steg i fel riktning när röster höjs för att man ska göra det svårare att starta fristående skolor. Vi tror också att det är mycket olyckligt om villkoren för den fristående skolan försämras, så att den inte kan fortsätta sin verksamhet.

Fru talman! En av de viktigaste förutsättningarna när det gäller att driva en verksamhet är att spelreglerna är rättvisa, lätta att överblicka och långsiktiga. Tyvärr uppfylls inte dessa krav när det gäller de fristående skolorna. Regeringen har vid två tillfällen under förra mandatperioden förändrat regelverket för både tillståndsgivning och bidragssystem. Först sänktes den fastlagda statliga miniminivån från 85 % till 75 % av den genomsnittliga kostnaden per elev i den offentliga skolan. Denna förändring genomfördes med hjälp av Centerpartiet. Därefter genomfördes en mer genomgripande försämring med stöd av Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Minimibidraget slopades helt, och varje friskola får i fortsättningen

förhandla om bidrag med kommunen. Det här kan innebära särskilt stora svårigheter för skolor som har elever från flera olika hemkommuner.

Vi ställer oss också kritiska till regeln att en skola måste ha minst 20 elever för att få bidrag. Den regeln slår direkt mot glesbygdsskolor, som får svårt att fortleva. Ytterligare en fråga som behöver lösas är kostnaderna för skolskjutsar i glesbygden för elever som går i fristående skolor. Kristdemokraterna efterlyser ett enklare resursfördelningssystem som gör det lättare att överblicka vilka bidrag som skolorna har rätt till.

Fru talman! Enligt kristdemokraternas mening måste skolor som godkända av Skolverket ha rätt till bidrag från elevernas hemkommuner. Regeln om att en fristående skola inte ska förklaras berättigad till bidrag eller mista sitt bidrag om dess verksamhet skulle innebära påtagliga negativa följder för skolväsendet i lägeskommunen skapar utrymme för kommunalt godtycke. Enligt vår mening är den här regeln djupt olycklig.

Vi motsatte oss de försämringar i villkoren för de fristående skolorna som genomfördes under förra mandatperioden. Det är vår bestämda uppfattning att de fristående grundskolorna i skollagen måste garanteras en lägsta grundnivå för ersättning och därutöver kompenseras för särskilda åtaganden. Resurstilldelningssystemet måste göras mer enhetligt för såväl fristående grundskolor som fristående gymnasieskolor. Det mest naturliga, enligt vår mening, är att samma ersättning utgår till de fristående gymnasieskolorna som till de offentliga. Vi anser också att reglerna för ekonomisk ersättning måste bli så tydliga att olika tolkningar i kommunerna inte är möjliga.

Fru talman! Jag yrkar bifall till den reservation som fyra partier står bakom. För tids vinnande yrkar jag bifall enbart till den del som rör mom. 3.

Anf. 113 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag måste inleda med att kommentera lite grann av Erling Wälivaaras beskrivning av Vänsterpartiets politik. Om Erling Wälivaara betraktar alla kommunala skolor som svarta kan man ju fundera på hur det är ställt med färgseendet. Sedan vill jag ta upp Erling Wälivaaras syn på valfrihet. För att fortsätta på temat bilåkande kan man säga: Låt de starka åka bil, så kan de andra promenera till fots.

Jag går sedan över till min fråga. Jag är intresserad av att få veta kristdemokraternas inställning i följande enkla fråga, som borde vara lätt att besvara: Anser kristdemokraterna att huvudmän med stark koppling till scientologerna är lämpade att vara huvudmän för fristående skolor?

Anf. 114 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Lennart Gustavsson ägnar sig åt en mycket grav och grov misstolkning. Jag anser inte att de kommunala skolorna är några svartskolor. Däremot anser kristdemokraterna det vara oerhört viktigt att föräldrarna och barnen själva ska få välja. Vi tror att föräldrarna är myndiga nog att själva välja. Vi vill inte ha någon statlig överförmyndare som förekommer och har förekommit i vissa stater.

Den andra frågan var om kd anser att scientologerna ska få bedriva friskola. Vi ska komma ihåg att den som beviljar tillstånd för att bedriva fristående skolor är Skolverket. Jag har fullt förtroende för Skolverkets förmåga att avgöra vilka som ska få starta och driva friskolor. Är det så

Prot.

1999/2000:84

23 mars

Fristående skolor m.m.

att några går utöver de skollagar och bestämmelser som finns i vårt samhälle är jag redo att säga att Skolverket får dra in deras tillstånd – helt klart.

Anf. 115 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Min tolkning är alltså att kristdemokraterna svarar ja på min fråga om huruvida scientologerna är lämpade att vara huvudmän för fristående skolor.

Det framgår väldigt tydligt av läroplanen att undervisningen ska vara icke-konfessionell. Att kristdemokraterna anser att huvudmän med kristen inriktning ska ha möjlighet att driva friskolor har jag full förståelse för, men som jag ser det för den inställningen med sig en del problem. Förstår kristdemokraterna en del av den tveksamhet man kan ha mot att någon med tydlig konfessionell eller annan inriktning ska genomföra en skola som ska vara icke-konfessionell? Scientologerna är ju ett exempel på vad som blir en logisk följd av vad det här regelverket leder till. I Stockholm driver scientologerna redan en skola, och det finns ambitioner att etablera sig också i Göteborg. Ser kristdemokraterna över huvud taget några som helst problem med nuvarande regelverk?

Anf. 116 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Lennart Gustavsson tolkar det som att kristdemokraterna säger att scientologerna är lämpliga att driva fristående skolor. Nu är det en gång för alla så, Lennart Gustavsson, att det inte är kristdemokraterna som ska ge tillstånd till vare sig scientologerna, någon politisk organisation eller någon annan att bedriva fristående skolor. Det är inte kristdemokraterna som ger tillståndet. Det är inte heller kristdemokraterna som ska dra in tillståndet. Tillståndsgivare är Skolverket, och Skolverket äger också rätten att dra tillbaka tillståndet.

Anf. 117 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Som jag ser det har de fristående skolorna en stor och betydelsefull roll i vårt skolväsende. Jag tycker att de utgör ett viktigt inslag i den öppenhet och den valfrihet som ska känneteckna det skolväsende som vi har. Rätten att välja skola, såväl mellan kommunala skolor sinsemellan som mellan kommunala och fristående skolor, tycker jag ska vara en självklarhet för den enskilde individen.

De fristående skolorna är en del av en stark rörelse i samhället där människor på många olika sätt visar att de vill ta ett större ansvar, ha större möjligheter till egna initiativ och vara mycket mer delaktiga i samhället. Men sedan de nya reglerna kom till under den förra mandatperioden har en hel del problem uppstått för de fristående skolorna. Flera har varit inne på det tidigare. Det har visat sig att kommunerna tolkar reglerna olika. Det har visat sig att skillnaderna mellan kommunerna är stora, både vad gäller principer för tilldelning av bidrag och vad gäller storleken på bidragen. Många kommuner har också visat sig ha otydliga resursfördelningsmodeller. Det tillhör också undantagen att det framgår av besluten utifrån vilka principer de kommunala skolorna tilldelas resurserna.

Lokalbidragen är väl det främsta exemplet på att friskolorna inte behandlas som de kommunala skolorna. Många kommuner ersätter frisko-

lorna med faktisk kostnad upp till den kommunala genomsnittskostnaden, medan de kommunala skolorna får ersättning för faktisk lokalkostnad. Det betyder att friskolor och kommunala skolor inte behandlas utifrån samma principer.

Utifrån det här tycker jag att det är viktigt att resurstilldelningssystemet måste göras mer enhetligt för de fristående skolorna. Reglerna för ekonomisk ersättning måste bli så tydliga att olika tolkningar i kommunerna inte kan vara möjliga.

Vi i Centerpartiet vill också stärka principen om likvärdiga villkor för fristående skolor genom att återinföra den lägsta garanterade ersättningsnivån. Att ha en garanterad nivå står ju inte i strid med principen om att likabehandla fristående och kommunala skolor. Tvärtom ser jag det som en garanti för att inte särbehandlingen ska bli för stor. Det blir en trygghet för de fristående skolorna, en hänsyn till elevernas behov.

Vad är det egentligen som gör att framför allt Socialdemokraterna och Vänsterpartiet inte kan gå med på det? Vad är det som är fel med mångfald och valmöjlighet?

Något som också skulle stärka de fristående skolornas möjligheter är att införa en sista beslutsdag för behandling av ansökan hos Skolverket om godkännande av skolan. Det gör att både de fristående skolorna i sig och kommunen får besked i tid och kan planera inför skolstarten.

Fru talman! Att kunna välja skola och att det finns en mångfald av alternativ är viktigt för alla barn. Möjligheten att välja skola är särskilt viktig för barn och ungdomar med funktionshinder. De är helt beroende av att skolan har tillräckligt kunnande, att miljön är trygg och att undervisningen är långsiktig och stabil.

Centerpartiet anser att de fristående skolorna liksom de kommunala måste vara förpliktade att erbjuda utbildning på lika villkor för alla elever, även elever som kräver extra ekonomiska resurser, som t.ex. funktionshindrade barn.

Jag tycker t.o.m. att det är stötande att majoriteten inte har tagit tag i frågan om funktionshindrades möjlighet att välja skola. Man har tidigare lagt fram förslag om att lägga ned ett par rikstäckande skolor för funktionshindrade barn, samtidigt som möjligheterna inte stärks för dem på hemmaplan.

Då frågar jag mig: Var finns känslan i de förslagen och besluten, och var finns resonemanget?

Något som också förvånar mig är att Vänsterpartiet menar att fristående skolor leder till segregation och icke-demokrati. Det pratade Lennart Gustavsson om. Som jag ser det kommer segregation när människor inte ges något val eller när det bara finns negativa val att göra. Därför ser jag etableringarna av de fristående skolorna och den valfrihet som finns som ett sätt att förbättra och ta ett steg bort från segregationen. Har Vänstern så svårt med valfrihet att t.o.m. segregation och demokrati får komma emellan?

Fru talman! Centerpartiet vill satsa stort och lyfta skolan. Alla elever ska ges möjlighet till bra kunskaper. Men för det krävs en bra skola för alla, engagerade lärare och en mångfald inom utbildningen. Jag är övertygad om att mångfald stimulerar till kvalitetshöjningar och till pedagogisk utveckling. Men för att man ska nå den mångfalden och utvecklingen krävs det samma möjligheter för de fristående skolorna som för de

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Fristående skolor m.m.

kommunala. Det krävs också att eleverna har samma rättigheter, oavsett vad man har för bostadsadress, om man har något funktionshinder eller vilka ekonomiska förutsättningar man har.

Utifrån detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 under mom. 1 och 3.

Anf. 118 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag kan trösta Sofia Jonsson med att Vänstern har en politik som håller för både ökad demokrati och minskad segregation.

Jag har förståelse för Centerns värnande om friskolor, bl.a. för att kunna rädda en del av de skolor vi har på landsbygden och i glesbygd. Men den utveckling som vi ser nu är stora börsnoterade företag som ser skolor i storstadsområden som framtida vinstmaskiner. Ställer Centern upp på den utvecklingen? Hur ser Centern på det problemet?

Anf. 119 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! I grund och botten handlar det för mig om att forma en bra skola, oavsett om det är en friskola eller om det är en kommunal skola. Det handlar om en skola som ger valfrihet och möjligheter, att det finns en mångfald, någonting som Vänsterpartiet och Lennart Gustavsson inte är för. Därför tycker jag att Vänsterns argumentation blir väldigt konstig och bakåtriktad. Den blir också väldigt svårförståelig i mina öron. Alltså demokrati och valfrihet.

Sedan är det ju så att många intressenter har gått in i friskolorna. Vi kan se att man gör stora investeringar. Man bygger speciellt, som Lennart Gustavsson sade, på landsbygden, där man samlar föräldrar och lärare för att bygga trygghet och för att få den levande landsbygd som vi så gärna vill ha.

Anf. 120 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag fick svar på frågan. Men jag drar i alla fall den slutsatsen att Centern inte ser några problem med att vi har börsnoterade stora företag som gör vinst på utbildning.

Jag har en annan fråga där det också intresserar mig att få veta Centerpartiets inställning. Anser Centern att kommunerna har för lite eller för mycket inflytande över etableringen av de fristående skolorna – detta lite grann sett mot Centerns syn på decentralisering av beslut?

Anf. 121 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Som jag i ett par tidigare anföranden har sagt vill jag öka decentraliseringen. Den kommunalisering av skolan som vi ser tycker jag inte var tänkt att stanna i kommunerna. Den ska ut på skolorna. Det ska bildas lokala skolstyrelser. Det tror jag att vi är överens om.

Det handlar ju om att hitta den här decentraliseringen, att få skolorna i sig att vara en demokrati. Det handlar också, precis som Lennart Gustavsson säger, om att flytta en del av makten till skolorna lokalt, oavsett om det är en fristående skola eller en kommunal skola.

Anf. 122 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Målet för skolpolitiken måste vara att utveckla en skola där alla elever har bra möjligheter att utvecklas. En liberal skolpolitik vill alltid utgå från den enskilda eleven. Det är den enskilda elevens behov som ska styra hur skolan arbetar. Då är det också viktigt att föräldrar och elever får möjlighet att välja, både mellan olika kommunala skolor och mellan kommunala och fristående skolor. Det är just när det gäller sådana områden som skola, sjukvård, boende osv. som människor har ett djupt känt behov av att själva vara med och bestämma.

Men mångfald inom utbildningsväsendet är inte bara en fråga om valfrihet. Mångfald behövs också för att stimulera kvalitet och pedagogisk utveckling. De enskilda alternativen behöver därför bli betydligt fler än de är i dag och de måste kunna arbeta på ekonomiskt lika villkor. Det är naturligtvis inte så att en friskola automatiskt är bättre än en kommunal skola. Däremot bidrar mångfald och valfrihet till att man utvecklar nya idéer och hittar nya lösningar både på praktiska och på pedagogiska problem. Det är ingen tillfällighet att många nya pedagogiska idéer från t.ex. Waldorf- och Montessoripedagogik från början utvecklats i friskolor. I dag har mycket av detta nytänkande trängt in i den kommunala skolan.

Det har också visat sig att alltför friskolor vill arbeta med elever som har särskilt behov av stöd. Det har vuxit fram en hel del fristående särskolor och fristående skolor som riktar in sig på elever med DAMP eller Aspergers syndrom.

Sammantaget har friskolorna uppenbart inneburit en förnyelse och mångfald i den svenska skolvärlden, trots att bara 3 % av eleverna i dag går i friskolor. Det som har hänt de senaste åren är, enligt mitt sätt att se, en utveckling av den demokratiska idén om en svensk skola för alla. Inom ett system där bidrag ges till skolor oberoende av om de drivs av kommun eller av enskilda får skolor som följer läroplanen erbjuda undervisning. Sådana skattesubventionerade skolor får heller inte ta ut avgifter och de måste vara öppna för alla.

Den här utvecklingen har genom åren ägt rum under segt motstånd från socialdemokrater och vänsterpartister. Genom att stifta lagar försökte man en gång för 10–15 år sedan stoppa föräldrakooperativa dagis. Nu har det motståndet för några år sedan getts upp. Men under den senaste borgerliga regeringen kritiserade socialdemokrater och vänsterpartister bidragen till fristående skolor.

När vi sedan fick en socialdemokratisk regering igen kunde den inte förneka den opinion för alternativ inom skolan som fanns bland människor, och friskolorna fick vara kvar, fast med vissa begränsningar och försämringar i villkoren. Skollagen fick en oklar formulering om att skolan inte får påverka den kommunala skolverksamheten negativt. Det kan t.ex. innebära att fastän föräldrar och elever föredrar en ny skola får denna inte startas om en kommunal måste stängas. Det kan också innebära att en kommun på grund av en viss politisk majoritet avstyrker godkännande av en ny friskola och försöker argumentera gentemot Skolverket på rent politiska grunder. Dessutom har bidragsreglerna blivit så oklart utformade att bidragen kan variera kraftigt från kommun till kommun. Den momsersättning som kommunerna ska ge friskolorna varierar kraftigt mellan kommuner, och bidraget till lokalkostnaderna utformas på

Prot.

1999/2000:84

23 mars

Fristående skolor m.m.

olika sätt. Sammanfattningsvis: Det kan i dag vara ett kommunalt godtycke som avgör om en friskola ska få drägliga villkor eller inte.

Motståndarna till friskolor talar ofta om segregering. Endast rika och välutbildade föräldrar sätter sina barn i friskolor. I själva verket är segregeringen sedan länge inbyggd i våra bostadsområden genom att olika boendeformer ligger så avgränsade från varandra. Tvärtom kan möjligheterna att välja en skola utanför det egna bostadsområdet i stället minska segregeringen inom skolans värld.

De som är rädda att friskolorna ska konkurrera ut den kommunala skolan borde i stället för att ropa på begränsningar och förbud arbeta för att de offentliga skolorna höjer sin kvalitet. I de områden som tenderar att tappa elever till andra skolor borde skolorna få en särskilt spännande utbildningsprofil så att människor även från andra bostadsområden väljer dessa skolor.

Särskilt har kritiken mot friskolor varit stark från Vänsterpartiet på senare år. Det var intressant att höra Lennart Gustavsson, Vänsterpartiet, i sitt anförande när han på ett allmänt sätt använder begreppet vinst som något självklart negativt. Vinstintresse, profitintresse, börsnoterade företag – sådana uttryck nämns för att automatiskt ge en negativ association. Då är naturligtvis grundfrågorna: Är vinstintresse per definition något negativt? Finns det något negativt inslag i privata läkarmottagningar, privata bokförlag, privata fotvårdare, privata städfirmor och andra typer av verksamheter där man kan tala om någon form av vinst?

Detta är att villa bort begreppen. Vid en bedömning av en skola handlar det om kvaliteten och om vad elever och föräldrar vill välja.

Lennart Gustavsson och Vänsterpartiet angriper också gärna skolor som står på s.k. konfessionell grund. Där säger den skollag vi har i dag att den egna trosläran får inte ersätta den läroplansbundna undervisningen i religionskunskap. Skollagen säger också att grundläggande värden och allmänna mål ska följas enligt skollagen. Där är det bara att se till att Skolverket i sin tillsyn följer att de olika skolorna lever upp till skollagens anda. Det gör ju Skolverket också. Det har hänt att enstaka skolor stängts för att de inte har följt läroplanen och värdegrunden. Det är riktigt. Sådana skolor ska stängas. Men skollagen lämnar i dag inget utrymme för att konfessionella skolor ska ha rätt att bryta mot de principer som gäller i den allmänna kommunala skolan.

Fru talman! För 10–15 år sedan kunde man i Sverige fortfarande förbjuda människor att välja en annan kommunal skolan än den skolstyrelsen bestämde för dem. Även den bristen på valfrihet inom kommunen försvarades på den tiden av socialdemokrater och vänsterpartister. En del av dem förstår inte ens nu att dagens människor inte låter sig hunsas på det sättet. Vi liberaler gick en gång i spetsen för att ge alla människor rätt till en likvärdig utbildning. Jag ser de nya friskolorna som en vidareutveckling av den demokratiska idén om en skola för alla. Alla människor ska få rätt att välja bland skolor som följer statens måldokument när det gäller kvalitet och skolans värdegrund.

För att uppmuntra en fortsatt utveckling av mångfalden i vårt skolsystem behöver friskolornas arbetsvillkor mycket tryggare regler än i dag. Friskolorna måste garanteras en lägsta grundnivå på ersättningen, och reglerna för resursfördelning måste göras mera enhetlig. Friskolorna måste garanteras ersättning för insatser för elever med särskilda behov av

stöd. Oklara regler som finns i dag och som ger kommunen möjlighet att godtyckligt motarbeta en friskola måste avskaffas. Skolverket ska inte kunna vänta till någon vecka före skolstarten med att besluta om att godkänna en ny friskola. Föräldrar och elever som väljer en friskola måste känna trygghet i att samma villkor gäller där som gäller för övriga skolor.

Fru talman! Med anledning av detta yrkar jag bifall till reservation 1 under mom. 1 och reservation 1 under mom. 6. I övrigt står jag bakom alla övriga folkpartiyrkanden.

Anf. 123 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har två frågor till Ulf Nilsson.

Den första frågan gäller att Ulf Nilsson berör Vänsterpartiets krav på att vinst – profit, Ulf Nilssons ord – bör återinvesteras i verksamheten för att på så sätt komma barnen till del. Är det rätt eller fel?

Den andra frågan rör segregationen. Jag skulle vilja att Ulf Nilsson – jag vet att det är kort om tid – försöker förklara för mig på vilket sätt som privata skolor, fristående skolor, ska vara det som jag tror att folkpartister kallar en murbräcka mot segregationen.

Anf. 124 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Vinstresonemanget är ett slags tankefel. Om en verksamhet går med vinst uppstår ett överskott. Det tas inte från någonstans. Om vi förbjuder skolor att få någon form av vinst, eller förbjuder företag som går med vinst att bedriva skolor, tillfaller inte de pengar som de inte får i vinst plötsligt kommunen eller någon annan. Det är feltänkt att en skola skulle förlora i sin verksamhet på att inte tvingas återanvända vinsten i verksamheten. Förutsättningarna i ett privat företag bygger på att de går antingen jämnt ut eller med vinst. Det är ett teoretiskt resonemang, som bygger på att vinsten underförstått stjäls av någon. Det gör den inte. Det viktiga är fortfarande att skolorna är bra, om de är efterfrågade och har den kvalitet som staten sätter upp att skolor ska ha.

Skolan ska vara en murbräcka mot segregation. Där kan alla våra kommunala skolpolitiker göra sitt bästa genom att verkligen se till att förbättra kvaliteten på den kommunala skolan och anta utmaningen från bl.a. friskolor genom att göra den kommunala skolan så bra som möjligt.

Valfriheten mellan kommunala skolor och kommunala skolor och friskolor ger människor en möjlighet att välja skolor i andra bostadsområden. Segregationen i skolan beror mycket på att människor bor segregerade i olika bostadsområden. Möjligheten att fler rör sig över bostadsområdesgränserna gör att fler människor från olika miljöer går i samma skolor. Där bidrar friskolorna, liksom över huvud taget införandet av valfrihet inom den kommunala skolan.

Anf. 125 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Ulf Nilsson som företrädare för Folkpartiet inte ser någon skillnad mellan vinst som uppstår när man bedriver utbildningsverksamhet och vinst som uppstår i vilket annat företag som helst. Det gör mig beklämd.

Låt mig utveckla en följdfråga om murbräckan mot segregationen. Ulf Nilsson kan ställa upp på att vi lever i ett samhälle som är skiktat. Vi

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Fristående skolor m.m.

skulle kunna säga klassamhälle, och jag tror att Ulf Nilsson förstår vad jag menar.

När de individer som har föräldrar som är starka nog och har förmåga att göra medvetna val har gjort sina val, vad gör Ulf Nilsson och Folkpartiet och de som är kvar när friskolorna och det regelsystem vi har har utarmat kommunens resurser till det offentliga skolväsendet?

Anf. 126 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag hoppas att Lennart Gustavsson i ett annat inlägg får möjlighet att utveckla hur han ser på vinsten. Är all vinst oförenlig med någon form av samhällsnyttig verksamhet? Var går gränsen? Är det läkare, tandläkare, sophantering, husrenovering? På något sätt underförstår Lennart Gustavsson att det är en motsättning mellan ett företag som går med vinst och att det är samhällsnyttigt. Det stämmer inte med min liberala ideologi, men det stämmer tydligen med Vänsterpartiets ideologi.

När det gäller murbräckan mot segregation underförstår Lennart Gustavsson att det är de starka och rika föräldrarna som väljer friskolor och utnyttjar valfriheten. Det var ju så det var innan den borgerliga regeringen genomförde möjligheten att utan stora kostnader, och utan några kostnader alls, välja en annan skola.

Om vi går tillbaka 15–20 år fanns det en del människor som satte sina barn i privatskolor eftersom de hade råd att göra det. Dessa privatskolor kunde också utestänga barn till föräldrar som inte hade råd att betala.

Detta svenska system som vi successivt har arbetat fram bygger ju på en demokratisk idé om att utbildning inte får kosta och att valfriheten inte ska kosta pengar.

Anf. 127 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan, som innebär avslag på de 27 motionsyrkanden som behandlas. Det kan tyckas vara en omild behandling, men det finns goda skäl för den hanteringen.

Det är inte första gången som vi debatterar fristående skolor och villkoren för dem. Tvärtom känns det som om alla förslag, både de goda och de mindre goda, har penetrerats ganska så ingående och ofta här i kamraren. Det är svårt att hitta något riktigt nytt i debatten.

Åtskilliga gånger har det från den här talarstolen sagts från borgerligt håll att den socialdemokratiska politiken för fristående skolor skulle leda till försvårande för dem, att de försvinner. Vi har också hört det här i dag.

Uppenbarligen har de som är intresserade av att starta fristående skolor inte riktigt trott på domedagsprofetiorna, för de har planerat för nya skolor. De har ansökt om att få starta nya skolor i en ökande omfattning. De flesta har fått starta. Alla har inte kommit i gång. Men de som har kommit i gång lever vidare och många av dem växer dessutom; detta under en socialdemokratisk regeringsperiod och med en socialdemokratisk politik för fristående skolor.

Den här politiken är lite för generös, tycker en del som ser faran i att andelen fristående skolor växer mycket snabbt, framför allt i en del kommuner där de har fått särdeles goda villkor – t.o.m. bättre villkor än de kommunala skolorna. Denna oro grundar sig ofta på en övertygelse om att det ligger ett stort värde i att barn får tillfälle att starta sin skoltid i

en gemensam grannskapsskola och där får möta barn med skilda erfarenheter och kulturer. Det är rimligt att anta att sådana möten ökar respekten för allas lika värde och allas lika rätt att vara olika.

En del, och jag vill betona att det är en del, fristående skolor bygger ju på språk-, etnisk eller religiös tillhörighet. Och visst är det snubblande nära att tänka sig att åtminstone dessa skolor riskerar att bidra till en uppdelning av barn i olika grupper. Vi vill inte att detta konstaterande ska leda till att fristående skolor hindras. Men det är viktigt att vi kan resonera, diskutera och se på de problem som skapas av en sådan uppdelning, och att vi är nyktra nog att varken se alldeles nattsvart eller alldeles kritiklöst på de fristående skolorna.

Vi socialdemokrater lade i början av 90-talet fast några grundstenar i vår syn på de fristående skolorna. Det var en naturlig följd av de beslut som tidigare hade fattats om att elever och föräldrar så långt det var möjligt skulle kunna välja skola. Och det var faktiskt, Ulf Nilsson, en s-regering som genomförde den rätten. Till dessa grundstenar hör att:

1. Fristående skolor ska kunna ingå i vårt skolsystem. Vi kan inte säga att de ska göra det eftersom det just bygger på frivillighet.
2. Den skola som godkänns av Skolverket ska få samhällets stöd, om inte väldigt starka skäl talar emot det. Och det är Skolverket som avgör det, inte kommunerna.
3. Stödet ska vara utformat så att de får likvärdiga villkor med de kommunalt drivna skolorna – varken mer eller mindre. Bidragets storlek ska alltså grundas på det utbildningsuppdrag som skolan åtar sig och på elevernas behov, inte på huvudmannaskap.
4. De fristående skolorna ska svara mot den värdegrund som skollagen och läroplanerna uttrycker och i övrigt motsvara de kvalitetskrav som ställs på skolan.
5. De ska delta i Skolverkets uppföljning och utvärdering.
6. De får inte ta ut elevavgifter.

Vi ser egentligen inga omedelbara skäl för att ändra vår grundinställning. Däremot finns det skäl att se på delar av tillämpningen i ljuset av den utveckling som har varit. Det var anledningen till att den s.k. Fristkommittén tillsattes. Den har nu fått ett utökat och förlängt uppdrag att se över många av de frågor som upplevs som problematiska, och de ska lägga fram förslag på förändringar som löser dem.

Flera av de motionsyrkanden som vi föreslår ska avslås i betänkandet pekar just på sådana frågor som Fristkommittén arbetar med, och den fråga som Lars Hjertén ställde om valfriheten i gymnasieskolan är en sådan fråga. Därför har utskottet konstaterat, som vi brukar göra, att det inte behövs några ytterligare åtgärder från vår sida i riksdagen nu. Vi behöver inte tala om för regeringen att den ska göra vad som redan är gjort. Det kan tvärtom faktiskt fördröja hela processen; detta särskilt då det i så hög grad saknas konkreta förslag i motionsyrkandena utan mer är ett sätt att peka på problemen.

En annan aktuell fråga i utredningsarbetet är den som Lennart Gustavsson tog upp, nämligen om fristående skolor som drivs i aktiebolags-

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Fristående skolor m.m.

form och som finansieras med allmänna medel ska få dela ut vinst till sina aktieägare. Jag ser inte att det är något fult med att företag går med vinst. Tvärtom är det en förutsättning för företagandet och en viktig drivkraft i vårt land. Men visst är det tveksamt om vi här i riksdagen ska avdela pengar för kommunerna för att de ska kunna bedriva bl.a. skolverksamhet och om de pengar som avsätts i kommunernas egna budgetar ska kunna användas för ett annat ändamål än de som de är avsedda för, nämligen barnens och ungdomarnas utbildning. Det är skattebetalarnas pengar vi hanterar, och vi hör ofta krav på att vi ska se till att de hamnar där det är meningen – inte i svarta hål. Jag har för min del tolkat det som ett starkt önskemål om att de pengar som är avsedda för barnens utbildning också ska gå dit. Det är också ett av Fristkommitténs uppdrag att se över detta. När den utredningen är klar, om ungefär ett år, har vi förhoppningsvis ett bra underlag för att ta ställning till de frågor som jag har nämnt och flera andra frågor som finns nämnda i betänkandet. Då är det dags att vi återkommer till dessa frågor här i kammaren. De är för viktiga för att vi ska göra ett hafsverk av dem här i dag.

Fru talman! Det finns en tendens hos flera borgerliga partier att vilja se frågan om de fristående skolorna som en fråga om enbart näringsfrihet. Gör man det är det naturligt att tala om konkurrensvillkor mellan kommunens skolor och de fristående skolorna som nästan det enda intressanta.

Men så begränsat tycker inte jag att man kan se på frågan. Den handlar ju i grund och botten om barns och ungdomars rätt till en likvärdig utbildning, och att det finns ett oinskränkt ansvar hos någon för att det ska finnas bra skolor som alltid är beredda att ta emot alla elever. Det är kommunerna som har detta ansvar. Jag kan svårligen se att det finns någon annan som kan ta det, inte staten och inte de fristående skolorna.

Detta faktum leder till att alla barns rätt till en bra och likvärdig utbildning måste gå före näringsfriheten, där båda dessa intressen kolliderar. Vågar vi inte se att det finns en sådan intressekonflikt, kan vi heller aldrig hitta ett bra sätt för kommuner och fristående skolor att samverka för barns bästa. Då hamnar vi alltid i ett konkurrenstänkande. Effekterna av detta visar sig redan nu i enstaka fall, men riskerar att bli en mycket svårare nöt att knäcka den dagen barnkullarna minskar och det återigen blir tal om att minska organisationen och lägga ned skolor. Vi ser detta i flera glesbygdskommuner.

Den som är ansvarig för alla barns skolgång måste ha ett inflytande över skolorganisationen. Det betyder ingen ovillkorlig rätt att säga nej till alla etableringar av fristående skolor. Det har ju utvecklingen visat. Men det betyder att kommunens synpunkter ska vägas in i Skolverkets beslut om godkännande för att alla barns intressen ska kunna göras hörda. Kommunen uppträder där inte i första hand som konkurrent utan som företrädare för sina invånare. Skolverket har bl.a. till uppgift att genomskåda den kommun som av rena konkurrensskäl vill stoppa en fristående skola. Det tycker jag att Skolverket har visat att man kan.

Anf. 128 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att säga att Kristdemokraterna delar Eva Johanssons uppfattning i fråga om mycket av det hon sade här, dock inte allt. Jag skulle vilja ställa en rak fråga till Eva Johansson. Är Eva

Johansson beredd här och nu att ta avstånd från dem i hennes eget parti som öppet pläderar för att göra det svårare att starta nya friskolor i landet?

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Anf. 129 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har redovisat mitt partis ståndpunkter i den här frågan och hur vi vill hantera den. Det kan Erling Wälivaara lita på.

Anf. 130 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! Jag tyckte att Eva Johansson sade att Skolverket också i fortsättningen ska besluta vilka friskolor som ska finnas. Det är inte kommunerna som ska göra det, utan kommunerna ska få yttra sig. Det tycker jag är en bra markering. Hon har inte med sig alla sina partivänner där, och absolut inte stödpartiet Vänsterpartiet.

Det är klart att man kan hänvisa till Fristkommittén när det gäller valfrihet. Men nog måste Eva Johansson som erfaren skolpolitiker ha en egen uppfattning om huruvida det är bra att var och en får välja vilken skola han eller hon ska gå i och att familjen ska ha valfrihet? Det är den fråga jag ställde förut. Jag vill ha svar på den frågan.

Anf. 131 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Som jag redovisade tidigare var det en socialdemokratisk regering, och en majoritet här i riksdagen under den tiden, som ändrade i bestämmelserna och införde föräldrars och elevers rätt att välja skola. Som en konsekvens av det har vi också i hög grad, vill jag påstå, ändrat vår inställning när det gäller fristående skolor när den frågan blev aktuell på allvar i början av 90-talet. Jag har redovisat utgångspunkterna för våra ställningstaganden.

Anf. 132 LARS HJERTÉN (m) replik:

Fru talman! Jag vill i min sista replik säga att om man tittar på en annan skolform som jag känner väldigt väl, nämligen folkhögskolan, så har friskolor där betytt oerhört mycket för mångfalden och kvaliteten. Brunnsviks folkhögskola började med politiska ideologier och Sigtuna folkhögskola med kristen humanism. Sedan kom nykterhetsrörelsen, idrottsrörelsen osv. Nog är det bra om man har olika folkrörelser som också engagerar sig i ungdomsskolan, så att de inte bara är till för dem som är vuxna?

Anf. 133 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Nu skiljer sig ju grundskola, gymnasieskola och folkhögskola åt såtillvida att kommunerna har ett ovillkorligt ansvar att svara för att det finns utbildningsplatser, bra skolor, för alla barn och ungdomar. Ett sådant ansvar finns inte när det gäller folkhögskolan. Så jag förstår inte riktigt Lars Hjerténs paralleller.

Däremot har jag förstått att man från en del meddebattörers sida fortfarande vill göra gällande att vi skulle säga nej till fristående skolor. Jag tycker att jag så tydligt jag har kunnat härifrån talarstolen har försökt säga att fristående skolor kan ingå i vårt skolsystem. Anledningen till att jag använder ordet "kan" är att vi inte kan föreskriva att det ska finnas

fristående skolor. Det är beroende av enskildas initiativ. Däremot har kommunerna ett ovillkorligt uppdrag som de inte kan dra sig undan. Det skiljer i stor utsträckning kommunernas ställning i förhållande till de fristående skolorna.

Anf. 134 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Den socialdemokratiska regeringen genomförde, som Eva Johansson har hänvisat till, beslut om friskolor. Det var församlingar jämfört med de regler som gällde tidigare eftersom bl.a. den garanterade lägsta bidragsnivån försvann. Men det var ändå bra att socialdemokraterna ändrade sig och accepterade tanken på friskolor.

I det betänkande som vi diskuterar i dag har det ju yrkats avslag på alla motioner. Det gäller både de motioner från Vänsterpartiet som vill försämrade villkoren och de motioner från andra partier, bl.a. Folkpartiet, som vill förbättra villkoren. Jag tycker att Eva Johanssons inlägg var intressant att lyssna på. Det var också ett rätt nyanserat inlägg.

Men jag tror ändå att åhörarna och de som eventuellt läser protokollet skulle vara intresserade av att höra vilka förändringar Eva Johansson och Socialdemokraterna kan se som angelägna och viktiga att diskutera. Är det ett problem att t.ex. momsersättningarna som betalas ut till friskolorna är olika i olika kommuner? Är det ett problem att det sista datum när Skolverket ska godkänna en friskola kan vara någon vecka före skolstart? Är det ett problem att inte alla friskolor har en minsta garanterad bidragsnivå? Är det ett problem att kommunerna kan ha möjlighet att bidra till att stoppa friskolor? Det hade varit intressant att höra något om i varje fall Eva Johanssons och socialdemokraternas i utbildningsutskottet färdriktning, vad man kan förvänta sig för dem som är engagerade i de här frågorna.

Anf. 135 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Ulf Nilsson och alla andra får ge sig till tåls till dess att vi har Fristkommitténs material framför oss. Då kan vi bedöma vad som eventuellt ska göras för att förbättra och hur problemen ser ut. Att gå före med beslut för att sedan titta på hur problemen ser ut och vilka lösningar som hade varit bra är ingen lyckad metod när det gäller lagstiftning.

När det gäller frågan om sista dag för meddelande av godkännande är det, som vi skriver i betänkandet, så att Skolverket klarar det här i mycket hög grad. I de få fall där man inte klarar den här fristen beror det ofta på de sökande skolorna själva.

Ulf Nilsson säger att vi försämrade bidragsgivningen jämfört med tidigare. Det märks ju inte direkt i antalet ansökningar att det skulle ha blivit några församlingar. Jag vill ställa en fråga Ulf Nilsson, som ofta brukar hävda konkurrenstänkandet: Vad är det för fel på att det är lika villkor i finansieringen mellan de kommunala skolorna och de fristående skolorna? Finns det något egenvärde i att vi har olika principer?

Anf. 136 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är inget fel i att det är lika villkor. Felet är att reglerna för tillfället lämnar ett stort utrymme för kommunalt godtycke. Redan i Fristkommitténs första redovisning har man visat att t.ex. ersättning för lokalkostnader, ersättning för momsredovisning, ersättning för moms-

kostnader osv. varierar kraftigt mellan kommunerna. Den försämring jag talade om var att det var en garanterad minsta bidragsnivå som vi borde ha som vi inte har i dag. Jag anser inte att friskolorna, lika lite som några andra skolor, ska överkompenseras på något sätt, tvärtom. Alla skolor ska ha enligt samma principer.

Sedan, fru talman, konstaterar jag att Eva Johansson inte vill peka ut någon tydlig färdriktning när det gäller hur hon vill driva politiken i väntan på den här utredningen. Det är en ideologisk skillnad mellan oss. Jag vill naturligtvis inte heller binda mig för tekniska lösningar i väntan på en utredning. Men jag tycker att det är viktigt att betona att vi nu ska arbeta för att de fristående skolorna ska få fortsätta att utvecklas.

Att de utvecklas trots vissa svårigheter beror inte bara på att vi har ett, som Eva Johansson betraktar det, bra system. Det beror också på att det finns ett väldigt engagemang och en väldigt vilja hos föräldrar och elever att pröva alternativ inom skolan.

Anf. 137 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Bidragen till de fristående skolorna ska alltså ske på samma villkor som när varje enskild kommun behandlar sina egna skolor. Den bidragsgivningen, eller finansieringssystemen, ser väldigt olika ut i olika kommuner. Men vi tycker att det är rimligt att det grundar sig på utbildningsuppdragets omfattning och elevernas behov. Då är det omöjligt att ha en sådan begränsning som Ulf Nilsson nu förespråkar. Behovet av finansiering kan se väldigt olika ut beroende på vilka eleverna är och vilka behov de har.

Jag förstår inte riktigt varför man skulle frångå den här principen, som är gällande för skolväsendet i övrigt, just för de elever som väljer att gå i en fristående skola, där ju den här procentsatsen ofta visade sig bli inte ett golv utan ett tak som hindrade en högre bidragsgivning ens där det var motiverat med tanke på de behov som eleverna hade. Så var det ju faktiskt.

Anf. 138 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! Eva Johansson sade i sitt anförande att det går bra för friskolorna. Vi kan se fler fristående skolor i dag än på länge, vilket är sant. Hon sade också att det inte finns några större problem med tolkningen av reglerna för kommunerna.

Men flera av de friskolor som jag har besökt, speciellt de fristående skolorna ute på landsbygden, har haft väldigt stora problem bl.a. med att få den garanterade miniminivån. Dessa landsbygdsskolor har också flera gånger varit hotade, och det har ofta handlat om kommuner där det har funnits en socialdemokratisk majoritet, och där man har velat lägga ned landsbygdsskolan.

Men varför är det så? Eva Johansson tog ju upp detta i sitt anförande. Varför kan man inte gå med på en garanterad miniminivå, så att skolan, eleverna och föräldrarna kan få den tryggheten att långsiktigt kunna planera?

Anf. 139 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det beror helt enkelt på, Sofia Jonsson, att tryggheten för alla barns skolgång måste vara vägledande för kommunen. Och små

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Fristående skolor m.m.

landsbygdsskolor, oberoende av om de bedrivs i kommunal regi eller som fristående skolor, lever alltid väldigt otryggt om antalet barn blir så litet att man helt enkelt inte kan försvara en fortsatt drift av skolverksamheten, därför att det också påverkar skolgången för alla andra barn i den kommunen. Det är ju detta som är skillnaden.

Sofia Jonsson frågade i sitt inledningsanförande: Varför är socialdemokraterna emot valfriheten? Jag skulle vilja att Sofia Jonsson utvecklade den frågan lite mer i sina andra replik, eftersom jag inte förstod den, och då har jag väldigt svårt att svara på den.

Anf. 140 SOFIA JONSSON (c) replik:

Herr talman! De många landsbygdsskolor som är hotade är hotade främst därför att den majoritet som finns, och som ofta är socialdemokratisk, säger att man inte kan ha en skola som kostar x antal kronor på landsbygden. I stället ska man bussa barnen och se till att de får gå någon annanstans men inte där de känner trygghet, oavsett om det har varit 70–130 elever. Det är ju för dessa som en fristående skola har kunnat bli en möjlighet, tryggheten att komma tillbaka.

Jag menar att när barnen inte får den tryggheten och när alla fristående skolor inte har den rättigheten att få lokalkostnaderna täckta och att kunna investera – det kostar att starta en skola, och det kostar att investera i något nytt – då måste det också finnas ett garanterat bidrag för dessa skolor. Om kommunerna inte har den garanterade nivån innebär det att det inte blir en mångfald och att det inte blir en valmöjlighet för skolorna, för eleverna och framför allt för föräldrarna. Det är detta som socialdemokraterna inte vill ta till sig. De börjar diskutera att det kommer nya förslag och att de inte kan säga någonting innan dess. Vi vet vad som är problemet. Nu måste det lösas. Och framför allt måste man se till att eleverna får en bra skola att gå i.

Anf. 141 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är ju, gubevars, inte enbart i s-styrda kommuner som kommunpolitiker nödgas att se hur de ska ordna sin skolorganisation så att den kan svara upp emot alla elevers rätt till en bra utbildning.

Nedläggning av små landsbygdsskolor, Sofia Jonsson, sker också i centerstyrda kommuner då och då. Jag tror mer att det är en sakfråga som man hanterar ute i kommunerna. Och vi ska också ha respekt för de svårigheter som det innebär att behålla mycket små skolor där utflyttningen, som beror på många olika saker, är så stor och där antalet barn minskar så mycket att det blir fullständigt ohållbart. Frågan är då: Tycker Sofia Jonsson att bara därför att en sådan skola blir en fristående skola så ska den för all evärdlig framtid vara garanterad en överlevnad, även om det betyder att andra elever i den kommunen får en sämre skolgång, längre resvägar och färre vuxna? Det är principfrågan.

Anf. 142 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! När man diskuterar fristående skolor blir debatten väldigt snabbt politiskt profilerad. När friskolereformen genomfördes för tre år sedan var debatten rent av hätsk. Och lite av efterdyningarna tycker jag att man märker nu också, framför allt från moderaterna och vänsterpartisterna. Det är egentligen dyningar från den gamla debatten som är

20–30 år gammal, då man hade ett socialistiskt planhushållstänkande som var tydligt på den ena kanten och de fria marknadskrafterna och nyliberalismen på den andra kanten. Detta är naturligtvis synd, därför att friskoledebatten skulle behöva moderniseras och profileras på ett lite annat sätt. Det finns många intressanta saker att diskutera när det gäller utvecklingen av de fristående skolorna.

Eftersom Miljöpartiet varken befinner sig på den ena eller den andra sidan och inte heller står i mitten vill jag kortfattat framföra vår grundinställning när det gäller utvecklingen av svenskt skolväsende.

Vi tror alltså på det egna initiativet och möjligheten att bygga upp en mångfald inom det svenska skolväsendet. Vi tror att man ska decentralisera besluten ut inte bara i kommunerna utan till de enskilda skolorna, så att skolledning, lärare, föräldrar och elever kan ta en större del i utformningen av sin skolas verksamhet och engagera sig mer i verksamheten. Men vi tror samtidigt att samhället har ett mycket stort ansvar, och det ska vara ett totalt ansvar, för att kunna garantera att varje elev ska få den trygghet och den skolgång som han eller hon är berättigad till enligt svensk skollag och läroplanen. Det finns alltså ett tillsynsansvar från samhällets sida som är mycket stort och tydligt enligt vårt sätt att se.

Vi tycker också att ekonomin ska vara sådan att en elev, oavsett i vilken skola han eller hon går, ska ha samma stöd från samhället för sin skolgång, oavsett om han eller hon går i en fristående skola eller i en kommunal skola. Dessutom tycker vi att det måste finnas bra system som garanterar att elever med behov av särskilt stöd ska få det, alltså att man när det gäller det ekonomiska stödet från samhället ska ta stor hänsyn till de behov som de enskilda eleverna har.

Så ser Miljöpartiet på frågan om den ideologiska grunden för utveckling av svenskt skolsystem. Jag tror att jag kan säga att det genomsyrar friskolereformen som Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna arbetade fram och som vi naturligtvis stod bakom.

Nu har vi alltså sett hur det har gått under tre år. Vi har fått en expansion. Antalet fristående skolor har ökat mer än någonsin i friskolornas historia. De har fördubblats under denna tid. Kvaliteten har så långt som de utvärderingar som har gjorts visar varit god, vilket inte var oväntat på något sätt. Ingen hade väntat att kvaliteten skulle vara sämre i fristående skolor. Snarare ska ju de vara utvecklande och kunna gå före i den pedagogiska utvecklingen.

Den kritik som fanns när friskolereformen gjordes var alltså politiskt initierad. Jag tror att många förstod att utvecklingen skulle bli så här. Man märker väl på motionerna att de förslag som nu kommer och som delvis liknar vad som fanns för tre år sedan nu har en väldigt mycket mjukare underton. Man verkar inte längre riktigt känna någon styrka i argumenten, och vi ser inte någon större iver från den borgerliga sidan att skriva motioner i ämnet.

I betänkandet finns det alltså tre reservationer, två från det borgerliga hållet och en från Vänsterpartiet, som kanske lite grann visar det jag har sagt. De borgerliga partierna – Moderaterna, Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet – har enats om en reservation där den tunga punkten lyder: ”Vi är emot de förändringar i villkoren för de fristående skolorna som genomfördes under den förra mandatperioden.” Det gäller alltså friskolereformen. Vidare säger man: ”Det är vår bestämda uppfattning att

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Fristående skolor m.m.

de fristående grundskolorna i skollagen måste garanteras en lägsta grundnivå för ersättning och därutöver kompenseras för särskilda åtaganden.”

Man vill alltså gå tillbaka exempelvis till den uppgörelse som Centern hade med Socialdemokraterna – 75 % golv – vi vet ju vad den ledde till. Den ledde alltså till att över två tredjedelar av de fristående skolorna snabbt fick just 75 % av vad de kommunala skolorna i genomsnitt hade. De har inte haft det så dåligt, i varje fall inte på 90-talet. Och detta var alltså en katastrof för en del fristående skolor.

Nu har man kommit till den situationen att man med friskolereformen, precis som Eva Johansson säger, har fått lika villkor. Oavsett om man går i en fristående skola eller om man går i en kommunal skola ska man ha samma stöd av samhället. Det ska inte vara 75 %, inte heller 80 % eller 85 %, utan det ska vara 100 %. Varför ska det vara en skillnad? Varför skulle ni i Folkpartiet vilja att de som går i fristående skolor bara ska få en viss procent av vad de som går i kommunala skolor har? Varför ska det inte vara lika? Har ni samma uppfattning, brukar jag säga, när det gäller lönesättning för lika arbete för män och kvinnor – dvs. att ni tycker att det ska vara lika men ändå vill ha en regel att det ska vara minst 75 %, i varje fall för kvinnorna? Det går inte att förstå Folkpartiets inställning i den frågan.

Nåväl, ni får gärna driva detta i nästa valrörelse. Från de fristående skolorna har det klart sagts att de inte vill ha det här; de vill inte tillbaka till det. Självklart är det bättre att det är lika, menar man. Jag kan läsa upp hur man från Friskolornas riksförbund bedömer det hela: Det system som vi har är en bra grund för att ge friskoletanken det breda fotfäste som på sikt kan göra friskolan inte bara till en möjlighet utan till en rättighet.

Man har alltså inga invändningar längre mot ekonomin. Det kan man förstå eftersom det här förslaget innebar förbättringar – inte försämringar, som det har påståtts här. Nåväl, det ska kanske inte ordas så mycket om det. Det är dumt att förstora en fråga som håller på att själv dö.

Däremot finns några tendenser kvar som oroar mig lite grann och jag vill nämna några punkter i de borgerligas motion. I motion 1999/2000: Ub259 kräver Moderaterna en lagstadgad rätt att få välja skola. Det är ett underligt krav eftersom detta redan finns inskrivet. Man har alltså lagstadgad rätt att välja skola. Däremot har jag en känsla av att ni egentligen är inne på krav om lagstadgad rätt att få den plats som valts. I dagsläget är det naturligtvis ett fullständigt orimligt steg. Det skulle ju innebära att man skulle kunna välja en skola och sedan ha en garanti för att också hamna där. Jag tror att det är den typen av önskemål som ni är inne på. Om vi någon gång i framtiden får den flexibiliteten och den ekonomin i det svenska skolsystemet får vi vara mycket glada. Jag skulle vilja ha ett klagande om varför nuvarande lagstiftning inte skulle räcka.

Tyvärr måste jag säga att Lars Hjertén dåligt återspeglar den hätska debatt som vi tidigare hade. Tvärtom har han nu en välbalanserad syn i de här frågorna men i motionerna finns idén kvar om att det råder konkurrens mellan fristående och kommunala skolor. Låt oss komma överens om att det ska bort! Skolväsendet utvecklas inte genom konkurrens mellan skolorna. De fristående skolorna har större frihet när det gäller att utveckla t.ex. en pedagogisk metod. Självfallet upplever de som jobbar

där alls inte någon konkurrens med de kommunala skolorna. I stället ska de få resurser och möjligheter att sprida sina kunskaper och erfarenheter till andra fristående skolor och kommunala skolor. Det är samverkan som ska utveckla det svenska skolväsende, inte konkurrens mellan skolor, för det är den gamla nyliberala idén om den fria marknadens intåg i skolektorn som helt enkelt känns omodern. Jag tror att Lars Hjertén skulle kunna stödja tanken på att slippa få med den här biten. Det stör ju hela tiden att man får in ett sådant här merkantilt synsätt på våra barns skolvärld.

På samma sätt är det med folktopmotionen. Ulf Nilsson beskriver en liberal syn på friskolorna som är alldeles utmärkt. Det gäller första halvan av anförandet. Men Ulf Nilsson var inte med när friskolereformen genomfördes, utan då var det en annan representation här. Argumenten då såg väldigt annorlunda ut. Ulf Nilsson har säkert läst på vad som sades då. Sedan får man se det igen och det är synd. För det första var det ju fel. För det andra är det inte längre representativt för Folkpartiet.

Det blir alltså underligt när man säger att lagreglerna för fristående skolor måste utformas så att kommunalt godtycke inte tillåts vara avgörande för om en fristående skola ska godkännas eller inte.

Det är en missinformation, för att använda ett snällt ord, som Folkpartiet tidigare använde sig av. Det är precis detta som vi har stävjat genom att Skolverket ensamt har uppgiften att lämna både godkännande till en fristående skola och bidragsrätt. Dessutom handlar det om tillsynen. Ulf Nilsson hör alltså till ett parti som när den här frågan drevs var det enda partiet som drev att kommunen skulle ha tillsynen över friskolorna. Vi fick alltså kämpa mot Folkpartiet för att det inte skulle vara ett kommunalt godtycke. Jag kan läsa ur partimotionen, om nu detta skulle vara obekant. Lars Leijonborg har alltså skrivit under detta: "Vi menar att det är logiskt att kommunen tar helhetsansvaret för all skolverksamhet som bedrivs inom kommunen och för de barn som är bosatta där. Därför bör den regelbundna, periodiska, tillsynen över friskolorna som nu ligger hos Skolverket överföras till kommunerna."

Det där försvann när Folkpartiet sedan gick in och samverkade med Moderaterna, och det finns inte med i den gemensamma reservationen. Jag tycker att Folkpartiets förhållningssätt tidigare varit mycket upprörande. Jag begär inte att Ulf Nilsson ska ta avstånd från det men sluta att driva de här direkta felaktigheterna! Kommunerna har alltså ingen beslutsrätt i frågan och heller inte tillsynen så som Folkpartiet tidigare önskat men kanske inte längre önskar.

Sedan var det ett parti som åtminstone i riksdagen sedan ställde upp på friskolereformen. Då gick man med på skrivningar där det sades: Fristående skolor är viktiga för utvecklingen av det svenska skolsystemet. Vi välkomnar mångfalden osv.

Nu har man svängt 180 grader. För mig är det inte bara en svängning utan också ett återtag åtminstone ett par decennier tillbaka. Man skriver:

"Vi är starkt kritiska till framväxten av fristående skolor. Kraven på offentlig finansiering av godkända fristående skolor försvårar en rationell planering av det kommunala skolväsendet."

Okej, man ska kanske inte spika upp det här på väggen, för det ändras väl, förhoppningsvis, igen. Men det som oroar mig lite grann är att man skriver "försvårar en rationell planering av det kommunala skolväsen-

det". Har ni inte upptäckt att det kommunala skolväsendet utvecklas i riktning mot fristående skolor, att de enskilda skolorna får större frihet och att man överlämnar mer till de enskilda skolorna? Lärare, elever och föräldrar ska få ökade möjligheter att aktivt delta i arbetet.

Låt oss slippa alla ord som för tankarna till en planhushållning på skolans område. Den rationella planeringen ska vi i varje fall slippa här i riksdagen när det gäller den biten, tycker jag.

Det finns småbitar här som jag tycker det är trist att det finns med. Nu har jag använt så lång tid att jag faktiskt sätter punkt där.

Anf. 143 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Jag vet inte om det är så att Gunnar Goude var besviken över att jag inte var så hätsk som jag borde vara. Nej, Gunnar Goude skakar på huvudet, så det var det inte. Jag tackar för det.

Konkurrens kanske är ett fullt ord för Gunnar Goude. Om jag t.ex. vill bli lärare och tänker mig tre olika platser där jag vill utbilda mig väljer jag den plats som jag tror är allra bäst för min del. Det blir konkurrens mellan de tre olika lärosätena. På samma sätt är det bra med konkurrens mellan skolor. Då måste man skärpa sig för att få elever. Man får inte ett bestämt antal elever oavsett om man sköter sig eller inte. Det gäller att välja.

Gunnar Goude säger att det finns fritt val när det gäller skolor i dag. Det gör det formellt men inte reellt. Om det är så att kommunen inte skickar med interkommunal ersättning kan inte jag betala 70 000 kr själv eller min familj till den skola som jag vill välja, utan jag är helt beroende av kommunens goda vilja. Är det inte så?

Anf. 144 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! När det gäller konkurrensen kan man, om man bara tar första ledet, tycka att den har en funktion, idén att man väljer det som är bäst. Men om man har det som metod att låta marknadskrafterna styra den fria konkurrensen, styra utvecklingen av skolor, då är man alldeles fel ute. Det är en alldeles för hård metod att använda för att utveckla svenskt skolväsende. Den bygger alltså på den typ av konkurrens där det fria valet ska avgöra vilka som överlever, de andra går i konkurs. Man går inte i konkurs med Sveriges skolelever. Man lägger inte ned en skola av konkurrensskäl på det sättet. Det måste ske en betydligt mer ömsint planering och hantering av utvecklingen av svenskt skolväsende. Det tror jag att vi är överens om.

Konkurrenstänkande kanhända moderaterna vill ha även inom skolans ram. Vi i Miljöpartiet tycker att man har underbetonat hjälpsamheten inom skolverksamheten. Det kanske skulle löna sig bättre att hjälpa varandra i stället för att konkurrera. Men det kan vi diskutera i ett annat sammanhang.

Anf. 145 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Jag vill bara ställa en fråga till Gunnar Goude, som är representant för ett av samarbetspartierna till regeringen. Tillhör friskolefrågorna det område som socialdemokraterna förhandlar med Miljöpartiet och Vänsterpartiet om innan man fattar beslut?

Anf. 146 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Vi har alltså en samverkan med regeringen. Det torde ha framgått att det har varit en väldigt bra samverkan som vi har haft inte bara ur Miljöpartiets synvinkel. Vi samverkar inom alla de propositioner som har kommit hittills. Jag förutsätter att vi gör det i fortsättningen också. Det finns särskilda skäl att förutsätta att så blir fallet när det gäller fristående skolor, eftersom vi hade en gemensam syn även under förra mandatperioden då det inte var någon formell samverkan mellan partierna och då Centern svek.

Anf. 147 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Gunnar Goude hade en del intressanta formuleringar, bl.a. ställde han frågan till mig: Varför vill ni att friskolorna bara ska ha 75 %?

Faktum är att den gamla procentregeln handlade om att man skulle få minst 80 %, som vi folkpartister tyckte. Naturligtvis var det en undre gräns.

Gunnar Goude gick in på historik och gav exempel på olika tekniska och praktiska lösningar där Folkpartiet hade bytt uppfattning. Jag ska inte fördjupa mig mycket i det, men en sak är fullständigt klar, och det är att Folkpartiets linje när det gäller att garantera friskolorna samma villkor som de kommunala skolorna har varit rak och tydlig genom hela denna historia. Sedan förändras verkligheten, situationen förändras, vilket gör att man kan diskutera olika lösningar. Det är där striden har stått: Ska vi ha friskolor som står öppna för alla och som får likvärdiga ekonomiska villkor, eller inte?

I det system som vi har i dag finns det stora svagheter. Många friskolor överlever i kommunerna tack vare att opinionen för friskolor är så stark att man inte vågar utnyttja svagheter. Men risken finns fortfarande för kommunalt godtycke, att kommunala politiker som av principiella skäl ogillar friskolor kan sätta käppar i hjulet för dem.

Vi har en oklar paragraf som säger att tillståndet kan dras in om friskolan leder till försämringar i det kommunala skolsystemet. Den är mycket svårtolkad. Vi har oklara principer för hur momsersättningen ska betalas till fristående skolor. Vi har ett komplicerat resursfördelningssystem som är svårt för friskolorna att förstå, och vi har olika system för bidrag till lokalkostnader när det gäller kommunala skolor jämfört med fristående skolor. Om jag hade fått vara med och bestämma, Gunnar Goude, hade jag önskat en utredning som ser till att vi går igenom alla de här bestämmelserna och som kommer fram till en princip som garanterar de fristående skolorna likvärdiga villkor oberoende av lokala beslut.

Anf. 148 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Det är bra att Folkpartiet nu är med på den inriktningen att man ska ha samma villkor för fristående skolor som för de kommunala, inte 75 eller 80 % eller någonting sådant, utan målet är det som vi har spikat i friskolereformen. Välkommen!

När det gäller momsersättningen har man tidigare inte fått momsersättningen, alltså före friskolereformens genomförande. Man noterade i Fristkommittén att nu har det ändrats så att det absolut dominerande flertalet av de fristående skolorna får momsersättning. Det är i stort sett

genomfört. Men det finns fortfarande – det är alldeles riktigt – i vissa kommuner brister i redovisningen av hur man använt resursmodellen i kommunerna och hur stor del av bidraget som är moms. Det anmärkte man på i Fristkommittén. Det är riktigt, men det handlar inte om regeländringar. Det var väldigt tydligt inskrivet i friskolepropositionen och i betänkandet, att det här skulle tydliggöras. Det var en förutsättning för det hela. Jag kan läsa upp texten: Det föreslagna systemet förutsätter att kommunerna utvecklar tydliga regler för sin resursfördelning och att dessa går att utvärdera. Det förutsätter också att den fristående skolan får insyn i hur bidraget beräknas, så att skolan utifrån sitt elevantal kan göra en preliminär uppskattning av bidraget för kommande år.

Det är alltså en brist också i att de får uppgiften för sent. Men det är ett tillsynsuppdrag. Det är bara att köra för Skolverket. Reglementet finns där. Jag var med om att se till det skrevs in. Där är det inga brister. Kom inte och säg att vi behöver ändra regelsystemen. Skolverket kan behöva skärpa sin tillsyn, det håller jag med om.

Anf. 149 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Gunnar Goude gör kommentarer som anspelar på historien och säger välkommen till att ha denna åsikt osv. Vad debatten under tio år har handlat om är att ge friskolor garantier för att de får samma ekonomiska villkor som de kommunala skolorna. Det handlade de 80 procenten om. Man räknade ut att de får samma villkor om vi räknar bort vissa fasta kostnader som de allmänna skolorna har. Det har aldrig handlat om något annat.

Jag menar med de exempel jag gav, och som förhoppningsvis kan hjälpa Gunnar Goude att rätta till det, att det fortfarande finns för många oklarheter i reglerna som gör att man lokalt kan missgynna fristående skolor om man vill och vågar göra det. Som tur är har man inte vågat göra det i kommunerna de senaste åren.

Anf. 150 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Jag beklagar att Ulf Nilsson inte har rätt till en replik till. Jag hade tänkt naturligtvis fråga efter ett enda exempel på godtycke. Det finns alltså, såvitt jag kan bedöma, inget sådant. Det är vattentät. Kommunen har ingen laglig möjlighet att påverka det hela. Tillståndsgivningen, bidragsrätten, tillsynen ligger hos Skolverket. Så är det. Vad kommunen sedan kan göra olagligt eller andra vägar kan vi inte komma åt via regelverket, men regelverket är tätt nog, skulle jag vilja påstå.

Att det är olika i olika kommuner för olika fristående skolor är sant. Där har jag hört från flera borgerliga partier att man skulle vilja ha en sorts samordning så att man har garantier för att det är samma ekonomiska resurser oavsett vilken kommun det är.

Det där är ett intressant påstående som vi borde debattera ytterligare. Det gäller ju de kommunala skolorna också. Vill ni ändra på regelsystemet så att vi inte har ett kommunalt självbestämmande på den punkten? Men detta är ingenting som gäller fristående skolor separat, utan det gäller också för de kommunala skolorna.

Att man inte redovisar resursfördelningsmodellen på ett tydligt sätt är ett lika stort problem för de kommunala som för de fristående skolorna,

och det måste naturligtvis rättas till, det är sant. Det är riktigt att det brister fortfarande i många kommuner.

Anf. 151 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Det var mycket intressant att lyssna på Gunnar Goude och framför allt på hans inledande beskrivning av var Miljöpartiet står, inte till vänster, inte till höger och inte i mitten. Man kan ju undra var Miljöpartiet egentligen befinner sig.

Det som är intressant här är att Miljöpartiet vill att man ska bygga på mångfald. Man säger att det ska vara samma stöd oavsett vilken skola det rör sig om. Det är viktigt att man tillgodoser behoven hos barn som behöver särskilt stöd. Det är mycket bra. Där delar kristdemokraterna helt Miljöpartiets syn.

Mina frågor till Gunnar Goude är: Är Miljöpartiet för att minimibeloppet, dvs. att den lägsta grundnivån för ersättningen, garanteras så att kommunerna inte kan välja en lägre nivå?

Anser Gunnar Goude när det gäller elevantalet att man inte ska kunna dra in bidraget om en fristående skola plötsligt hamnar i läget att den bara har 18 elever?

Anser Gunnar Goude att nuvarande resursfördelningssystem är enkelt och rättvist? Är det enkelt att överblicka vilka bidrag som den fristående skolan egentligen har rätt till?

Anf. 152 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Ett bidragssystem får inte vara hur enkelt som helst, och det redogjorde jag för i samband med att jag redogjorde för Miljöpartiets syn på hur bidrag ska se ut. Oberoende i vilken skola som eleven går i ska man ha samma rätt till bidrag från samhälle. Däremot ska det satsas mer resurser till elever som har behov av särskilt stöd. Vi accepterar inte en bidragsmodell där detta inte finns med, och det är precis det som kommunernas resursfördelningsmodeller – regler för hur resurserna ska fördelas – ska ta hänsyn till. Därför blir det lite krångligt.

Men man ska redovisa tydligt, och där håller jag med om att det fortfarande finns brister i många kommuner. Man har inte kommit tillräckligt långt när det gäller att redovisa sitt system så att det klart och tydligt går att utläsa vad det handlar om och hur mycket skolan ska få.

När det gäller de 20 eleverna värnar vi i Miljöpartiet glesbygdsskolor, och där kan vi vara eniga eftersom våra båda partier har samma inriktning. Därför står det inskrivet tydliga undantag från 20-elevsgränsen. Det får inte vara hur få elever som helst. Man ska ju ha en social miljö. Men det måste finnas undantag för glesbygdsskolor, och de är tydligt inskrivna.

Det finns också ett annat skäl för undantag och det gäller starten av en skola. Man ska inte behöva starta med 20 elever utan skolan kan byggas upp successivt. Det är naturligt att man startar med få elever i årskurs ett och sedan låter det hela växa fram.

På samma sätt kan periodisering på grund av variationer i barnkullarna vara ett skäl för att avvika från 20-elevsregeln. Det står också inskrivet.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Fristående skolor m.m.

Anf. 153 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Jag vill anknyta till en annan fråga om gäller glesbygden, och det handlar om ersättningen för skolskjutsar också för elever i fristående skolor.

Gunnar Goude säger att man kan börja med ett elevantal som är lägre än 20. Om antalet går ned efter något år till 18 finns risken att kommunen hävdar att det enligt regelverket ska finnas 20 elever. Varför kan man då inte skriva in detta klart och tydligt i regelverket, att gränsen ska vara flexibel?

Anf. 154 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Det står ju i regelverket. Jag hade glädjen att själv vara med att skriva in undantag för de tre punkter som jag talade om. Det skrevs t.o.m. rätt utförligt om skälen. T.ex. skulle eleverna i de lägre årskurserna inte behöva ha så lång skolväg. Sådana argument hade vi för glesbygdsskolorna. Det finns nedskrivet, så det är bara att läsa i det regelverk som nu gäller.

Anf. 155 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Jag blir glad när jag hör på Gunnar Goude och den framåtanda och positiva syn som han har när det gäller de fristående skolorna. Jag blir speciellt glad över den glöd som finns för att man ska kunna bygga upp landsbygdsskolor. I glesbygderna måste det finnas en skola för att man ska kunna få dit arbeten osv.

Det har varit mycket diskussioner om regleringar och lagar. Gunnar Goude var också inne på att det finns en del brister. Kommunerna behandlar friskolorna lite olika. Vid två friskolor på landsbygden som jag har besökt har man haft problem med lokalkostnaderna. Man har behövt investera i ett skolhus, men man har inte fått något bidrag.

Gunnar Goude sade att de fristående skolorna ingår i diskussionerna med regeringen. Är då Gunnar Goude beredd att ta upp dessa frågor och föra in den positiva anda som Miljöpartiet nu har i diskussionerna så att det blir ännu bättre för de fristående skolorna?

Anf. 156 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Det är alldeles riktigt, och det blir också delvis ett svar till Erling Wälivaara.

Lokalkostnaderna låg utanför ramen för friskolereformen. Det gick inte att få in lokalfrågorna i det sammanhanget. Det är alltså ingenting som kan lyda under skollagen. Underligt nog blev det så också med skolskjutsarna. Där ligger lagstiftningen vid sidan om. Men båda dessa saker är ett problem, det är riktigt. Och låt oss arbeta för att det blir en lösning på det.

Man kan alltså inte släppa skolskjutsreglementet fritt. Nu är det upp till kommunerna att bestämma. Man har rätt till skolskjuts till den kommunala skola som man är hänvisad till. Sedan ser det olika ut i olika kommuner. En del har mycket generösa regler medan andra inte har det. Det beror naturligtvis delvis på den ekonomiska situationen i kommunen och för all del på välviljan. Detta låg alltså inte inom ramen för friskolereformen, men låt oss arbeta vidare på det.

Anf. 157 SOFIA JONSSON (c):

Herr talman! Kan jag då få ett svar från Gunnar Goude i dag om lokaler och skolskjutsar som är ett stort problem? Kommer Miljöpartiet att agera för detta i de kommande budgetförhandlingarna? Kommer vi att få se att blir samma förutsättningar för de fristående skolorna som för de kommunala skolorna?

Anf. 158 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Jag kan garantera att vi i Miljöpartiet arbetar för detta. Huruvida det ska vara en kommunal fråga eller ett riksdagsbeslut för riket gällande kan man ju diskutera. Det ser väldigt olika ut beroende på var i Sverige man befinner sig, och regelverket kommer att bli krångligt om man ska ta hänsyn till detta. Men frågan uppmärksammas. Vi har väckt motioner på området. Självklart är vi nu intresserade av att även skolskjutsfrågan löses.

Anf. 159 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Gunnar Goude försökte att beskriva Vänsterns idéer som gammalmodiga, och han hänvisade till planekonomi. Jag ska ha överseende med det, men Gunnar Goude ska vara helt övertygad om att vi vänsterpartister med kraft försöker att utveckla skolan genom de goda möjligheter som faktiskt ges via de kommunala skolplanerna och de lokala arbetsplanerna ute på skolorna.

Jag har en fråga som jag har ställt till ett antal debattörer under dagens debatt.

Frågan är om Miljöpartiet anser att det är rätt att vinster och överskott som uppstår i de fristående skolorna ska kunna stoppas i de privata ägarernas fickor.

Anf. 160 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Frågan bidrar inte till att ge mig intrycket att ni har en modern syn på detta. Det låter som något slags gammal reaktion mot kapitalismen.

Om Lennart Gustavsson frågar mig om jag tycker att aktiebolag ska få ha vinst eller om vi ska införa en regel som förbjuder vinst i aktiebolag måste jag konstatera att det är något vi inte skulle vilja ge oss in på. Aktiebolagen får ha sitt sätt att fungera.

Om Lennart Gustavsson frågar mig om vi med nuvarande system ska ha det så att de som investerar i en skola ska begära avkastning på sina pengar, oavsett om det är aktier eller lånepengar eller om man har skrivit borgen i en bank, får vi väl diskutera det. I Miljöpartiet ser vi naturligtvis gärna att man får ett system där man inte har någon ränta. Men nu är inte världen sådan.

Jag tror inte att någon av de 350 fristående skolor som finns har problem med vinstutdelning. Det är alltså inte något akut problem. Det är väl mer någon slags ideologisk skräckbild man försöker måla upp.

Vi i Miljöpartiet tycker självfallet inte att det ska vara drivkraften för att starta skolor. Att man skulle sätta igång bara för att försöka tjäna pengar på det och att det skulle vara huvudmålet är långt ifrån vad vi tycker. Det ligger naturligtvis inget fult i att tjäna pengar, men den drivkraften finns inte. Man kan inte hitta en skola med entusiastiska lärare

som har en skolledning som arbetar med målet att tjäna pengar. Det är orealistiskt. Det är inte något akut problem. Vi får ta upp frågan när vi får svaret från den utredning som regeringen nu har tillsatt. Frågan utreds ju.

Anf. 161 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Jag pratade inte huvudsakligen om dem som jobbar på skolan. Min fråga var närmast riktad mot huvudmannen för skolan. Det kan ju inte ha gått Gunnar Goude spårlöst förbi att det har uppstått ett ökat intresse från stora börsnoterade bolag att ge sig in i skolans värld.

Det är inte fult att göra vinst. Men frågan är om grundläggande utbildning är ett område som är lämpligt för vinster att stoppa i huvudmannens fickor. Jag fick inte något svar på om Miljöpartiet tycker att det är en lämplig verksamhet.

Anf. 162 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Jag vill inte bara polemiskt vifta bort det. Det ligger mycket i det här problemet. Man bör vidga det litet. Det finns andra intressen för att driva skolan. Det kan vara företag som vill driva gymnasier. Är det bra eller dåligt? Det får man diskutera. Det beror på i vilken form och vilket intresse det är. Var går gränserna för ideella föreningar osv. att driva gymnasier? Det har vi inte diskuterat.

När friskolereformen genomfördes lyfte vi ut hela segregationsfrågan och sade att den måste utredas separat. Vi ska inte låta de fristående skolorna vara kärnpunkten i den frågan. De bidrar naturligtvis inte särskilt mycket i vare sig ena eller andra riktningen. De kommunala skolorna har lika stora problem. Det är helt andra krafter i samhället som är de stora segregationsproblemen, t.ex. bostadssegregationen som Vänstern ofta brukar nämna.

Frågan om huvudmannaskapet när det gäller gymnasierna skulle jag gärna vara med och diskutera. Vi var inte med och skrev gymnasiepropositionen så jag är lite okunnig på det området. Där har utvecklingen skett snabbt. När det gäller grundskolan ser jag inget problem i dagsläget. Men låt oss gärna diskutera gymnasiesidan. Det gäller också sponsringsfrågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

13 § Forskning och forskarutbildning

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU9
Forskning och forskarutbildning.

Anf. 163 PER BILL (m):

Herr talman! Låt mig inledningsvis yrka bifall till reservation 3 under mom. 3. Vi står naturligtvis bakom övriga reservationer också, men för tids vinnande yrkar vi bifall bara till en i sedvanlig ordning.

I dag debatterar vi återigen ett antal motioner. Inte mindre än 59 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden ska vi avhandla i dag. Utan

att lägga någon värdering i ordet är detta något av en liten debatt mellan en stor forskningspolitisk debatt som vi har haft ganska nyligen, och en stor forskningspolitisk debatt som vi ska ha om ett tag.

Dessutom vill jag säga att det här inte är någon debatt om den forskningsproposition vi fick i går som handlar om myndighetsstrukturen för forskningsfinansieringen. Åtminstone tänker inte jag göra den till det. Jag tror att det är klokt att vi läser in oss på alla detaljer som finns i det förslaget innan vi diskuterar den här i kammaren.

Det här handlar alltså om 59 motionsyrkanden från allmänna motionstiden.

Jag har valt att lägga tonvikten vid ett antal principer och skissa hur vi tror att framtiden kommer att se ut. Vi tror att det är viktigt att se till ett antal principer.

Den första är att forskningen har haft för små statliga resurser under de senaste åren. De trädgårdsmästare som har haft hand om högre utbildning och forskningsfrågor har varit dåliga med bevakningen. Det är svältfödda blomster som i dag inbördes måste slåss om pengarna.

Mer pengar behövs till universitetsvärlden, och framför allt till forskning och utveckling.

Vi tycker att det är oerhört viktigt att vi mer och mer – och där får vi nu stöd från Socialdemokraterna – måste se till att lägga forskningspengarna där de gör mest nytta, dvs. hos de individer som är bäst skickade att bedriva världsklassforskning.

Vi tror också att det är oerhört väsentligt att på olika sätt försöka styra resurser så att vi kan ta vara på kreativ gränsöverskridande forskning, eller bidra till att en sådan kommer till.

Vi har länge slagits mot Socialdemokraterna när man har minskat på pengarna till de internationella forskningssamarbetena. Vi tycker att det är oerhört viktigt för ett litet land som Sverige att vi verkligen är med och bidrar internationellt eftersom vi får så mycket tillbaka och eftersom det här är en av de stora möjligheterna för Sverige att finnas med i många av de stora världsklassprojekten. Det är projekt som vi inte skulle ha en möjlighet i världen att finansiera enbart genom egna insatser.

Vi tror också att det kommer att bli allt viktigare att försöka styra pengar till de individer och de ställen i Sverige dit människor av egen fri vilja söker sig, dvs. till våra kunskapskluster.

Vi har två kunskapskluster som håller absolut världsklass om man ska tro internationella forskare. Det ena är området Stockholm–Uppsala. Det andra är området Malmö–Lund. Sedan har vi ett antal områden som ligger snäppet under och som håller god europeisk klass. Vi tror att det kommer att bli allt viktigare att styra pengar till dessa områden och till de bästa individerna, som faktiskt mycket ofta av egen fri vilja har sökt sig till dessa områden, där det finns en kritisk massa, där det finns underleverantörer och där det t.ex. finns möjligheter att ha olika typer av utbyten med andra företag.

Rent generellt kan man säga att det handlar om att Sverige måste bli attraktivt att arbeta och leva i. Vi måste satsa på en internationalisering. Vi kommer, vare sig vi vill eller inte, tvingas att tävla med övriga länder och övriga regioner om de allra smartaste mest kreativa personerna. Runt dessa kreativa personer kommer forskarlag, företag och annat att samlas

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
forskarutbildning*

sig. Kring dessa personer kommer väldigt mycket tillväxt och väldigt mycket spin-off att komma ut.

Det är därför vi är så tydliga nu. Vi måste våga satsa på dem som är allra bäst, och där tycker jag att debatten går åt rätt håll. När det gäller forskning och utveckling måste vi satsa på de områden som internationell expertis är helt eniga om håller absolut världsklass.

Med den nuvarande politiken, och då menar jag inte bara forskningspolitiken utan även Robin Hood-skatter, nya bostadskatter osv., ser vi hur man missgynnar områden där expansionen sker i dag. I stället försöker man gynna områden där färre och färre människor vill bo. Detta är ett problem. Vi kan inte ena dagen stå och prata vackert i kammaren om hur Kista och The Wireless Valley ska få växa mellan Uppsala och Stockholm och sedan nästa dag höja skatten på boendet, ta ännu mer av kommunalskattepengarna och skicka ut dem till andra kommuner osv. Om vi verkligen vill att de här områdena ska blomstra och vara navet i den svenska tillväxten kan vi på sikt inte missgynna de områden där människor vill bo och där det finns tillväxt.

Det här gäller också, om än i mindre grad, på själva forskningsområdet. Enligt Högskoleverket växer forskningsresurserna snabbast vid de mindre högskolorna. Detta är ett resultat av en medveten politisk styrning från regeringens sida. Det är faktiskt inte vid de små högskolorna som världsklassforskningen kommer att göras. Det är därför jag tror att det är så viktigt att vi här vågar kraftsamla kring de saker vi är riktigt duktiga på, de individer som håller absolut världsklass och kring de centrum där vi redan i dag ser att tillväxten sker.

Det behöver göras väldigt mycket, och inte bara på utbildnings- och forskningsområdet. Vi måste se till att vi håller ett individklimat och ett företagsklimat av absolut högsta klass. Annars kommer man att välja bort Kista och flytta till Hamburg, Cern eller Silicon Valley, Silicon Alley, Silicon Hills eller vad de här olika tillväxtområdena kommer att heta.

(forts. 16 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.53 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

SoU7 Folkhälsofrågor m.m.

Mom. 1 (folkhälsoarbetets inriktning)

1. utskottet
2. res. 1 (v, mp)
3. res. 2 (kd)
4. res. 3 (c)
5. res. 4 (fp)

Förberedande votering 1:

13 för res. 3
13 för res. 4
265 avstod

58 frånvarande

Förste vice talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottnings.

Förste vice talmannen anmodade Sofia Jonsson (c) och Karin Pilsäter (fp) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Göran Hägglund (kd) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett *nej* och kammaren hade således antagit res. 4.

Förberedande votering 2:

38 för res. 2
13 för res. 4
239 avstod

59 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

50 för res. 1
39 för res. 2
203 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

178 för utskottet
49 för res. 1
65 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 68 m

För res. 1: 36 v, 13 mp

Avstod: 1 s, 38 kd, 13 c, 13 fp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Mom. 2 (folkhälsöforsknig)

1. utskottet
2. res. 5 (m, kd, fp)

Votering:

159 för utskottet

117 för res. 5

16 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 36 v, 13 mp

För res. 5: 68 m, 38 kd, 11 fp

Avstod: 1 s, 13 c, 2 fp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 3 (skadliga ljudnivåer)

1. utskottet

2. res. 7 (v)

Votering:

190 för utskottet

46 för res. 7

53 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 109 s, 63 m, 13 c, 2 fp, 3 mp

För res. 7: 36 v, 10 mp

Avstod: 4 m, 38 kd, 11 fp

Frånvarande: 22 s, 15 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Ewa Larsson (mp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 5 (allergiprevention)

1. utskottet

2. res. 13 (mp)

Votering:

241 för utskottet

12 för res. 13

38 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 68 m, 36 v, 13 c, 13 fp

För res. 13: 12 mp

Avstod: 38 kd

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 4 mp

Mom. 10 (fastställelse av könstillhörighet m.m.)

1. utskottet

2. res. 16 (v)

Votering:

230 för utskottet

51 för res. 16

11 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 68 m, 38 kd, 13 c, 1 mp

För res. 16: 36 v, 3 fp, 12 mp

Avstod: 1 s, 10 fp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU8 Äldrepolitik

Mom. 2 (inriktningen av äldrepolitiken m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

3. res. 5 (c)

4. res. 7 (mp)

Förberedande votering 1:

15 för res. 5

13 för res. 7

264 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

64 för res. 3

13 för res. 5

213 avstod

59 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

147 för utskottet

68 för res. 3

77 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 36 v

För res. 3: 68 m

Avstod: 38 kd, 13 c, 13 fp, 13 mp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Prot.

1999/2000:84

23 mars

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Mom. 7 (minimikrav eller omsorgsgaranti)

1. utskottet
2. res. 18 (v, mp)
3. res. 19 (fp)
Förberedande votering:
51 för res. 18
13 för res. 19
228 avstod
57 frånvarande
Kammaren biträdde res. 18.
Huvudvotering:
229 för utskottet
49 för res. 18
13 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 110 s, 68 m, 38 kd, 13 c
För res. 18: 36 v, 13 mp
Avstod: 13 fp
Frånvarande: 21 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 9 (avgifter inom äldreomsorgen m.m.)

1. utskottet
2. res. 24 (v)
Votering:
137 för utskottet
36 för res. 24
119 avstod
57 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 111 s, 13 c, 13 mp
För res. 24: 36 v
Avstod: 68 m, 38 kd, 13 fp
Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 19 (demensvården)

1. utskottet
2. res. 36 (kd, c, fp)
Votering:
158 för utskottet
64 för res. 36
69 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 110 s, 36 v, 12 mp
För res. 36: 38 kd, 13 c, 13 fp
Avstod: 68 m, 1 mp
Frånvarande: 21 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

MJU8 Fiske m.m.

Mom. 3 (laxfisket i Östersjön)

1. utskottet
2. res. 2 (v, mp)

Votering:

239 för utskottet

49 för res. 2

1 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 67 m, 38 kd, 11 c, 12 fp

För res. 2: 36 v, 13 mp

Avstod: 1 c

Frånvarande: 20 s, 15 m, 7 v, 4 kd, 6 c, 5 fp, 3 mp

Mom. 7 (det kustnära trålfisket m.m.)

1. utskottet
2. res. 4 (v, c, mp)

Votering:

229 för utskottet

62 för res. 4

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 67 m, 38 kd, 13 fp

För res. 4: 36 v, 13 c, 13 mp

Frånvarande: 20 s, 15 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 20 (ersättning för miljörelaterade driftstörningar)

1. utskottet
2. res. 7 (kd, m, c, fp)

Votering:

162 för utskottet

127 för res. 7

2 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 34 v, 1 kd, 3 fp, 13 mp

För res. 7: 67 m, 37 kd, 13 c, 10 fp

Avstod: 2 v

Frånvarande: 20 s, 15 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Karl-Göran Biörsmark (fp) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Mom. 26 (strandskyddet)

1. utskottet
2. res. 8 (kd, m, c)

Votering:

173 för utskottet

117 för res. 8

1 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 36 v, 13 fp, 13 mp

För res. 8: 67 m, 37 kd, 13 c

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 20 s, 15 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

MJU11 Vissa forskningsfrågor m.m.

Mom. 3 (forskning om biets genetiska släktskaps- och inavelsförhållanden)

1. utskottet
2. res. 1 (mp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 9 (den dansk-svenska hortonomutbildningen)

1. utskottet

2. res. 2 (kd)

Votering:

252 för utskottet

38 för res. 2

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 67 m, 36 v, 12 c, 13 fp, 13 mp

För res. 2: 38 kd

Frånvarande: 20 s, 15 m, 7 v, 4 kd, 6 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 11 (utveckling och spridning av växtsorter m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (v)

Votering:

242 för utskottet

49 för res. 3

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 68 m, 37 kd, 13 c, 13 fp

För res. 3: 36 v, 13 mp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 5 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 12 (världstoppmöte om den globala arvsmassan)

1. utskottet

2. res. 4 (fp)

Votering:

278 för utskottet

13 för res. 4

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 68 m, 36 v, 38 kd, 13 c, 13 mp

För res. 4: 13 fp

Frånvarande: 21 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.

1999/2000:84

23 mars

15 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

LU12 Tidsdelat boende – information på konsumentens språk

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU13 Obeställd reklam, m.m.

Mom. 1 (direktivens genomförande)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp)

Votering:

211 för utskottet

81 för res. 1

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 36 v, 38 kd, 13 c, 13 mp

För res. 1: 68 m, 13 fp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 2 (obeställd telefon- och e-postreklam)

1. utskottet

2. res. 2 (v, kd)

Votering:

129 för utskottet

87 för res. 2

76 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 5 m, 13 c

För res. 2: 36 v, 38 kd, 13 mp

Avstod: 63 m, 13 fp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 5 (ytterligare utredning)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. L16 (mp)

Votering:

253 för utskottet

13 för mot.

26 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 68 m, 10 v, 38 kd, 13 c, 13 fp

För mot.: 13 mp

Avstod: 26 v

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

LU14 Brottsoffers ansvar för rättegångskostnader

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UU13 Effektiv kontroll för att hindra spridning av kärnvapen

I förevarande ärende kunde vid tillämpningen av den föreslagna lagen om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen situationer uppkomma som innebar att förvaltningsuppgift innefattande myndighetsutövning överlätits till mellanfolklig organisation.

Riksdagens beslut (utskottets hemställan, punkterna 1 och 2) om godkännande av tilläggsprotokollet till kontrollavtalet om förhindrande av spridning av kärnvapen och lagförslaget i berörd del (4 §) skulle därför fattas i enlighet med bestämmelserna i regeringsformen 10 kap. 5 § i fjärde stycket vilket krävde att riksdagens beslut fattades antingen med tre fjärdedels majoritet eller i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

Av förslaget framgick att beslutet önskades bli antaget i *ett enda* beslut.

För bifall krävdes därför att *minst tre fjärdedelar* av de röstande förenade sig om beslutet.

Mom. 1 (tilläggsprotokoll om förhindrade av spridning av kärnvapen) och

Mom. 2 (4 § i ny lag om inspektioner enligt internationella avtal om förhindrande av spridning av kärnvapen)

Enligt riksdagsordningen 5 kap. 3 § andra stycket skulle beslut fattas genom omröstning.

Votering:

292 för bifall

0 för avslag

0 avstod

57 frånvarande

Förste vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande hade röstat ja.
Kammaren hade således bifallit utskottets hemställan.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Mom. 3 och 4

Kammaren biföll utskottets hemställan.

UbU8 Fristående skolor m.m.

Mom. 1 (rätten att välja skola)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m, kd, c, fp)

Votering:

159 för utskottet

132 för res. 1

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 36 v, 12 mp

För res. 1: 68 m, 38 kd, 13 c, 13 fp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 4 mp

Mom. 3 (villkoren för godkännande av och bidrag till fristående skolor)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m, kd, c, fp)
3. res. 3 i motsvarande del (v)

Förberedande votering:

138 för res. 1

36 för res. 3

118 avstod

57 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

160 för utskottet

131 för res. 1

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 36 v, 13 mp

För res. 1: 68 m, 37 kd, 13 c, 13 fp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 5 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 5 (uppföljning och utvärdering av fristående skolor när det gäller värdegrunden m.m.)

1. utskottet
2. res. 3 i motsvarande del (v)

Votering:

254 för utskottet

36 för res. 3

2 avstod

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 110 s, 67 m, 38 kd, 13 c, 13 fp, 13 mp
För res. 3: 36 v
Avstod: 1 s, 1 m
Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Mom. 6 (sista beslutsdag för behandling av ansökan om godkännande av fristående skola)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m, kd, c, fp)

Votering:

162 för utskottet

130 för res. 1

57 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 1 m, 36 v, 1 kd, 13 mp

För res. 1: 67 m, 37 kd, 13 c, 13 fp

Frånvarande: 20 s, 14 m, 7 v, 4 kd, 5 c, 4 fp, 3 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

16 § (forts. från 13 §) **Forskning och forskarutbildning** (forts. UbU9)

Anf. 164 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Den politiska debatten om forskningen, dess förutsättningar och villkor är minst sagt uppsplittrad. Det är inte utan att man funderar på varför. Inom ramen av ungefär ett år behandlas i denna kammare forskningen vid inte mindre än fem tillfällen.

Jag är orolig för att vi på detta sätt förlorar oss i delar och missar helheten. Forskningen behöver en stor del av landets samlade resurser för att bli kraftfull. Det är inte rimligt att delarna inte diskuteras sammantaget.

Herr talman! Det liggande betänkandet rymmer en rad viktiga frågor som vi kristdemokrater tycker borde fått en annan behandling. Det är inte utan undran som jag läser avstyrkande på flera motionsyrkanden. Fortfarande bär jag tilliten att avstyrkandet beror på ogillande i själva sakfrågan och inte beror på att vi tillhör oppositionen. Jag utgår dock ifrån att den nu förda debatten påverkar regeringen att tänka ytterligare en gång på frågan. De flesta av oss är här för att något bra ska ske med verksamheten, och alla våra tankar är värda att prövas oavsett vem som burit fram dem.

Jag har vid varje tillfälle som forskningen diskuterats i denna kammare uppmärksammat majoriteten i riksdagen på den obalans som finns mellan humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning å ena sidan och teknisk och naturvetenskaplig forskning å den andra.

Tekniken har utvecklats med en oerhörd hastighet, och jag är inte kritisk till det. Men i samhället är det människor som lever, och det är de som ska bruka och ta hand om den teknik som forskats fram. Risken är uppenbar att alltmer sofistikerade tekniska lösningar får konsekvenser i

form av främlingskap för människor. Redan nu är det en stor del av befolkningen som är okunnig om hur vissa tekniska prylar brukas, som för andra människor är självklarheter.

Också forskare har ett ansvar för samhällets tekniska utveckling och dess konsekvenser för människan. Jag menar att mer humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning är självklar just som konsekvens av den tekniska forskningen. Vi behöver få veta mer om konsekvenserna för människors liv och livsvillkor. Därför måste en balans uppstå.

Den tekniska forskningen drivs fram också av näringslivet. Humanistisk forskning är inte lika intressant i det sammanhanget. För den behöver staten ta ett särskilt ansvar.

Är de partier som enligt tradition värnat om mänskliga värden beredda att trampa på samma värden och ta ansvar för att samhället får en relativt ensidig teknisk utveckling? Det är min fråga i dag.

Med tanke på de händelser som nu inträffat i Linköping, varifrån jag kommer, vill jag om möjligt ha än mer humanistisk forskning. Vi kommer alla att bära en kollektiv skuld om inte humaniora och värdegrund lyfts fram av vår generation. Jag vågar inte tänka på vilket samhälle vi kan möta om inte själva ingredienserna i demokratin uppvärderas och återerövrats.

Herr talman! Då kommer jag automatiskt in på yrkanden som rör värdegrunden. Kristdemokraterna har yrkat att samma värdegrund som gäller för grundskola, gymnasium och vuxenutbildning också ska gälla för landets lärosäten. Värden som människolivets okränkbarhet, alla människors lika värde för den enskilde individen, solidaritet med svaga och utsatta samt jämställdhet mellan kvinnor och män passar alldeles utmärkt på lärosäten. Jag kan inte förstå varför inte socialdemokraterna kan bifalla ett sådant yrkande.

Vad finns det för argument för att dessa värden inte hör hemma inom akademien? Vill man från socialdemokraternas sida ha en sådan här uppdelning? Värden som ska genomsyra samhället måste kunna finnas och praktiseras i alla samhällsliga institutioner. Värdegrunden har inte ens diskuterats i förarbetena till högskolelagen, anges i argumentationen för avslag. Det är knappast ett hållbart argument.

Herr talman! En tredje aspekt som jag vill ta upp rör finansieringen av vissa lärosätens verksamhet. Som exempel har jag lyft fram Linköpings universitet. Det är det universitet jag känner inifrån. Jag känner till hur planeringen har gått till. Jag känner till hur man resonerar. Universitetet byggdes av ekonomiska skäl inte ut enligt de planer som var beslutade. För finansiering av en del av verksamheten gällde då den strategiska stiftelsens medel. Därmed undkom staten kostnader som annars skulle ha uppstått och varit självklara för staten att ta hand om.

Nu har stiftelsen helt plötsligt bestämt att dra ned utdelningen med 40 %. Det innebär för Linköpings universitet 20–30 miljoner kronor. Liknande saker drabbar flera andra lärosäten. Linköpings universitet, som redan nu endast har hälften av den grundfinansiering som Stockholms universitet har, får ännu mindre medel.

Vårt yrkande gällde att staten borde kompensera universitetet för detta. Svaret som utskottet ger lyder: ”Stora satsningar av externa finansierare under en begränsad tid kan leda till problem när satsningen trappas ner eller avbryts. – – – Förslaget om omfördelning inom befintliga ramar

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
forskarutbildning*

till förmån för Linköpings universitet kan utskottet därför inte ställa sig bakom. Utskottet utgår från att lärosätena, när de godkänner att verksamhet finansieras med externa medel, beaktar de problem som kan uppstå när den externa finansieringen upphör.”

Det är en ytterst märklig tolkning. Min tolkning är snarare att om regeringens inte kunnat ordna en försörjning av överenskommen verksamhet, utan externa finansierare fått träda in, då bör staten i stället tacka för att man sluppit betala under den tid då detta gällt och gå in när tiden är inne.

Herr talman! Jag menar att den hantering som sker av lärosäten inte manar till likvärdighet för studenter och forskare. Snarare handlar det om en djup orättvisa när staten springer ifrån sitt ekonomiska ansvar och påpekar att lärosätet ska ta ansvar för att staten inte betalar överenskommen verksamhet. Detta är orättfärdigt mot flera parter.

Herr talman! Jag har lyft fram tre viktiga frågor i mitt anförande, frågor som enligt min mening borde ha besvarats positivt av utskottet. Det gäller att nå balans mellan humaniora/samhällsvetenskap och teknik/naturvetenskap. Det gäller att samma värden ska gälla för lärosäten som för övrig utbildningsverksamhet. Det gäller att staten ska ta sitt ekonomiska ansvar för lärosätets verksamhet.

Jag ställer mig bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinande väljer jag att yrka bifall endast till reservation 2 under mom. 26.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.55 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

16 § (forts.) Forskning och forskarutbildning (forts. UbU9)

Anf. 165 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Strävan efter ny kunskap är en av de egenskaper som kännetecknar människor. Under århundraden har vi drivits att öka våra kunskaper om den omgivande världen, såväl för omedelbar nytta som av nyfikenhet på det som kanske inte direkt kan omsättas i praktiken. Grunden till sökandet handlar om skaparkraft, om människans innovationsrikedom, nyfikenhet och entreprenörskap.

Forskning handlar också om frihet och mångfald. Den fria och kritiska forskningen är ett omistligt inslag i det öppna samhället. Det är en huvuduppgift för forskningspolitiken att slå vakt om det öppna samhället och att stimulera till ett fritt kunskapssökande. Många av de viktigaste upptäckter som har gjorts har varit resultat av det fria och förutsättnings-

lösa sökandet som sker i form av vår grundforskning. Och det är genom upptäckter i grundforskningen som basen läggs för framgångsrik framtida tillämpad forskning och utvecklingsarbete. De kunskaper som uppnåtts genom grundforskningen är också det som i dag utgör basen för utbildningen vid universitet och högskolor.

Mångfalden i forskningen är också avgörande. Det handlar självfallet om en mångfald av forskning och forskare men lika mycket om en mångfald av högskolor och inriktningar. Utifrån det gäller det att vi ger högskolorna en chans att utvecklas och profileras och framför allt att vi ger dem ekonomiska förutsättningar för det.

Jag anser att det krävs en ökad satsning på Sveriges forskning. Det är viktigt för att stärka det öppna samhället och för att kvalitetssäkra utbyggnaden av den högre utbildningen. Men satsningen och arbetet måste vara långsiktigt, och stabila spelregler behövs inom forskningspolitiken. För att det ska uppnås krävs det en genomgripande diskussion och en bred förankring. Vi i Centerpartiet har tidigare ett antal gånger föreslagit att regeringen skulle inbjuda de politiska partierna och forskningsintressenter till överläggningar om den fortsatta forskningspolitiken. Utbildningsministern har vid alla dessa tillfällen ignorerat det och i stället valt att ta fram ett underlag som utarbetats internt i Regeringskansliet. Den proposition som lades fram i går kommer jag inte att kommentera i dagens anförande, utan jag återkommer när vi för den aktuella debatten.

Fru talman! Enligt Forskning 2000 förutsätter ytterligare utbyggnad av de fasta forskningsresurserna vid de små och medelstora högskolorna att antalet forskarutbildade lärare ökar och att forskningen vid högskolorna visar sig uppfylla kvalitetskriterierna t.ex. genom att andelen medel som erhålls i vetenskaplig konkurrens från forskningsråden ökar.

Detta innebär rimligen också högt ställda krav på statsmakterna, och de mindre och medelstora högskolorna måste ges möjlighet att bevisa sin vetenskapliga kvalitet. Vid många, främst mindre, högskolor finns i dag inte förutsättningarna för att konkurrera om forskningsmedel med något så när likvärdiga förutsättningar som de stora högskolorna och universitetet. Högre utbildning ska bedrivas på vetenskaplig och konstnärlig grund. En egen forskning är därför nödvändig för att säkra grundutbildningens kvalitet vid alla lärosäten. Dels måste lärosätenas egna lärare ges möjlighet att forska för att vidareutvecklas i sin roll, dels är högskolornas forskning viktig för att kunna attrahera nya lärare och nya forskare.

Majoritetens skrivningar om de nya skolornas forskning ser jag därför som djupt otillfredsställande. En medveten kvalitetssatsning måste följa på den expansion som har skett. Det måste också innebära ökade resurser till alla lärosäten för att bygga upp och kvalitetssäkra den egna forskningen och därmed möjliggöra en prövning för fortsatt ökade forskningsresurser i den kvalificeringstrappa som vi föreslår.

Staten har ett ansvar för att forskningsmiljöer kommer till stånd och att högskolorna ges förutsättningar att själva utveckla sin forskning och därmed konkurrera om forskningsmedel. Därför finns det skäl att lägga fast en plan att bygga upp och stärka forskningsmiljöerna vid alla landets högskolor.

Fru talman! För att då stärka forskningen och ge möjligheter till kvalitetsstärkning i den högre utbildningen förespråkar Centerpartiet en övergång till ett enhetligt anslag för grundutbildning och forskning för

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
forskarutbildning*

samtliga universitet och högskolor. Anslaget ska differentieras med nya principer för forskningsfinansiering som bygger på vårt förslag om en kvalificeringstrappa i tre steg för högskolorna. Genom ett enhetligt anslagssystem skapas förutsättningar för ett höjt och sammanhållet basanslag för forskning som helt enkelt följer av det utbildningsuppdrag som lärosätena tilldelas. De mindre och medelstora högskolorna ska kunna ansöka om examensrättigheter på allt högre nivå, och prövningen av examensrättigheterna ska ske efter klara kriterier, och för varje steg i kvalificeringstrappan ska lärosätena få ökade resurser för just forskning. Detta förslag innebär att det skapas förutsättningar för högskolorna att successivt utveckla bredd och djup. Och för högskolor som fått examensrättigheter ska det vara möjligt att efter prövning inrätta vetenskapsområde och vidare att uppnå universitetsstatus eller utvecklas till en profilhögskola. Med anledning av detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 under mom. 18.

En svårighet i forskningspolitiken är att samhället saknar en riktig överblick över de samlade offentliga forskningsresurserna och att prioritering av forskning därför blir svårare. Oavsett hur beslutet blir om den nya myndighetsstrukturen för forskningsfinansiering, kommer den offentliga forskningsfinansieringen att vara förhållandevis oöverskådlig. Jag tycker därför att det finns ett behov av att skapa en samlad bild av hur offentliga medel för forskning används. Centerpartiet anser att en ordning bör prövas där all offentlig forskningsfinansiering bör redovisas i en samlad forskningsbudget. Det hade varit intressant att höra med utbildningsministern om hans nya planer på samordning har varit ett steg för att hitta en samlad forskningsbudget.

Fru talman! Forskarutbildningen måste kvalitetssäkras, stärkas och göras mer jämställd. Delvis handlar det om hur vi kan skapa fler postdoktorala tjänster, vilket i dag är ett stort strukturellt problem i den svenska forskningen. Högskoleväsendet måste också öka antalet doktorandtjänster. Den socialdemokratiska regeringen tog ett stort steg tillbaka då man under den förra mandatperioden avbröt den omvandling av forskarutbildningsbidrag till doktorandtjänster som den borgerliga regeringen hade påbörjat. Denna avbrutna satsning innebar att förutsättningarna för ökad jämställdhet inom forskarutbildningen åter försämrades. I betänkandet skriver majoriteten mycket riktigt att detta mycket handlar om en budgetfråga. Det är en av anledningarna till att Centerpartiet valde att lägga mer pengar på högskolor, universitet, forskning och studenter.

Jag skulle vilja höra om majoriteten – framför allt socialdemokraterna – är beredd att prioritera i vårbudgeten och i höstbudgeten, om det nu är så att man fortsätter att diskutera hur viktig kvalitetsstärkningen är och hur viktigt det är att studenterna har en möjlighet att forska och utbilda sig. Det skulle jag vilja fråga socialdemokraterna om.

Fru talman! Slutligen vill jag upprepa att jag står bakom alla Centerpartiets reservationer men väljer att yrka bifall till reservation 1 under mom. 18.

Anf. 166 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Den svenska högskolepolitiken har de senaste åren handlat mycket om kvantitet. Vi har fått ett antal optimistiska planer för hur

antalet studenter ska öka på olika högskolor i landet osv. men verkligheten har inte motsvarat planerna alla gånger.

Antalet forskarutbildade lärare har minskat i förhållande till antalet studenter, så på vissa högskolor saknar närmare hälften av lärarna forskarutbildning. Platser gapar tomma på många håll inom lärarutbildningen, inom områdena teknik och naturvetenskap.

Folkpartiet menar att inriktningen på kvantitet och kortsiktig nytta måste tonas ned till förmån för en inriktning som uppmuntrar till fri och obunden forskning.

Idén om likformighet kan inte styra forskningen. Det kan inte vara så att alla avhandlingar ska ta lika lång tid. Det kan inte vara så att en strömlinjeformad modell passar för all forskning.

I går presenterades en ny proposition för forskningens myndighetsorganisation. Den kommer att bli föremål för debatt senare. Jag tar därför inte upp den här utan nöjer mig med att konstatera att det betänkande från utbildningsutskottet som i dag behandlas inte innehåller några förslag som stärker forskningen i Sverige.

Fru talman! Det är nu två år sedan Socialdemokraterna genomförde den nya doktorandreformen. Den största förändringen var kravet att forskarstudierna ska vara finansierade innan de påbörjas. Det nya systemet har drabbat främst humaniora men även samhällsvetenskap. I dag minskar antalet doktorander. Flera institutioner släpper inte in några nya doktorander på grund av minskade anslag till universitetet. Institutionerna har helt enkelt inte råd att tillsätta nya doktorandtjänster.

Svårigheterna med att finansiera doktorander syns också genom att institutionerna börjat ansöka hos olika forskningsfinansiärer för doktorandprojekt utan att det finns någon namngiven doktorand. En doktorand tillsätts först senare om anslag beviljas. Därmed går ett viktigt led i forskarutbildningen förlorat, nämligen att doktoranden efter formulering av en problemställning går igenom tillgänglig litteratur och väljer metodik för sitt projekt.

Redan för två år sedan krävde Folkpartiet att doktorandreformen skulle rivas upp. Sverige behöver fler disputerade lärare, inte färre.

I dag går det 1 lärare på 15 studenter mot 1 på 10 för cirka tio år sedan. Statsanslagen till fri grundforskning utgör i dag bara hälften av högskolornas resurser för grundforskning. För tio år sedan utgjorde statsanslagen 70 %.

De här siffrorna visar att en del av högskolornas hastiga utbyggnad finansierats genom sänkt kvalitet. Det behövs en genomgripande diskussion om förhållandet mellan kvantitet och kvalitet i det svenska högskolesystemet. Ett rimligt mål vore att åtminstone hälften av de doktorer som examineras skulle kunna fortsätta en vetenskaplig karriär. Sådana postdoktorala tjänster skulle kunna bidra till att fler kvinnor fick en plats i den akademiska värld som fortfarande visar upp mycket få kvinnor i karriären. Detta är också ett skäl till att Folkpartiet har velat avsätta betydligt mer pengar till forskning och doktorandtjänster i de senaste budgetförslagen.

Med en liberal syn på forskning är det omöjligt att på förhand avgöra om forskning inom ett visst område kommer att visa sig nyttig eller inte. Genom historien ser vi många stora vetenskapliga upptäckter som kommit till av en slump, som en följd av vetenskaplig fantasi och lekfullhet.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
föreläsning*

Därför behövs det en ordentlig grundplåt för fri forskning och därför bör det politiska inflytandet över forskningen minska. Forskningsstiftelserna måste således frikopplas från politisk inblandning.

Fru talman! Reflexion och etisk diskussion inom forskning, medicin, genteknik och många andra ämnen borde vara en självklar del i forskarens vardag. Etiska frågor aktualiseras i hela forskningsverksamheten, från valet av vetenskaplig problemställning till samhällets tillämpning av forskningens resultat.

Utredningen om forskningsetik tog upp olika förslag om hur forskningsetiken skulle kunna stärkas i forskningen. Det handlar inte om att sätta upp en etisk mall, utan det handlar om att föra in en diskussion om etiska frågeställningar som ett självklart inslag i forskningen. Folkpartiet föreslår därför att ämnet forskningsetik ska utgöra ett obligatoriskt inslag i forskarutbildningen.

Det finns många tunga frågor att diskutera när det gäller forskningspolitiken. Det handlar om myndighetsorganisationen, forskarutbildningen och finansieringsfrågorna. Folkpartiet har därför, liksom de andra borgerliga partierna, begärt att utskottet kräver att regeringen bjuder in till breda överläggningar om forskningspolitiken såväl med de politiska partierna som med de representanter för forskningsvärlden som finns.

Utskottets majoritet tillstyrkte inte det här kravet och det är synd. Jag tror nämligen att den framtida forskningspolitiken står inför så många viktiga och svåra frågor att en betydligt bredare diskussion än den som förts hittills är nödvändig.

Fru talman! Jag nöjer mig med att yrka bifall till reservationen om doktorandutbildning, reservation 8 under mom. 11.

Anf. 167 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Häromveckan träffade jag unga Metallarbetare vid olika verkstadsindustrier i Kumla och Örebro. De hade ett starkt engagemang för utbildning och ett stort intresse för forskning. De här unga tjejerna och killarna ser sambandet mellan sina jobb och forskningens landvinningar. De ser också behovet av samverkan mellan humaniora och de tekniska uppgifter som de själva arbetar med – så är också forskningen i dag inte bara något som angår några få utan något som känns viktigt för alla.

Utvecklingen på forskningsområdet går snabbt. Aldrig någonsin tidigare har så många bidragit med så många viktiga forskningsresultat på så många områden. Den internationella konkurrensen är hård men det ges också möjligheter till samarbete och gemensam utveckling, till mänsklighetens fromma.

Vi svenska politiker har ett stort ansvar. Vi kan, och vi vill, bidra till goda förutsättningar för forskningen och forskare i vårt land. Vi har också ett ansvar när det gäller att bidra till att forskningens frukter kan tas till vara och att mänskligheten får redskap för att möta både de möjligheter och de risker som dagens avancerade forskning för med sig.

Sverige är med sina 3,8 % av bruttonationalprodukten en framstående forskningsnation. Statens roll är strategisk för forskarutbildning och den grundforskning som annars inte skulle komma till stånd men också för att bidra med att formulera viktiga frågor till forskarsamhället och bidra till delar av den tillämpade forskningen.

Det stämmer, som Per Bill sade, att vi det senaste året har fått många möjligheter att diskutera forskningsfrågor. I höstas tog riksdagen upp Thomas Östros forskningsproposition som behandlar ett antal principiellt viktiga frågor. I budgetpropositionen fanns det nya pengar till forskning. Bl.a. gjordes det en satsning på forskningsmiljöerna vid de nya universitetet liksom på Mithögskolan och på högskolorna i Karlskrona/Ronneby och Kalmar.

Jag blev dock lite fundersam när jag lyssnade på Per Bill. Vi var eniga om att göra den här satsningen på de nya universitetet – Moderaterna har ju tidigare varit väldigt tveksamma. Ställer ni upp också framgent för att vi ska ha starka universitet och högskolor i hela landet?

I går presenterades en proposition med förslag till ny myndighetsorganisation för forskningen. Den syftar till att utveckla både kvalitet och relevans i svensk forskning. Man föreslår också att instrumenten för att stärka det tvärvetenskapliga arbetet förbättras, och man vill underlätta satsningar på nya intressanta forskningsfält och bidra till att stärka möjligheterna för unga forskare som bryter ny mark på den internationella forskningsfronten.

I höst kommer utbildningsministern att presentera den proposition som ska lägga fast riktlinjerna för statens insatser på forskningsområdet de närmaste åren. Senare i höst lägger Bioteknikkommittén fram sitt betänkande och ger därmed underlag för en bred debatt om ett av de snabbast växande och mest intressanta forskningsområdena.

På lärosäten i hela landet förs det fruktbara diskussioner om hur varje högskola ska kunna utveckla kvaliteten och sina bidrag till människans samlade kunskap genom ökad profilering på de uppgifter där man har mest att bidra med. Samverkan mellan lärosätena i landet och mellan våra lärosäten och forskare utomlands utvecklas.

Vi märker intresset för forskningsfrågorna i motionsfloden. Det är viktigt att vi tar denna tid och visar den respekten för motionärerna att vi diskuterar dem. Låt mig dela upp de olika yrkandena i olika grupper.

Först finns en stor mängd motioner där motionärerna vill att riksdagen gör uttalanden om krav på insatser på bestämda områden. Det handlar om allt från traditionella afrikanska religioner till en fempartimotion om homo-/bisexualitet, om elallergi och inomhusklimat, om vuxenutbildning, Skånes historia och hushållsvetenskap, om människors fritid och livskvalitet. Som så många gånger förr handlar det om frågor som engagerar i den allmänna debatten. Ändå har ett enigt utskott avstyrkt dem.

Det finns två viktiga skäl till det. Det första är att prioriteringar på forskningsområdet ska göras i ett sammanhang och görs i forskningspropositionen i höst. Det andra är att vi politiker måste vara försiktiga med pekpinnar till forskarsamhället.

När det finns uppgifter som man uppenbart inte forskar om i den utsträckning som både beslutsfattande och utveckling kräver finns det skäl att genom riktade insatser stärka svensk forskning på det området. Men det är farligt om vi på område efter område begränsar forskarsamhällets möjlighet att i dialog med det omgivande samhället formulera sina forskningsuppgifter. Ändå tror jag, fru talman, att motionerna har ett värde, som signaler både till forskarsamhället och till statsmakterna om frågor

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
forskarutbildning*

som politiker och partier vill veta mer om och som är viktiga i den allmänna debatten.

Flera motioner tar också upp frågor om forskningsetik. Det finns en bred uppslutning kring vikten av en levande etisk debatt i forskarsamhället. Frågor om forskningsetik kommer därför att spela en viktig roll i den proposition som regeringen lägger fram i höst. Det betänkande som den forskningsetiska kommittén lagt fram kommer att vara ett underlag för det. Därför är jag lite förvånad över att Ulf Nilsson och Folkpartiet valt att reservera sig på den punkten. Folkpartiet har ju genom Barbro Westerholms roll i kommittén haft mycket stora möjligheter att vara med och påverka det underlag som regeringen arbetar med. Kan det vara, Ulf Nilsson, svårigheterna att få fram några andra intressanta reservationer som gjort att man till varje pris vill markera?

Två partier reserverar sig med krav på att regeringen ska lägga fram en proposition om en ny myndigetsorganisation på forskningsområdet. Redan när utskottet behandlade motionerna visste både ni motionärer och vi andra i utskottet att utbildningsministern skulle lägga fram en proposition om myndighetsorganisation i mars. Nu har vi den på bordet. Uppriktigt sagt, Sofia Jonsson m.fl., inte gör ni det väl enklare för de medborgare som ska läsa betänkningarna att förstå var motsättningarna mellan partierna ligger när ni avger den typen av reservationer?

På samma sätt slår kd in vattentäta skott när man anklagar majoriteten för att begränsa den tredje uppgiften till uppdragsutbildning. Vad är det för trams? När riksdagen fattade beslut om den tredje uppgiften skrev regeringen bl.a. följande – jag läser ur betänkandet och tidigare proposition:

Väl utvecklade kontakter utanför den akademiska världen är nödvändiga för att högskolan ska kunna utforma sin utbildning och sin forskning efter hela samhällets behov. Högskolan är också för sin egen utveckling beroende av influenser utifrån. En god kontakt med det övriga arbetslivet ger högskolans forskare insyn i de aktuella problem och frågor företag och andra organisationer har och ökar därmed forskningens möjligheter att besvara angelägna frågor.

I propositionen om myndighetsorganisation betonade regeringen också informationsfrågornas betydelse. Varför skriva reservationer och göra en politisk fråga om något som vi är ense om? Det gör bara budskapet till forskarsamhället, lärosätena och allmänheten otydligare och politiken uppriktigt sagt lite smålarvigt.

På andra punkter finns det faktiskt olika uppfattningar. Utskottet säger ett enhälligt och klart nej till en enskild motion om att förbjuda forskning som studerar homosexualitetens uppkomst eller att förbjuda sådan forskning. Det är en viktig forskningspolitisk princip att forskningsfrågor fritt får väljas.

Utskottets majoritet avvisar också förslagen om ändrad sammansättning i forskningsstiftelsernas styrelser och om styrsystem för högskolornas utveckling, som skulle innebära att riksdagen tappar greppet om kostnadsutvecklingen.

Det finns också en kraftig majoritet för ett avslag på Kristdemokraternas förslag om att riksdagen ska slå fast kristen etik och västerländsk humanism som värdegrund för svensk forskning. Jag blev förvånad när jag läste Kristdemokraternas förslag. Inte för att jag inte har respekt för

att partiet som sådant vill markera värdet av både den kristna etiken och av den västerländska humanismen, utan därför att det är farligt och dumt att göra den typen av uttalanden. För den svenska forskningen har vi i många tidigare debatter understrukit och haft tydliga skrivningar om att forskningsområden får fritt väljas, att forskningsproblem fritt får formuleras, att forskningsresultat fritt får publiceras. Det är i forskarsamhället den etiska debatten ska föras. Det ska vi vara rädda om.

Jag hade tänkt fråga Yvonne Andersson om förslaget verkligen var genomtänkt. Kd är inget litet parti i dag, och man måste ta samma ansvar som andra partier för de förslag man lägger fram. Det är trist att Yvonne Andersson inte har orkat stanna och ta den debatten. Det är en principiellt viktig debatt. Eftersom kd i olika sammanhang säger att man ska samverka med Folkpartiet och Moderaterna i regeringsställning vill jag fråga Folkpartiet och Moderaterna: Är detta en fråga som är förhandlingsbar för er? Kan ni också tänka er att riksdagen ska slå fast värdegrunden för forskningsfrågorna, skriva fast att kristen etik och västerländsk humanism ska vara grunden för svensk forskning?

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna.

Anf. 168 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Inger Lundberg frågar om vi kommer att fortsätta att stå bakom de nya universiteten, och det kan jag försäkra Inger Lundberg om att vi kommer att göra. Bara för att man vill satsa på de allra bästa innebär inte automatiskt att man ska dra ned på dem som ligger snäppet under. Snarare är det så att lite av Uppsalas och Lunds storhet är att de har konkurrerat med varandra, inte bara med varandra utan också för länge sedan med uppstickare som Linköping, Umeå osv. Det är konkurrensen som gjort att vi i dag har livaktiga universitet.

På samma sätt tycker jag att den student som väljer att söka sig till Uppsala universitet ska ha gjort det inte därför att det inte finns andra universitet inom rimligt avstånd utan därför att man aktivt gjort ett val. Då får Uppsala en bättre motiverad elev än vad man skulle ha fått ifall studenten valt det bara därför att det inte fanns någonting annat att välja på. Därför ser jag en oerhört viktig uppgift för de nya universiteten att verkligen vara med och konkurrera om forskningspengar, om studenter. Det vinner allihopa på.

Anf. 169 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag tackar Per Bill för det svaret, det var ett bra svar. Jag var lite orolig när jag hörde Per Bill tidigare, eftersom Moderaternas historia när det gäller de nya universiteten och de regionala högskolorna inte är så där förfärligt ärofyll. Det är med Moderaterna i det här fallet som Tage Danielsson skrev om det gamla Högerpartiet: Vi vill inte vrida klockan tillbaka. Vi vill bara att den ska gå lite grann efter.

Jag tycker att det är viktigt att markera – kopplat till det som Per Bill sade – att det inte bara handlar om konkurrens, utan det handlar också om samarbete mellan universitet. Det märks inte minst i de klusterbildningar som Per Bill talade om tidigare. Ska vi kunna utveckla riktigt bra forskning – och det kan vi i Sverige – då måste vi ta till vara alla goda krafter som finns på olika lärosäten i landet.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
forskarutbildning*

Jag såg att Per Bill var på väg att begära en ny replik. Då skulle jag vilja ha ett svar på den fråga som jag tidigare ställde: Ska riksdagen deklarerat att kristen etik och västerländsk humanism ska vara styrande för forskningen, som kristdemokraterna kräver? Är detta förhandlingsbart för Moderata samlingspartiet?

Anf. 170 PER BILL (m) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att svara på frågan. Personligen skulle jag ha oerhört svårt att säga ja till en sådan sak. Dessutom tror jag att det vore ganska lönlöst över huvud taget. Eftersom jag inte har rådgjort med övriga i partiet kan jag inte påstå att det finns någon partiuppfattning i denna fråga, så vi får väl återkomma om det mot förmodan skulle bli en skiljaktig fråga. Men som Inger Lundberg har sett av motionen har förslaget hittills fått ett relativt ljumt mottagande hos övriga partier.

När det gäller de nya universiteten är historieskrivningen inte riktigt korrekt. Det är lite av en nagel i ögat att moderaterna var det parti som tidigast ville ge de nya universiteten ytterligare resurser. Det kommer sig av den enkla idén att vi inte tycker att man ska åka omkring i valrörelser och lova ut skyltar som det står universitet på och sedan inte omedelbart avsätta de resurser som krävs för att universiteten ska ha möjlighet att uppfylla de kvalitetskrav som vi ställer.

Det är kanske det som maler lite grann hos Inger Lundberg när hon nu återupprepar det som hon anser vara ett skuggigt förflutet när det gäller dessa frågor. Men vi behöver inte gå längre tillbaka än ett två år för att kunna se att moderaterna var först med att ge förutsättningar för den nya universiteten att ta på sig det stora ansvaret att uppfylla de tuffa krav som vi ställer på våra svenska universitet.

Anf. 171 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Så sent som under förra mandatperioden sade Moderata samlingspartiet – men det vill jag inte lasta Per Bill för – nej till fasta forskningsresurser på de små och medelstora högskolorna. Man använde också sådana begrepp som byggehögskolor om de högskolor som i dag anses väldigt framstående. Men jag är glad över att Per Bill står upp för att vi ska göra den här satsningen på universitet och högskolor runtom i hela landet.

Jag tycker också att det är värdefullt att Per Bill för sin del är tydlig och säger att det är förkastligt att göra den här typen av skrivningar om kristen etik och västerländsk humanism när det gäller högskoleväsendet. Men jag tror att det är viktigt att Per Bill försöker förankra och tar upp den här frågan i diskussioner med de borgerliga partierna. Det är icke en liten fråga.

Det är en principiellt betydelsefull fråga om vi ska stänga in högskolorna på det här sättet och göra våra bedömningar. Där måste riksdagen vara tydlig, och då kan man inte säga: Jag tycker inte det. Det måste sägas tydligt att detta icke är förhandlingsbart. Det är ett snedspår av kristdemokraterna som de får ta det politiska ansvaret för.

Anf. 172 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Inger Lundberg ställde frågan till både Folkpartiet och Moderaterna om vi tycker att riksdagen ska fastställa något slags värde-

ringsmässig tvångströja på universitet och högskolor. Till Folkpartiet hade inte Inger Lundberg behövt ställa den frågan, om hon hade hört det som jag sade i mitt anförande. Jag sade uttryckligen bl.a. att jag säger nej till att fastställa en etisk färdigskrivna mall för forskning och högre utbildning. Jag och Folkpartiet anser tvärtom att universiteten ska vara fria både gentemot politiska tvångströjor och gentemot andra tvångströjor.

Jag skulle vilja fråga om en sak som jag tyckte lyste med sin frånvaro i Inger Lundbergs anförande, och det gäller forskarutbildningen och doktoranderna. Vi har ett drastiskt sjunkande antal doktorander, särskilt inom humaniora och samhällsvetenskap. De postdoktorala tjänster som utlovades och som betonades när Carl Thams doktorandreform genomfördes har i stort sett uteblivit. Det finns knappt några nya postdoktorala tjänster.

Jag förstår att Inger Lundberg inte i dag kan komma med ett konkret förslag till en ny forskarutbildning. Men mina frågor blir: Ser Inger Lundberg och socialdemokraterna några problem med dagens doktorandutbildning?

Anser ni att man bör pröva att hitta en mindre strömlinjeformad utbildning med olika tider för olika typer av avhandlingar i olika ämnen?

Anser ni att man också bör pröva fler alternativa vägar att doktorera, även alternativ där man i förväg inte kan avgöra om ens utbildning är finansierad eller inte?

Eftersom Inger Lundberg inte alls kommenterade problemet med att få doktorander till universiteten skulle jag vara tacksam om jag fick någon kommentar om det.

Anf. 173 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vill först tacka Ulf Nilsson för ett mycket bra och rakt svar när det gäller frågan om värdegrunden. Jag upplevde Ulf Nilssons svar som att frågan inte är förhandlingsbar för Folkpartiet.

Sedan över till frågan om forskarutbildningen. Det var Socialdemokraterna och Centern som gemensamt genomförde forskarutbildningsreformen. Man gjorde det mot bakgrund av mycket långa studietider fram till forskarexamen, vilket ledde till stora problem för många studerande och till oklarheter när det gällde handledning, individuella studieplaner osv. Det fanns ett akut behov av förändringar och förbättringar. Det var en principiellt viktig och värdefull reform.

Det går ingalunda smärtfritt när man gör den typen av förändringar, och det sker förhållandevis snabbt. Men de signaler som vi har fått från studenter i dag visar att man på många håll uppskattar reformen. Handledning och planering har stramats upp. Det är naturligtvis ingalunda problemfritt.

Därför är det värdefullt att Högskoleverket nu gör en uppföljning av reformen. En komplett utvärdering är inte möjlig att göra förrän längre tid har gått. Men jag känner både glädje och stolthet över de signaler som nu blir allt tydligare om att Socialdemokraterna och Centern valde ett principiellt riktigt spår.

Anf. 174 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är ingen som har förnekat att det fanns problem med forskarutbildningen tidigare. Men, som man säger, det är synd att kasta

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
forskarutbildning*

ut barnet med badvattnet, för det blev en så drastisk förändring och så fullständigt omöjligt att efter denna reform doktorera på något annat sätt än det strömlinjeformade sätt som nu erbjuds.

Jag är fullständigt övertygad om att vi för framtiden har behov även av den typen av forskare som parallellt med sitt arbete bedriver forskning under ganska lång tid och som så småningom kan presentera en avhandling. Jag hade efterlyst en öppning hos socialdemokraterna, att man är beredd att i varje fall diskutera en uppmjukning och en förändring av den här reformen.

Och, som sagt var, de postdoktorala tjänsterna som utlovades och som skulle vara ett slags ytterligare försvar för Carl Thams reform har uteblivit helt.

Anf. 175 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag ber Ulf Nilsson om ursäkt för att jag inte alls kommenterade frågan om postdoktorala tjänster. Men det beror på att majoriteten har gjort det i ett tidigare betänkande från utbildningsutskottet där vi hänvisar till att frågan spelar en viktig roll i Forskning 2000, och att den måste beredas i anslutning till den forskningsproposition som kommer i höst. Vilket utrymme det kommer att finnas har jag inte möjlighet att bedöma i dag, men det är en fråga som vi återkommer till i kammarerna.

När det gäller forskarreformen har jag inget facit. Det pågår en uppföljning från Högskoleverket. Det är värdefullt att vi får återkomma och diskutera om det kan behövas jämkningar i den.

De signaler som har nått oss går åt olika håll. Det finns de som talar i likhet med Ulf Nilsson. Men det finns också från studenter signaler på att vi gjorde för många kompromisser, att det var för många öppningar och för otydligt att forskarutbildningen i dag är en utbildning. Det handlar inte om den gamla tidens livsprojekt i huvudsak, utan det handlar om en utbildning för att unga människor eller människor som vuxenutbildar sig ska ha möjlighet att skaffa sig en forskarutbildning för att sedan gå vidare både i forskarsamhället direkt och i andra uppgifter i samhället.

Anf. 176 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Först vill jag svara på den fråga som Inger Lundberg ställde till mig angående en av de reservationer som vi lade i utskottet. Vi bad – och har gjort det många gånger – regeringen, och framför allt Thomas Östros, att bjuda in oss politiker, forskare och forskningsvärlden till en bred diskussion för att få en bred förankring och ett brett beslut för den fortsatta forskningspolitiken.

Regeringen och Thomas Östros valde att inte göra det. Man arbetade internt och har fått fram ett underlag som jag är säker på att det kommer att bli ganska stora diskussioner kring. Jag tycker att det är synd.

Här finns en vilja från oss fyra borgerliga partier att vara med och diskutera. Jag tycker att det hade varit bra. Tyvärr var regeringen och Socialdemokraterna kritiskt inställda till en öppen diskussion.

Sedan vill jag ta upp det som Ulf Nilsson var inne på när det gäller forskarutbildningen och framför allt doktorandtjänsterna. Inger Lundberg talar så fint om hur vi nu ska starta kvalitetsutvecklingen. Vi ska förbättra för högskolorna och universiteten.

Inger Lundberg pratar också om att vi ska stärka jämställdheten. Innebär det då, Inger Lundberg, att det kommer att bli en förändring av det förslag som Socialdemokraterna fick igenom där man har ett utbildningsbidrag i stället för doktorandtjänsterna? Är det något som vi ska förutsätta komma med i budgetdiskussionerna till våren?

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
forskarutbildning*

Anf. 177 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! När det gäller frågan om samverkan mellan partierna och diskussion om forskningspolitiken vill jag påminna Sofia Jonsson om att grunden för de diskussioner vi har i dag är en parlamentarisk utredning, Forskning 2000, där samtliga politiska partier deltog, att den har varit föremål för en öppen debatt, att utbildningsministern vid ett flertal tillfällen har deltagit i debatter här, att utbildningsministern kommer till utskottet på tisdag för att med utskottets ledamöter informera och diskutera inför den kommande forskningspropositionen och att det ingalunda varit så att frågan om myndighetsorganisationerna har hanterats i slutna rum. Det har tvärtom kommit en offentlig rapport, möjlig för oss alla att gå in i och diskutera inför den proposition som lades fram i går.

Det som är principiellt viktigt är att utskottet inte bestämmer hur regeringen ska arbeta. Det skulle aldrig en centerregering acceptera. Det accepterar ingen regering. Det vore olämpligt och dumt. Vi har sannerligen, med de många forskningsdiskussioner vi haft, haft möjlighet att diskutera detta.

Så till frågan om doktorandtjänster eller utbildningsbidrag. Självfallet är det bättre med doktorandtjänster. Den borgerliga regeringen fattade beslut om det 1993, men man hade inga pengar att betala med. 38 % av de doktorandtjänster som fanns 1994, när den borgerliga regeringen lämnade över, betalades med lånade pengar. Så arbetar inte vi socialdemokrater. Vi måste ta ansvar för ekonomin. Därför kan vi ibland tvingas att arbeta med det näst bästa.

Anf. 178 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Inger Lundberg säger att Socialdemokraterna agerar med ansvar. Då skulle jag vilja ställa en fråga till Inger Lundberg. När man tog steget till de tre nya universiteten sade man: Nu ska ni få så här mycket pengar till varje universitet för att kunna utvecklas, satsa på forskning och se till att studenterna får en bra studiemiljö. Vad är det för ansvar? När vi fick se siffrorna i budgeten visade det sig att pengarna inte riktigt fanns. De kom inte ens i efterskott, utan det släpar efter oerhört. Det kallar inte jag ansvar, Inger Lundberg.

Jag tycker inte heller att det är ansvarsfullt att med fina ord prata om kvalitetsutveckling och att vi ska stärka den högre utbildningen och sedan inte se till att det finns en bra kvalitet för de studenter som kommer in på den högre utbildningen, att det finns bra vägar att fortsätta att fördjupa sig och att få en doktorandtjänst. Det är heller inte ur jämställdhetssynpunkt några bra idéer.

I stället för att få doktorandtjänst får man gå på det utbildningsbidrag som innebär att man får ett minimibelopp i föräldraförsäkringen t.ex. Anser Inger Lundberg det vara ansvarstagande? Anser Inger Lundberg att det är något som är en utveckling mot kvalitativ högskola och universitet?

Anf. 179 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Centerpartiet har haft en period av starkt ekonomiskt ansvar. Det var när ni samarbetade med Socialdemokraterna. Då gjorde ni nytta. Ni var försiktiga, ansvarsfulla. Nu har vi inte längre det samarbetet. Då är det inte lika viktigt. Då är ansvar bara ambitioner på olika områden.

När det gäller frågan om bidragen till de nya universiteten deklarerade utbildningsminister Carl Tham mycket tydligt att de skulle förses med en kraftig förstärkning av forskningsresurserna. Han var lika klar vid presskonferenserna om vid vilken tidpunkt detta skulle ske, att det skulle ske från år 2000. Det var aldrig tal om, vid något tillfälle, att det skulle vara anslag tidigare. Detta har följts upp av den socialdemokratiska majoriteten genom ett anslag för 2000, genom utlovade pengar för 2001 och 2002. Det är med de resurserna som man optimistiskt och framtidssinriktat arbetar från dessa högskolestyrelser för att komma vidare. Självfallet har man nya ambitioner långsiktigt, på statliga direkta insatser, men också på åtgärder som man i ädel tävlan får från de kommande forskningsråden, mot bakgrund av att det finns mycket högkvalitativ forskning på de nya universiteten i dag.

Anf. 180 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! De motioner som vi ska behandla i dag är från den allmänna motionstiden förra året. Per Bill sade tidigare att det är 59 yrkanden. Det är väl mer kvantitet än kvalitet. Det kan jag hålla med Inger Lundberg om.

Ganska många av dessa yrkanden debatterades i kammaren när propositionen *Vissa forskningsfrågor* behandlades i riksdagen. Jag tycker inte att det finns någon anledning att ta upp dem till förnyad debatt.

Andra yrkanden rör forskning inom ett visst begränsat ämnesområde, eller rör ett visst universitet. Det är frågor som riksdagen inte bör ta ställning till. Om man gjorde det tycker jag att man allvarligt skulle inskränka på universitetens och högskolornas autonomi och forskarsamhällets frihet.

Ytterligare yrkanden rör finansieringen av forskningen. Det är något som vi har anledning att återkomma till i samband med att forskningspropositionen läggs fram i höst.

Kvar att debattera finns några yrkanden som rör övergripande frågor av mer principiell karaktär. Det är främst dem jag kort skulle vilja kommentera i mitt anförande.

Som bekant lade utbildningsministern i går fram propositionen *Forskning för framtiden, en ny organisation för forskningsfinansiering*. Det är en proposition som Vänsterpartiet och Miljöpartiet har varit delaktiga i utarbetandet av.

Flera av de yrkanden som vi i dag behandlar tillgodoses i propositionen om en ny organisation för forskning och finansiering. Den nya organisationen ger bättre möjligheter till kraftsamling inom angelägna forskningsområden. Den ökar potentialerna till satsningar på nya forskningsfält, och den gör det möjligt att i högre grad göra svensk forskning internationellt konkurrenskraftig.

I propositionen betonas det som bl.a. Kristdemokraterna efterlyser i sin motion, nämligen vikten av att fler svenska forskare deltar i internat-

ionella forskningsprojekt, att forskningsmiljöerna på svenska universitet och högskolor är så attraktiva och kreativa att de lockar utländska forskare hit och att vi har den bredd i forskningskompetens som fordras för att vi ska kunna hämta hem forskningsresultat från andra länder. Detta är mycket viktigt för ett så pass litet land som Sverige.

Förslaget innebär att myndighetsstrukturen blir både enklare och mer överskådlig och att vi får den välbehövliga förstärkning av grundforskningen som Vänstern sedan länge lyft fram som viktig för tillväxten och därmed också för den ökade välfärden. Vi menar att statens satsningar på grundforskning och forskarutbildning av hög kvalitet är det effektivaste sättet att stödja svenskt näringsliv.

Propositionen innebär också att det skapas organisatoriska förutsättningar för ansvar för och bedömning och finansiering av tvär- och mångkulturell forskning.

Genom att utbildningsministern nu får samordningsansvaret för forskningspolitiken i dess helhet, inklusive budgeten, kan samarbetet mellan forskning och utvecklingsarbete främjas. Det blir också lättare att få ett samlat grepp över hur de offentliga medlen för forskning används. Jag tror att det tillsammans med universitetens och högskolornas skyldighet att redogöra för och beskriva sina strategier för forskning och utvecklingsarbete kommer att ge betydligt bättre möjligheter till prioriteringar och uppföljningar.

Den viktiga folkbildande uppgiften att informera om forskning och forskningsresultat kommer genom det nya forskningsforum som ska inrättas att kunna förbättras och bli mer dynamiskt.

Jag har alltså läst de borgerliga partiernas motioner noggrant. Såvitt jag kan förstå finns det stora möjligheter att nå politisk konsensus kring hur forskningen i framtiden ska organiseras. Det gläder mig oerhört mycket. Jag tror att forskarsamhället och Sverige i stort är betjänade av att man har en bra framförhållning och förutsägbarhet.

En intressant tanke som jag skulle vilja väcka, och som jag tycker att en del av motionerna tangerar även om det klart sägs ut, är i vilken utsträckning fakultetsanslagen, och då tänker jag särskilt på den delen av fakultetsmedlen som avser forskarutbildningen, skulle kunna relateras till prestationer i stället för till traditioner som sker i dag. Med tradition menar jag alltså den schablonartade fördelning som nu gäller. Jag tycker att det skulle kunna vara intressant att ta upp och diskutera detta i samband med forskningspropositionen. Den här idén är inte min egen. Den har bl.a. framförts av Linköpings universitet.

I samband med att jag nämner Linköping vill jag ta upp frågan om ytterligare resurser till Linköpings universitet. Bland dagens motioner finns det en kd-motion som också tar upp det. Nu har Yvonne Andersson sedan ganska lång tid tillbaka lämnat kammaren, så hon kan inte svara på mina frågor. Men jag menar, till skillnad från Yvonne Andersson och Kristdemokraterna, att problemet inte ligger i att staten ska kunna gå in och kompensera för SFS minskade anslag. Problemet för Linköpings del, och också för Umeå universitet, är att de har otillräckliga fakultetsanslag. Där behövs en stor förstärkning.

De här två universiteten har aldrig tillåtits att nå upp till samma nivå som övriga universitet när det gäller fakultetsanslagen. Det gör dem oerhört sårbara och också mer beroende av extern finansiering.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
forskarutbildning*

För Linköpings del är fakultetsanslagen extremt låga. De täcker i dag 66 % av verksamheten. Det är alltså externt finansierat. Den externa finansieringen har också mycket stor betydelse för omfattningen av forskarutbildningen. Detta leder bl.a. till att områden med små möjligheter till extern finansiering riskerar att utarmas trots att det finns ett behov av forskarutbildade. Det är naturligtvis inte lyckligt.

För att Linköping skulle kunna nå upp till samma nivå som Umeå universitet skulle det behövas ett anslag på ytterligare 170 miljoner kronor per år, och det trots att Umeå ligger mycket lägre än de andra universiteten. Jag menar att det är dags att både Linköpings och Umeå universitet prioriteras högt när det gäller fördelning av resurser i den kommande forskningspropositionen.

Till sist vill jag också göra några små kommentarer kring forskarutbildningen och de postdoktorala tjänsterna. Vi tycker att det är oerhört viktigt att slå fast att staten i framtiden måste ta ett betydligt större ansvar för forskarutbildningen. Det behövs ökade nationella satsningar på mellantjänster för att vi ska kunna rekrytera unga forskare till en akademisk karriär. Med det vill jag yrka bifall till hemställan i utbildningsutskottets betänkande.

Anf. 181 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Britt-Marie Danestig talar mycket om Linköpings universitets problem. Jag fick inte riktigt klart för mig om Britt-Marie Danestig anser att det är ett fördelningsproblem eller att det är ett problem att det statliga ansvar för grundforskning som Britt-Marie Danestig talat om inte har tagits de senaste åren.

Jag nämnde tidigare att statens andel av bidrag till grundforskning har sjunkit från 70 % till 50 %, men den externa forskningen har ökat. Frågan är om det beror på att staten är för dålig eller om externa finansiärer har blivit så mycket bättre. Vi i Folkpartiet har i de senaste budgetarna försökt skjuta till pengar både till forskningsråden och till fakultetsanslagen.

Min fråga till Britt-Marie Danestig är: Är exemplet med Linköping ett exempel som tyder på dålig fördelning av forskningspengarna eller behövs det mer pengar totalt till grundforskning och fakultetsanslag? Jag anser att det behövs.

Anf. 182 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Det är både-och skulle jag vilja säga, Ulf Nilsson. Balansen mellan grundforskningen och den tillämpade forskningen har ju rubats under senare år. Vi hade en tid då fakultetsanslagen tyvärr skars ned. Jag delar Ulf Nilssons uppfattning att grundforskningen behöver förstärkas. Det tror jag också att jag sade i mitt anförande. Det är oerhört viktigt att vi får en förstärkning där.

Linköpings universitet har hamnat exceptionellt illa till. Det har en historisk förklaring. Linköping har legat lågt redan från början och aldrig kommit i fatt. Det beror mycket på det traditionella sätt som vi har att fördela medel. Vi gör 10-procentiga påslag eller minskningar. Man har inte tittat så mycket på behoven. För varje sådan ökning har alltså Linköping halkat ytterligare lite efter.

Det handlar alltså om båda de här delarna. Men jag håller med om att vi måste satsa mycket mer på grundforskningen.

Anf. 183 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar för det beskedet och väntar med spänning dels på vårbudgeten för att se om det blir några förbättringar av anslagen till grundforskningen, dels på Vänsterpartiets diskussion i samband med vårbudgeten om anslagshöjningarna inte visar sig vara tillräckliga.

Anf. 184 BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik:

Fru talman! Som utbildningspolitiker skulle jag vara lycklig om jag kunde säga att det är klart att vi ska klara detta i vårpropositionen. Det kan jag naturligtvis inte göra. Jag har ingen möjlighet till det. Men jag vet att mina partikamrater delar min uppfattning att grundforskningen har hamnat i strykclass och behöver förstärkas.

Sedan är Ulf Nilsson, precis som vi alla i riksdagen, medveten om att det finns väldigt många angelägna områden. Grundforskningen och forskningen är ett av dem. Det finns också andra områden. Alla dessa saker måste vägas mot varandra i det kommande budgetarbetet.

Anf. 185 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Miljöpartiet har valt att inte väcka några motioner under den allmänna motionstiden. Det beror naturligtvis på att vi har samverkan med regeringen och möjlighet att påverka den vägen.

Men det finns också ett annat skäl, och det är att vi under mycket lång tid har varit aktiva i oppositionsställning när det gäller forskning och forskarutbildning i Sverige.

Under förra mandatperioden försökte vi få en ökad uppmärksamhet på den utveckling som i stort sett har varit sedan 60-talet. Vi har haft en grundforskning som har utvecklats mycket långsamt relativt den tillämpade forskningen, och den tillämpade forskningen har blivit alltmer splittrad. Forskningsfinansierarna på den tillämpade sidan har blivit allt fler under årens lopp, man har inte avvecklat inom systemet och det behövdes en rationalisering.

Det här ledde också till att forskningsråden som hade att ansvara för grundforskning från 70-talet och framåt fick allt fler uppdrag av tillämpningskaraktär. Man var inne och tummade på de pengar som fanns. Det är också alldeles riktigt som Ulf Nilsson påpekar att anslagen till grundforskningen har minskat. Det har dessutom varit lite värre eftersom man har fått tilläggsuppdrag att satsa särskilt på forskning inom vissa områden.

De motioner som har väckts under den allmänna motionstiden har lite karaktär av väntan över sig. Vi har propositioner som är på gång, som komma skall och som just kommer, som behandlar de här områdena. Vi har Forskning 2000 som har varit en stor utredning av hur en sådan här omorganisation skulle kunna se ut, och vi har den Wigzellska utredningen efter detta.

Det är svårt att diskutera de förslag som nu kommer på ett rättvist sätt utan att relatera dem till den forskningsproposition som lades fram i går. Vi ska inte göra det nu, för då kommer den att halta. Alla har inte hunnit läsa den. Men mycket av det som tas upp i motionerna från de olika par-

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
forskarutbildning*

tierna är frågor som är centrala för forskningspolitiken och som också behandlas i den propositionen. Jag kan återkomma lite grann till det sedan.

Sedan väntar vi dessutom på propositioner att behandla här i riksdagen om studentinflytande och kvalitetssäkring, och det kommer en forskningsproposition till hösten som handlar om innehållet. Vi förbereder också den vårproposition som kommer, som ska handla om pengaflödet till forskningen.

Jag kan bara kort se att i de reservationer som lagts fram betonas t.ex. sådana saker som betydelsen av att man får stöd till den tvärvetenskapliga forskningen och att man har möjlighet att få en samlad forskningsbudget. Det kräver ordentliga rationaliseringar inte minst på tillämpningssidan och av de olika departementens och myndigheternas forskning så att den blir klart redovisad.

Forskningsetiken tas upp i flera sammanhang. Jag är minst intresserad av kristdemokraternas syn på det här, att man normativt ska tala om vilken etik som ska gälla för forskning och högre utbildning. Däremot är det naturligtvis oerhört viktigt att man skapar utrymme för en diskussion om både forskningsetik och hur forskningsresultat ska användas i samhället och omsättas i praktisk verksamhet.

Det här är frågor där jag tycker att man har kommit en bra bit på väg i den forskningsproposition som lämnades till riksdagen i går. Sådana frågor som forskningens internationalisering, forskningsallianser över gränserna och möjligheten för politiska partier att delta i forskningspolitiken, som Sofia Jonsson talade om, är väl representerade i det förslag som finns i forskningspropositionen. Ett forum ska vara kontinuerligt verksamt, där vi från de olika partierna ska kunna följa, diskutera och påverka såväl finansieringen av grundforskningen som den tillämpade forskningens inriktning. Men vi får återkomma till det här.

Jag tänkte inte orda mer om detta, utan ta upp några frågor som ligger utanför det som behandlas i propositionerna. Centern har flera ganska detaljerade förslag. Ett förslag som jag ställer mig tveksam till – och det kan jag deklarerar redan nu – är det som står allra först i Centerpartiets reservation. Man är orolig för att makten har, som man säger, flyttats från fakultetsnämnderna till högskolornas styrelse. Där vill jag gärna deklarerar att jag har precis motsatt uppfattning. Jag tror att man ökar forskarnas frihet och möjlighet att själva bestämma över sin forskning genom att få makten och bestämmanderätten flyttad från fakulteterna till styrelsen. Jag ser att fakultetsnämnderna har varit en broms för t.ex. unga kvinnliga forskare att komma fram. Där har inte några friska fläktar härskat. På många ställen har de tvärtom varit traditionsbärare som delvis har varit en låsning för systemet, som jag ser det.

Den femårsgräns för anställning som forskarassistent som kristdemokraterna återigen tar upp har redan genomförts på förslag av Miljöpartiet. Vi har fått en lagändring på den punkten. Nu går det alltså utmärkt att bli antagen som forskarassistent även på meriter som ligger efter femårsgränsen, så det behöver inte upprepas mer.

Sedan har vi en fråga som är väldigt viktig, och det är de postdoktorala tjänsterna. Både Centern och Folkpartiet tar upp det. Redan Forskning 2000 tog upp frågan. Det är unikt för Sverige att vi har så dåligt

med postdoktorala tjänster. De forskarassistenttjänster som finns är i princip det enda vi har.

Jag är lite osäker på hur man ska komma vidare. Forskarassistenttjänsterna kan formellt användas för alla möjliga typer av postdoktorala tjänster. Den reglering som finns av tjänsterna tillåter t.ex. att man använder dem för inrättande av ettårstjänster. Den möjligheten borde i sådana fall utnyttjas, men den utnyttjas inte alls. Det beror naturligtvis på att man har för små resurser. Jag tror alltså att problemet ligger där. Men jag skulle gärna vilja diskutera frågan om hur man ska få fram det här. Ska man kunna driva de postdoktorala tjänsterna redan innan man får tillräckliga resurser till forskartjänster, alltså doktorandtjänster, och forskarassistenttjänster? Det handlar om hur man ska använda pengarna optimalt på universitet och högskolor, om vad man tänker göra där.

Det var en tydlig deklaration i den senaste forskningspropositionen om att regeringen har för avsikt att bygga ut antalet forskartjänster, alltså doktorandtjänster. Det kan ju lätta på trycket och även göra det möjligt att få postdoktorala tjänster inom ramen för den forskarassistenttjänst vi har att använda. Men det är en intressant fråga att diskutera.

Jag tror faktiskt att jag nöjer mig med de här synpunkterna. Jag ser med spänning fram emot hur de som har lagt fram de här synpunkterna och önskemålen kommer att uppfatta inte minst den forskningsproposition vi ska diskutera alldeles snart. Det skulle vara glädjande om ni tyckte att det ni har framfört – och som jag tycker stämmer – också har blivit förverkligat i den propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 mars.)

17 § Trafiksäkerhet m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU5
Trafiksäkerhet m.m.

Anf. 186 BIRGITTA WISTRAND (m):

Fru talman! Vi ska nu tala om trafikutskottets betänkande nr 5, som handlar om trafiksäkerhet. Självklart står jag bakom alla våra reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 2, som handlar om resurser och resursanvändning.

Trafik är verkligen en fråga som rör sig om hur vi använder våra resurser, materiella och mänskliga. Det gäller anslag till vägar och anslag till underhåll och säkerhetsanordningar, det handlar om vägrenar, stolpar och skyltar. Det handlar också om företagets investeringar i säkra bilmodeller, om utbildning av förare och trafikanter i en allt tuffare trafikmiljö. Men det rör sig också om att ta ansvar, att visa hänsyn till andra och att följa regler, så att trafiken flyter så olycksfritt som möjligt.

Utskottet har ägnat de här frågorna mycket tid, och vi är i stort sett eniga i våra bedömningar, även om vi då och då tvistar om metoder och medel för att nå vår nollvision.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

*Forskning och
forskarutbildning*

Trafiksäkerhet m.m.

Det är inte lätt att bli trafikant. Det krävs kunskaper för att man ska kunna samspela med andra trafikanter, med fordon och trafikmiljö. En stor del av inläringen i trafikantrollen klarar man på egen hand, ett slags *trial and error*-process, dvs. vi lär oss av våra misstag. Tyvärr är det inte tillåtet och möjligt med så många misstag i vår nu så hårda trafikmiljö, och därför får man lära sig på ett mera konstlat sätt. Barn får leka bilförare i förskolan och åka med pappa och mamma till förskolan – det går inte längre att gå dit. Vi prövar halkåkning och tar våra körkort.

Men, fru talman, vi har inte lyckats komma till rätta med nybörjar-misstagen, trots alla insatser för att förbättra körkortsutbildningen. Jag kommer inte att ta upp den frågan i dag, eftersom den kommer tillbaka senare i vår, men det är viktigt att inse att olycksfrekvensen fortfarande ligger oerhört mycket högre i åldrarna 20–35 år.

Jag tycker att det är ganska intressant att studera Kommunikationsforskningsberedningens senaste bok, som handlar om trafiksäkerheten. Man har där studerat hur de unga bilförarna bär sig åt, vad som ligger bakom att de är så hårt utsatta för olyckor. Man kan se att de är starkt beroende av på vilket humör de är och av om de är trötta men också att de överskattar respektive underskattar sin körförmåga.

Det är inte så enkelt att hitta förslag till vad man ska göra för att öka trafiksäkerheten. Den är komplex, och även vi människor är komplexa. Några studier visar faktiskt att bilförarens bedömning av med vilken hastighet de kör inte alls blir bättre av att de har kört länge och har stor körerfarenhet. Forskarna kan se att väldigt få kan känna vilken hastighet man bör ha i vissa trafiksituationer.

Jag tycker att det här stärker den känsla som jag ibland har när vi diskuterar de här frågorna. Våra regler och hastighetsbegränsningar är inte riktiga. De måste ju vara sådana att de känns självklara, så att man kan förstå att det på ett visst ställe är naturligt att köra med 70 eller 50 kilometers hastighet eller vad det kan gälla. De måste kännas förnuftiga och möjliga att förstå och därför vara intressanta att följa. Hastighetsbegränsningarna är väldigt tillfälliga och slumpartade. Därför är det så att man väldigt ofta inte följer dem. Jag tror att vi måste ändra hela uppläggningsen när det gäller att sätta upp regler och organisera hastighetsbegränsningarna.

Fru talman! För två år sedan fick vi klart för oss att det som vi trodde var ett lyckat trafiksäkerhetsarbete i Vägverket inte var det utan att nedgången i statistiken i början av 90-talet helt enkelt berodde på att det var mindre trafik. Den var inte ett resultat av trafiksäkerhetsinsatser.

Det här föranledde oss att ställa krav på en ny inriktning. Trafiksäkerhetsarbetet måste få nya mål och nya medel. Man fick också i uppdrag från Vägverket att se över sitt arbete och utvärdera de åtgärder som man hade vidtagit. Det här gjordes av Transportøkonomisk institutt i Oslo. Det kunde konstateras att man har satsat på långsiktiga åtgärder och på s.k. mjuka insatser, trots att vi har fattat beslut om att nollvisionen inte alls bara handlar om trafikanter utan minst lika mycket om systemutformarens roll, dvs. att våra vägar är sådana att trafikanterna inte skadas. Vi vet också att insatserna för detta är mycket kostnadseffektiva.

Transportøkonomisk institutt vill lyfta fram att det är i den fysiska miljön som man kan få fram de konkreta effekterna. Det är där som insatserna får störst effekt. Jag vill gärna i detta sammanhang framhålla att

motorvägarna faktiskt är våra snabbaste men också våra säkraste vägar. Därför tycker vi moderater att det ska anläggas fler motorvägar. Den satsning som regeringen nu gör för fysiska insatser om 6,5 miljarder är alldeles för liten, och den räcker inte ens till våra mest olycksdrabbade vägar.

Vi moderater vill därför inte bara satsa på nya vägar, utan vi vill också satsa på vägbyggen som tillgodoser trafiksäkerheten och där man också redovisar effekterna av de trafiksäkerhetsåtgärder som man lägger in i sina investeringar. Vi ser därför en hög vägstandard som den första förutsättningen för en bra trafiksäkerhet.

Vi är alltså helt eniga med de norska utvärderarna. Det blir nu spännande att se vad Vägverket ska göra. Hur kommer man att förändra sina prioriteringar och sitt arbetssätt?

Det är också intressant att se att regeringen delar vårt synsätt. Två av punkterna i 11-punktsprogrammet handlar just om vägar. Den första punkten avser satsning på de farligaste vägarna, och den sista punkten gäller att hitta alternativa finansieringsformer för byggande av nya vägar.

Trafiksäkerhetsfrågorna har också börjat tilldra sig ett allt större intresse utomlands. I dagarna har Europakommissionen gjort nya uttalanden om hur den ser på trafiksäkerheten. Vi kan här i Sverige tycka att vi är väldigt duktiga, och vi ligger också mycket bättre till i trafiksäkerhetssammanhang än vad man gör ute i Europa. Där har man fortfarande höga dödstal.

Det som är spännande i kommissionens rapport är att man har räknat på vad en dödsolycka kostar och kommit fram till att varje dödsolycka kostar ungefär 1,1 miljon euro. Också i Sverige räknar man på vad varje dödsolycka kostar, men man har ett helt annat sätt att räkna. När vi ser på kostnaden för olyckorna i Sverige finner vi att de uppgår till ungefär 6 miljarder. Ute i Europa kostar olyckorna ungefär 400 miljarder. Det är en väldigt stor skillnad.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi inser vad dödsolyckorna kostar och vad vi kan göra för att undvika dem. I kommissionsrapporten kan vi på punkt efter punkt se hur man har räknat ut vad en åtgärd kan ge och hur man ska satsa för att ge ett bra underlag för politiska beslut.

Vad Europakommissionen vill ha är följande:

1. Säkrare vägar.
2. Säkrare bilar.
3. Ökad bilbältesanvändning.
4. Minskat alkoholintag – förslag om en maximigräns vid 0,5 ‰.
5. Hastighetsbegränsningar.

Som framgår ligger vi ganska nära dessa krav.

Det är också intressant att man trots ökad trafik har minskat sitt antal döda. Det har faktiskt gått ned med 7 000 personer under 90-talet. Målet är nu att få ned det till 27 000 döda år 2010.

Fru talman! En av de frågor som vi har tagit upp i utskottet är den dåliga statistiken. Hur många blir egentligen skadade vid trafikolyckor? En del uppger 25 000, en del talar om 40 000 och en del vill höja siffran ända till 66 000. Vi har därför sagt att den här frågan bör utredas ytterli-

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

gare. Nu har Vägverket fått i uppdrag att titta på ett nytt informationssystem. Vi räknar med att man då också tar upp frågan om statistiken. I EU:s rapport är frågan också aktuell. Där finns tydligen samma brister.

När det gäller dödsolyckor gör man i Sverige ordentliga undersökningar och djupstudier på varje dödsolycka. Det som förvånar mig i dem är att man i nästan samtliga fall skyller på den fysiska miljön. Det är t.o.m. så ofta att jag själv som tycker att den fysiska miljön är så betydelsefull undrar: Nog måste det finnas andra skäl. Här skulle jag lite grann vilja ifrågasätta hur dödsfallsundersökningarna egentligen ser ut.

En annan olycksform som vi behöver titta särskilt på är de olyckor som sker där tunga fordon är inblandade. Här har NTF tagit fram en statistik som visar att 300 personer har dött 1995–1997. Samtidigt har NTF gjort en studie över hur man följer hastighetsbegränsningarna. Här kan man se att en liten del av yrkesförarna faktiskt följde hastighetsbegränsningsreglerna, men inte de flesta. Det är oerhört viktigt att den tunga trafiken följer hastighetsbegränsningarna.

Vi har i utskottet tagit upp – och också här är vi eniga – att möjligheterna för de svenska myndigheterna att gripa in mot utländska förarens misstag och överträdelser av lagen måste förbättras. Vi krävde redan år 1998 en utredning, och den har ännu inte tillsatts. Vi menar att regeringen nu måste svara oss på varför utredningen inte har tillsatts.

Fru talman! Min utgångspunkt är att det alltid är bättre att förebygga än att bota. Det är inte bara så att det blir billigare och skapar ett bättre klimat. Det kan också få till stånd en helt annan inställning till trafiksäkerhetsarbete. Man ska ständigt försöka att göra det bättre i stället för att hänga kvar i det gamla.

Därför tror jag också att nollvisionens sätt att se på trafiksäkerheten är rätt. Men alla insatser som görs måste sättas i relation till vad de får för effekt. Det är det som har varit problemet med Vägverkets trafiksäkerhetsarbete. Det har inte alltid haft kopplingen mellan effekt och insats. Fortfarande är den största hälsorisen för våra ungdomar i dag att bli dödade eller skadade i trafikolyckor. Jag menar att vi måste stävja den utvecklingen.

Fru talman! Jag tycker att det känns bra, när vi nu ändå inte har kommit fram ända till nollvisionen, att vi nu begär att en utredning ska titta på frågan om en trafikofferjour. Den skulle kunna hjälpa trafikoffer att bemästra sina trafikolyckor. Studier visar att det är något som hänger med hela livet om man inte får hjälp snabbt.

Under kvällen kommer också frågan om Bilprovningen och privatiseringen av Bilprovningen att tas upp av Jan-Evert Rådström, så den bryr jag mig inte om att ta upp nu.

Anf. 187 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Fru talman! Jag skulle vilja börja mitt anförande med en tankeställare. Låt oss säga att det skulle introduceras en ny samhällsföreteelse. Denna nya företeelse sägs göra livet bekvämare, underlätta livet i glesbygd samt gynna rörligheten i samhället. Det fanns bara ett aber: införandet av företeelsen skulle leda till att 570 personer per år skulle dö i olyckor och 40 000 skulle bli skadade, varav 4 000 svårt skadade. Tänk efter. Skulle denna företeelse kunna bli accepterad? Det har i varje fall

jag svårt att föreställa mig. Men dessa konsekvenser är just vad den svenska vägtrafiken resulterade i år 1999.

Sedan lagen om bilbälten trädde i kraft har det årliga antalet trafikdöda minskat tills för något år sedan. Antalet dödsoffer ökar nu igen, och vi är tillbaka på 1974 års nivå. Försäkringsförbundet påtalar att antalet trafikskadade människor ökar varje år. Det är en stadig ökning. Enligt dess uppgifter är det nu 40 000 som anmäler trafikskada till försäkringsbolagen. Mörkertalet är stort, och enligt statistik från ambulanser och sjukvårdsinrättningar är det snarare 60 000 personer per år. Sammantaget innebär detta att det inte finns någon annan samhällsföreteelse som kan konkurrera med vägtrafiken när det gäller att orsaka dödsfall och kroppsskada.

Fru talman! Vad är då orsakerna till vägtrafikdöden? Är det brist på skarpt formulerade mål? Nej, det är svårt att hävda. Riksdagen har beslutat om målet att ingen ska omkomma i trafiken. Högre ambitionsnivå än så kan inte ställas. Till det övergripande målet har etappmål fogats. Innevarande år är målet att maximalt 400 personer ska omkomma till följd av trafikolyckor.

Beror den bristande måluppfyllelsen på att Vägverket har för små resurser? Vägverket har huvudansvar för trafiksäkerheten. De senaste åren har Vägverket tillförts stora resurser som är öronmärkta för trafiksäkerhet. 6,5 miljarder under fem år är en mycket hög nivå jämfört med vad andra länder satsar. Med andra ord är bristande anslag knappast en orsak.

Fru talman! För att trafiksäkerhetsarbetet ska bli effektivt krävs att det finns en analys av orsakssamband. Hälften av alla dem som omkom till följd av en bilolycka saknade bilbälte. Chockerande många av dem som är vållande till trafikolyckor med dödlig utgång har mer alkohol i kroppen än vad som är tillåtet. Hastighetsöverträdelser är starkt bidragande till att trafikolyckor leder till dödsfall. I hälften av de fordonskollisioner som resulterar i dödsfall är ett tungt fordon inblandat. Den tunga trafiken är med andra ord klart överrepresenterad i de allvarliga trafikolyckorna.

Den överväldigande delen av de statliga medel som avsätts för att öka trafiksäkerheten används för fysiska trafiksäkerhetsåtgärder i Vägverkets regi. Mittvagnar, rätning av kurvor, inklädning av berg, rondeller och breddning av vägar är exempel på åtgärder som vidtas. Motorvägsbyggen motiveras ofta med trafiksäkerhetsargument. Det görs i Bohuslän och på andra ställen i vårt land. Vi hörde den föregående talaren upprepa detta.

Frågan är då: Förmår alla dessa åtgärder att hindra att människor utan bilbälten omkommer? Kommer alkoholpåverkade bilförare att klara sig och sina medtrafikanter? Kan det motverka effekterna av fortkörning? Jag tror inte det. Jag tror inte att någon av dessa frågor kan besvaras positivt. Vänsterpartiet förordar en ökad kostnadseffektivitet i trafiksäkerhetsarbetet. Därför yrkar jag bifall till reservation nr 3.

Fru talman! Vänsterpartiet är övertygat om att det finns mycket effektivare sätt att öka trafiksäkerheten. Det mest väsentliga är att anslå större resurser på att kontrollera efterlevnaden av gällande trafikregler. Detta är också vad Transportökonomisk institutt i Norge kom fram till när det nyligen utvärderade Vägverkets trafiksäkerhetsarbete.

Fler trafikpolisier med kameraövervakning till sitt förfogande skulle kunna förhindra mycket mänskligt lidande. Detta är även den mest kost-

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

nadseffektiva åtgärden för att minska koldioxidutsläppen. Det är ett tips till Klimatkommittén så här i elfte timmen.

Det är en ren skandal att antalet bilinspektörer nu halveras. Dessa behövs för att kontrollera bl.a. den tunga trafiken. Den hårdnande konkurrensen bland åkerierna har lett till överträdelser mot kör- och vilotider, slarv med lastsäkring osv. Vänsterpartiet anser att en ökad övervakning av tung trafik är det bästa sättet att skydda den svenska åkerinäringen mot ojust konkurrens från utländska åkare. Samtidigt skulle övriga trafikanter på vägarna kunna värnas.

Tiden medger inte att jag motiverar alla de yrkanden och reservationer Vänsterpartiet har till det här betänkandet. Jag yrkar bifall till reservation nr 9, som kräver att fordon inte ska få registreras på minderåriga. Detta krav motiveras med att det underlättar identifiering så att kameraövervakning av hastigheter ska bli mer effektiv. Då fordras att den skyldige kan identifieras för att sedan kunna bötfällas. Ett dylikt förbud skulle även kunna underlätta för de kommuner som har problem med att få ägare till skrotbilar att ta bort sina fordon.

Jag yrkar också bifall till reservation nr 17. I denna kräver vi att samtal i mobiltelefon under körning endast ska vara tillåtna för de förare som är försedda med s.k. *hands-free* och har hållare till sina mobiltelefoner.

NTF spelar en väsentlig roll för att påverka trafikanternas beteende i rätt riktning. En medvetandehöjning beträffande bilbältets betydelse skulle behövas. NTF spelar också en viktig roll i opinionen och debatten om trafiksäkerhet. För att kunna garantera denna angelägna samhällsinsats hade det varit en fördel om NTF varit ekonomiskt oberoende från den instans som är huvudansvarig för trafiksäkerhetsarbetet. Alltså borde NTF finansieras direkt, och inte via Vägverkets budget.

En annan effektiv åtgärd för att nå nollvisionen är att en större andel av trafikvolymen sker med kollektiva transportmedel. Dessa är mycket nära nollvisionen, och de tål verkligen att granskas ur trafiksäkerhetssynpunkt. Som en bieffekt av en övergång till mer kollektiva transportmedel skulle vi få en kraftfull insats för att minska klimathotet.

En omläggning av den tunga trafiken från väg till spår eller sjöfart är också ett sätt att öka säkerheten på vägarna och samtidigt göra en insats för miljön.

En minskning av det totala trafikarbetet är också ett sätt att närma sig nollvisionen. En ökning av antalet trafikdöda är ingenting att förvånas över. I den proposition som var underlag för riksdagens beslut om nollvisionen, 1996/97:137, uttrycks tydligt att en förutsättning för att nollvisionen ska nås är att vägtrafiken inte ökar i omfattning. Det står i klartext.

Kraven på mer pengar till vägar är kontraproduktiva ur trafiksäkerhetssynpunkt. Större och bredare vägar lockar till mer trafik och ökar hastigheterna. Det leder till större olycksrisker i stället för tvärtom.

Fru talman! Inget parti har trots påstötningar velat frånträda nollvisionen som mål för trafiksäkerhetsarbetet. Ingenting talar dock för att etappmålet på maximalt 400 döda ska nås i år.

Med anledning av detta frågar jag övriga partiföreträdare: Vilka åtgärder är ni beredda att vidta för att nå målet? Eller ska målet överges, och fler trafikoffver skördas på vägarna?

Det trafiksäkerhetsbetänkande vi har att ta ställning till och som vi debatterar i dag är bra, men det räcker inte för att nå det mål som riksdagen har satt upp.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Anf. 188 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Fru talman! Jag håller med Karin Svensson Smith om att det självfallet är allvarligt att vi fortfarande inte kommit ned dit där vi borde vara när det gäller antalet döda.

Men jag måste påpeka en sak. Det är ju inte så enkelt att de enda som råkar ut för trafikolyckor är sådana som inte har bilbälte, som kör berusade eller på ett eller annat sätt inte har skött sina bilar. Det är tyvärr så att det kanske handlar om högst 200–300, och då har vi alltså flera hundra kvar.

Det är viktigt att man inte skuldbelägger alla Sveriges bilister, och att man inte skuldbelägger alla 66 000 – om vi säger att det är så många – som blir skadade, och säger att de har felat. Det tror jag är helt fel inställning.

Karin Svensson Smith vet ju – det har vi talat om tidigare – att jag inte är för att begränsa människors rörelsefrihet. Fortfarande går åtta av tio persontransporter med bil. Det är det som vi måste leva med, om vi inte ska få ett helt annat samhälle.

Jag håller med om att vi måste arbeta, men inte skuldbelägga.

Anf. 189 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Jag tycker inte heller att vi ska skuldbelägga. Bilen är överlägsen andra transportslag i vissa fall, men det som händer i dag är att man inte använder den på rätt sätt.

Det är chockerande många som inte har bilbälten när de åker. Det drabbar ju i första hand dem själva, men problemet med höga hastigheter och höga alkoholhalter drabbar både den som kör och det kan även drabba andra, som sköter sig och som följer trafikreglerna.

Utan att skuldbelägga måste man ha klart för sig vilken orsaken är till att så många offer skördas på vägarna. Om man inte vet vilken orsaken är så kan man inte vara effektiv i sitt trafiksäkerhetsarbete. Detta behövs, och det tror jag att Birgitta Wistrand håller med mig om.

Sedan kan man undra över det som hon säger om att slå vakt om rörligheten. Det kan man också göra, men måste en så stor del av transporttrafiken gå på vägarna? Kollektivtrafiken är klart överlägsen ur säkerhets- och miljösynpunkt. En del av transportarbetet borde kunna flyttas över dit.

Anf. 190 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Fru talman! Självfallet skulle man kunna tänka sig det.

Men jag vill gå tillbaka till det här med bilbälten. Vi är uppe i 80–90 % bilbältesanvändning – det är alltså väldigt höga tal om man jämför med hur det ser ut ute i Europa, och jag menar att vi är ganska duktiga på detta i Sverige. Jag har t.o.m. skrivit att jag tycker att vi ska slopa övervakningarna som görs varje år eftersom de är så dyra och ger så liten effekt – om vi nu ska tala om kostnadseffektiva insatser.

Jag vill också ta upp Vänsterpartiets förslag om att polisen ska ta över trafiksäkerhetsarbetet, dvs. att övervakningen ska bli mer polisiär. Det

Trafiksäkerhet m.m.

finns ett problem med det, nämligen att i studie efter studie säger polisen att man inte vill hålla på med trafiksäkerhetsarbete. Hur tänker ni lösa det, om ni nu skulle få igenom det här? Det tycker jag åtminstone är en intressant filosofisk fråga. Hur ska man få polisen att göra detta om den inte vill?

Anf. 191 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Birgitta Wistrand tog först upp frågan om bilbältesanvändningen. Det är riktigt att Sverige har en hög användning jämfört med andra länder. Men av dem som omkommer i trafiken har endast hälften bilbälte på sig.

Detta samband är inte så väldigt klart. Sedan Vägverket tog över huvudansvaret för statistiken över vägtrafikolyckor finns det nämligen inte längre någon kolumn eller ruta i den rapport som ska lämnas efter en trafikolycka där polisen kan kryssa i huruvida de som fanns i bilen hade bilbälte eller ej. Oftast ser olyckorna, när de skildras i tidningarna, ut som att personen kastades ut ur bilen och omkom. Men man kan inte kastas ut ur bilen om man har bilbälte!

Vägverket hävdar självt i sitt analysarbete att hälften av de omkomna som satt i ett fordon inte hade bilbälte innan de omkom.

Det andra som Birgitta Wistrand tar upp handlar om polisen. Det fordras att man har effektivare påföljdssystem för att polisen ska känna att detta är attraktivt. Detta arbete har tyvärr nedprioriterats inom polisen. Man har för lite resurser, och väldigt många andra angelägna arbetsuppgifter som man skulle behöva utföra. Vi tror inte att man kan prioritera om bland polisens resurser för att klara detta – det krävs mer resurser.

Men det krävs som sagt också ett bättre påföljdssystem för att polisen ska tycka att det känns meningsfullt. I dag kan polisen ta en utländsk åkare som har överträtt bestämmelserna, och det kan då hända att denne åkare river böteslappen och kör vidare. Polisen kan inte beslagta fordon, till skillnad från i våra grannländer där man kan göra det. Då är det inte konstigt om man som polis känner sig frustrerad.

Anf. 192 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 7 under mom. 20.

När det gäller trafiksäkerhet finns det en stor enighet i trafikutskottet. Vi har samma mål och ofta samma metoder. Vi anstränger oss att skriva motioner, och vi försöker förverkliga de nya och delvis också de gamla idéer som ännu inte är prövade för att få ned dödlighet och skador.

Jag väljer att lyfta fram några av våra motionsförslag här. Vissa har haft framgång, och i andra vill vi gå längre än utskottets majoritet och har därför reserverat oss.

Utskottet tycker att det är viktigt med trafiksäkerhet, men jag noterar att vi inte har ministern här. Jag vet att han har bekymmer med IT-frågan i dessa dagar, men man kan ju fråga sig om inte trafiksäkerheten är prioriterad för honom och för departementet.

Kristdemokraterna ser arbetet för att öka trafiksäkerheten på våra vägar, och därmed minska antalet döda och svårt skadade radikalt, som en uppgift av allra högsta prioritet. Trafiken skördar dödsoffer och orsa-

kar allvarliga skador varje år. Trots bättre fordon och vägar innebär den ökade risken för olyckor, och dessa risker ökar år för år.

Sedan 1950 har persontransportarbetet i Sverige femdubblats. Persontransporter med bil beräknas öka med 1,3 % per år fram till 2010.

Bilen har kommit för att stanna. Vi är inte ett bilfientligt parti, men vi är skakade av statistiken. Antalet dödade i trafiken har under åren 1996, 1997 och 1998 legat mer eller mindre konstant kring 540 per år och nu ökar antalet ytterligare. 60 000 skadas på något sätt, varav 3 000 invalidiseras för livet per år. Hälften av dem som dör före 30 års ålder gör det just i trafiken. Enligt en beräkning kostar trafikskadorna samhället ca 40 miljarder kronor per år.

Vi har talat om nollvisionen många gånger tidigare. Och jag noterar med glädje att ett samlat utskott inte vill lämna nollvisionen, utan vi vill alla stå upp för målet att ingen ska dödas eller skadas svårt i trafiken.

Jag vill peka på bilbältesanvändningen, för risken att dödas minskar med 40–50 % för förare som använder säkerhetsbälte. 80–95 % av förare och framsätesspassagerare sitter i dag fastspända. För 25 år sedan användes säkerhetsbältet av endast 15 % av förarna. Men massiva kampanjinnsatser som genomfördes 1971–1974 ökade användningen till 35 %.

När så bilbältesanvändningen i framsätet blev obligatorisk 1975 steg andelen ”bältade” omedelbart till 85 %. Därför anser kristdemokraterna att det är angeläget att genom tätare polisövervakning och genom opinionsarbete öka användningen av bilbälte.

Användning av cykelhjälm i trafiken minskar risken för huvudskador avsevärt. I Australien har man en lag om obligatorisk cykelhjälm. Det har naturligtvis medfört en betydligt ökad användning av hjälm bland cyklister, men det har också varit kontraproduktivt eftersom hjälmtvånget har lett till att färre människor väljer att cykla. Det är ju ingen önskvärd utveckling av många skäl.

Den svenska modellen med informationskampanjer har visat sig ha en effekt. Hjälmanvändningen har inte minst bland ungdomar och barn ökat, även om siffran för vuxna cyklister nu dämpas något. Men den har i alla fall passerat 10 % med god marginal.

Kristdemokraterna anser inte att en lag om obligatorisk cykelhjälm ska införas, men väl att informationskampanjer ska riktas till barn och ungdomar framför allt men även till vuxna. Däri skiljer vi oss inte från andra.

Men när det gäller den differentierade och flexibla hastighetsbegränsningen vill Kristdemokraterna trycka något mer än andra partier på möjligheten att få acceptans för en sänkning av hastigheten på en viss vägsträcka. Som vi ser det är det angeläget att trafikanterna upplever varje given hastighetsbegränsning som motiverad och välöversagd.

Enligt vår mening skulle det behövas en större differentiering av hastigheterna, så att man utöver de hastighetsbegränsningar på 30, 50, 70, 90 och 110 kilometer per timme som nu förekommer skulle kunna ha begränsningar på 40, 60, 80 och 100 och 120 kilometer per timme.

Vi menar också att en hastighetsbegränsning aldrig ska läggas lägre än vad som på sakliga grunder är motiverat i jämförelse med andra vägavsnitt med motsvarande trafiksituation, där måttet är det förväntade antalet dödade eller skadade. Det får naturligtvis konsekvenser på en motorväg, som vi tidigare har hört är den säkraste vägen att färdas på. Vi

Prot.

1999/2000:84

23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

tror att man skulle kunna höja gränsen till 120 kilometer i timmen utan att det allvarligt skulle rubba statistiken i negativ riktning. Vi vill särskilt påpeka det demoraliserande att under sommarlovet ha en hastighetsbegränsning utanför en skola på 30 kilometer i timmen med motiveringen att det ju under läsåret behövs och att det ju inte kan skada att köra lite långsammare på sommaren också. Då håller man 50 kilometer i timmen utanför skolan därför att barnen är på sommarlov. På så sätt sliter man bort respekten för hastighetsgränsen.

Vi vill också se att den nya informationstekniken brukas till flexibel skyltning av hastighetsgränser. De kan ändras beroende på trafikintensiteten, väglaget, om det är dag eller natt, vinter eller sommar, om det pågår en vägbyggnation eller om det är en helgpaus för vägbyggnationen. Vi har sagt att hastigheten på motorvägar ska kunna höjas till 120 kilometer i timmen på vissa sträckor. Vi tror att vi på detta sätt ska kunna få en förståelse och acceptans som gör att trafikanterna accepterar sänkningar på andra vägsträckor, för det är nödvändigt. Farten är det som krossar och det som dödar. Vi vet att det är nödvändigt att sänka hastigheterna rent generellt, men då måste det göras på ett sätt så att vi får acceptans för det.

Jag går vidare till rattonykterheten. I regeringens 11-punktsprogram för ökad trafiksäkerhet finns mycket som är viktigt. Men där saknas åtgärder mot trafikonykterheten.

Det är faktiskt så att berusade förare med stor marginal är den största enskilda orsaken till olyckor i trafiken. En förare med 1,0 promille alkohol i blodet löper 12 gånger så hög risk att råka ut för en olycka och en person med 2,0 promille så mycket som 300 gånger så hög risk som en nykter förare. Dessutom ökar risken att skadas och dödas, när väl en olycka inträffar, betydligt med ökade promillenivåer.

Vi kristdemokrater verkar för att få ett antal helt alkoholfria, vita zoner accepterade. Vi nämner i trafiken, vid graviditet, för ungdomar under 18 år och på arbetsplatser. Inom trafiksäkerhetsarbetet är det alltså vårt mål att alla trafikanter ska se det som en självklarhet att helt avstå från alkohol i trafiken.

För att förverkliga detta behöver man målinrikta arbetet och dela in rattfylleristerna i två olika typer, dels festdrickarna som utgör en majoritet av gruppen, dels förare med alkoholproblem, som är få men svarar för huvuddelen av olyckorna. Eftersom den senare gruppen kan antas vara mer eller mindre alkoholiserad, antar forskarna att de är mindre mottagliga för lagliga åtgärder och kampanjer än vad festdrickarna är.

För gruppen alkoholiserade förare är det enligt vår mening nödvändigt med speciella behandlingsprogram och tvingande åtgärder som alkoholås för att hindra dem att köra onyktra. Detta har nu länge utretts och diskuterats. Det fanns färdiga förslag under den icke-socialistiska regeringen 1991–1994, men nu har det dragit ut på tiden och det händer ingenting.

Utskottsmajoriteten hänvisar till att det pågår en försöksverksamhet i tre län och att resultatet från denna bör avvaktas. Man ser positivt på försöken och kan, om försöksverksamheten faller väl ut, tänka sig en utvidgad användning av alkoholås. Men under tiden dör människor därför att de blir påkörda av människor som av rent fysiska skäl inte kan låta bli att dricka.

Jag noterar med glädje att i en interpellation den 21 mars svarade näringsministern Jan-Evert Rådström att försökstiden kunde minskas från fem år till en kortare tid. Detta sade han under pågående debatt. Det är bra. Kristdemokraterna vill att den här processen ska påskyndas, men den skulle kunna verkställas redan nu.

Vi kristdemokrater anser alltså att tiden nu är mogen att döma trafikonyktra förare att installera alkolås i sina bilar, om de önskar fortsätta köra efter att de har avtjänat det straff som de dömts till. Vill de inte fortsätta att köra, behöver de naturligtvis inte ha alkolås. Men vi menar att de under en viss tid, ett antal år, efter att de dömts för rattfylleri är tvungna att ha alkolås för att man ska kunna säkerställa att de faktiskt är nyktra.

Jag går vidare i samma ämne och talar om det elektroniska körkortet. Av dem som kör rattfulla saknar 60 % körkort. 8 000 människor kör rattfulla varje dag i Sverige. Cirka hälften av alla är berusade och drog-påverkade, dvs. att 4 000 av varje kategori kör bil varje dag, och de dödar ca 100 människor per år och skadar ca 2 500.

Allt detta kostar svenska samhället minst 5 miljarder kronor. Därför har vi motionerat om det elektroniska körkortet. Nu är det glädjande att utskottet förutsätter att Vägverket i sin egenskap av körkortsmyndighet arbetar för att modern teknologi t.ex. i form av elektroniska körkort ska utnyttjas som ett led i arbetet för ökad trafiksäkerhet och att vår motion därför är tillgodosedd. Vi noterar detta med tillfredsställelse och utgår naturligtvis från att Vägverket mycket skyndsamt ska förverkliga detta.

Gruppen festdrinkare antar forskarna fortfarande vara möjlig att påverka genom kampanjer och rationella argument om förhöjd olycksrisk för såväl dem själva som de oskyldiga medtrafikanterna samt om risken för upptäckt och förlust av körkortet. Därför vill vi förorda en kampanj, Vita vägen, riktad mot just denna grupp i pub- och restaurangmiljöer. Men det fick vi tyvärr inte en majoritet med oss på. Man hänvisar till ekonomiska skäl. Vi vet dock att det skulle löna sig att få människor med just den här bakgrunden och det här beteendemönstret att ändra beteende, för det är ju så kostsamt med olyckorna och dödsfallen.

En parentes: Generellt sett är nya bilar mer krocksäkra än äldre bilar. Därför vill vi kristdemokrater öka skrotningspremien till 3 000 kr, något som vi finansierar genom att en motsvarande avgift läggs på nysålda bilar. Men det hör inte till dagens betänkande. Jag bara nämner det i förbigående.

Sedan gäller det drift och underhåll av det svenska vägnätet. Vi måste konstatera att Sverige har upplevt stora variationer när det gäller investeringar i vägnätet. Under 70- och 80-talen låg investeringarna på en absolut bottennivå jämfört med de flesta andra västeuropeiska länder. Investeringar i järnvägen var för övrigt också obetydliga. Under fyrpartiregeringen 1991–1994 fattades det beslut om tredubblingar av investeringar i infrastrukturen. Beslutet hade sin utgångspunkt i behovet av en långsiktig förstärkning av den ekonomiska utvecklingen i vårt land, men det fattades också för att värna trafiksäkerheten.

Nu kan vi tyvärr konstatera att investeringarna i vägnätet under de senaste mandatperioderna har minskat radikalt – ja, jag skulle vilja säga att de har försumrats. I takt med att underhållet eftersätts minskar trafiksäkerheten på de svenska vägarna alltifrån Europavägarna till grusvägar i

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

Jämtland. Målsättningen måste vara att det svenska vägkapitalet ska upprätthållas åtminstone på dagens nivå. Därför vill vi som bekant utöver regeringens förslag anslå 300 miljoner kronor för att bl.a. öka trafiksäkerheten.

Jag vill gå vidare och säga något om de flygande bilinspektionerna. Dessa utgör en viktig del av trafiksäkerheten. Ingen som kör omkring med ett trafikfarligt fordon eller som kör med alkohol i kroppen ska kunna känna sig säker på att undgå kontroll. Bilinspektörerna har speciell utbildning för att kontrollera även tunga fordons bromsar, vikt och lastsäkring. Den kompetensen riskerar nu att gå förlorad på grund av Vägverkets halvering av anslaget till polisen. Regeringen ingriper inte trots att vi kristdemokrater genom Johnny Gylling tagit upp frågan i flera debatter här i kammaren.

Vad vi förstår har de flesta och mesta investeringarna nu gjorts hos polisen när det gäller den tekniska utrustningen. För att behålla personalen behöver polisen nu minst 50 miljoner kronor i stället för den nivå som Vägverket kan sträcka sig till, 35 miljoner kronor. Enligt uppgift är en sådan begäran från Rikspolisstyrelsen på väg till regeringen i dagarna. Det vore ett nederlag för nollvisionen om Vägverkets neddragning får ligga fast.

Vi har inte fått igenom vår motion i det här avseendet, men vi gläder oss åt att ett enigt utskott uttalar att de mer kortsiktiga trafiksäkerhetsmålen inte torde komma att nås utan en intensifierad trafikövervakning.

Det står i utskottets betänkande: ”Enligt utskottets uppfattning utgör de flygande inspektionerna en viktig del av övervakningsarbetet. Det är därför angeläget att verksamheten inte bara får tillräcklig omfattning utan också bedrivs så effektivt som möjligt.”

Vi kristdemokrater kräver att regeringen nu ingriper och ser till att bilinspektörerna får fortsätta sitt viktiga arbete på vägarna.

Anf. 193 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Tuve Skånberg sade att motorvägar är de säkraste vägarna. Det stämmer faktiskt inte, för det är järnvägarna som är de säkraste vägarna. Det är mycket stor skillnad dessa två emellan per personkilometer. Så det stämmer inte.

Tuve Skånberg tog upp det här med 30 kilometer vid skolor. Det är alldeles riktigt. Men det finns faktiskt något ännu fiffigare man kan göra för att skydda skolbarn och hindra att de blir offer för trafikolyckor. I min hemkommun gjorde man en analys av trafiken kring skolorna. Då visade det sig att vid en skola bestod 95 % av trafiken runt skolan av föräldrar som körde sina barn till och från skolan för att minska risken att de skulle bli utsatta för trafikolyckor.

Då kan man införa 30-gräns, och man kan införa gupp. Men man kan också prata med föräldrarna och fråga: Vad kan vi göra för att barnen ska gå och cykla till skolorna? Blir man av med 95 % av trafiken så har man sannolikt skapat en bra mycket säkrare trafikmiljö för barnen än om man sätter upp 30-skyltar.

En sak som Tuve Skånberg nämnde, fru talman, var alkohol. Han hävdade att under den icke-socialistiska regeringen vidtogs åtgärder för nykterhet i trafiken. Jag kanske är lite blind, men jag har svårt att se den rent ideologiska innebörden av åtgärder för nykterhet i trafiken. Jag vill

med bestämdhet hävda att vi är lika varma tillskyndare av målet om nykterhet i trafiken. Jag vill påtala att den här reservationen, som grundar sig på en motion om alkoholås, har vi gemensam. Det är ingen skillnad mellan oss och er i det avseendet.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

Anf. 194 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag vill börja med alkoholåsen och den ideologiska skillnaden och likheten. Det är naturligtvis som Karin Svensson Smith säger, att alkoholåsen går över partigränserna, och det gläder mig. Det finns inte några blockeringar där. Det jag kunde konstatera är att vi har ett arv att stå upp för i och med att vi hade förtroendet att ha kommunikationsministern under den här tiden. Vi vill fortsätta det goda arbete som han lade grunden till, och vi är glada att Karin Svensson Smith och Vänsterpartiet också vill detta.

Att jämföra järnvägar och motorvägar när det gäller trafiksäkerheten är lika meningsfullt som att säga att om jag transporterar min bil i ett flygplan så är det förmodligen säkrare än om jag gör det på en väg eller en järnväg. Det är ju att jämföra äpplen, päron och bananer. Det går inte. Det säger sig självt att man inte skulle komma långt om man försökte köra bilen på järnväg.

Jag har inget emot att man försöker styra över till ökat kollektivt användande bl.a. på järnvägen. Men man kan inte låta det goda vara det bästas fiende som Karin Svensson Smith så gärna gör när det gäller att spela ut motorvägar mot järnvägar. Det är ju så att bilen har kommit för att stanna. Det gäller att hitta ett sätt som gör att vi kan leva med den utan att det ständigt blir dessa svåra konsekvenser i miljöhänsen och i fråga om trafiksäkerhet. Man kan inte spela ut ett engagemang för järnvägar mot motorvägar. När det handlar om biltrafik är faktiskt motorvägar överlägsna.

Anf. 195 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Beträffande den här debatten om motorvägar och järnvägar hävdar jag inte nödvändigtvis att man skulle ta bilen på järnvägen. Personerna som befinner sig i bilen åker däremot bra mycket säkrare om de åker tåg till och från sina arbetsplatser eller på sin semester eller vid vilket annat tillfälle som helst.

Vi har givetvis många områden i vårt avlånga land där man är tvungen att ha bil för att förflytta sig. Men det finns också många områden i våra tätbebyggda områden där järnvägen är ett bra alternativ – och skulle kunna bli ett ännu bättre alternativ. Detta kan man tycka vad man vill om, men fördelningen mellan väg och järnväg är varken en naturlag eller – ursäkta mig Tuve Skånberg – något av Gud givet. Det är faktiskt en fördelning vi kan påverka. Vi kan påverka den med priser och vi kan påverka den på andra sätt. Det är nödvändigt om vi ska klara nollvisionen.

Anf. 196 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Karin Svensson Smith inte bara insisterar på att det här sättet att räkna är riktigt utan går också vidare. Då skulle jag kunna vara oförsämnd tillbaka och säga att i så fall kan vi tjäna människoliv på att återgå till häst och kärra. Det är väl ändå inte det som Vänsterpartiet vill?

Vi kan spara både liv och livskvalitet på att ta det lite lugnt och kanske cykla över hela Sverige. Man gör det i Kina. Är det något som Vänsterpartiet i Sverige också förordar?

Anf. 197 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Så är vi då åter samlade till trafiksäkerhetsdebatt i riksdagen, och åhörarläktarna är naturligtvis överfyllda med människor som är intresserade. Nej, dessvärre är det inte så. Det är ingen kioskvältare att tala om trafiksäkerhet, även om ämnet är oerhört angeläget och oerhört viktigt.

Låt mig dock börja med att anknyta till slutdelen i Tuve Skånbergs inlägg när han talade om behovet av bättre vägar runtom i landet.

Jag kan rapportera till dem av trafikuskottets ledamöter som inte hade tillfälle att närvara att vi i Centerpartiet i dag har haft ett stort vägseminarium här i Riksdagshuset med ett mycket gott deltagande utifrån landet. Från väldigt många håll påpekade man vikten också för trafiksäkerheten av att ha ett fullgott vägnät. Jag hoppas att vi kan återkomma till dessa frågor när det blir dags att fundera över pengar till drift och vägunderhåll. Jag hoppas att det sker redan i anslutning till vårpropositionen.

Trafiksäkerhet är som sagt var ett oerhört angeläget ämne med tanke på att det varje år dödas över 500 personer på våra vägar. Mer än 4 000 skadas allvarligt, och uppåt 40 000 skadas lindrigt. Dessvärre stiger dödssiffrorna igen. I fjol dödades 570 personer i trafiken, vilket var 40 fler än året innan. Det är naturligtvis ett av Sveriges absolut största folkhälsoproblem.

Ändå är den allmänna debatten i dessa frågor lågmäld, återhållsam och nästan obefintlig, trots att mer än 500 dör och 4 000 skadas varje år. Jag tror att det ligger mycket i det som Karin Svensson Smith sade, att om detta plötsligt skulle uppträffa i dag skulle väldigt många vara tveksamma till om man över huvud taget skulle tillåta denna typ av verksamhet runtom i landet.

Nu är det inte bara de som dödas, de som skadas svårt och de som skadas lindrigt som drabbas. Om vi räknar även anhöriga och familjer så är siffrorna naturligtvis mångdubbelt mycket större när det gäller de människor som drabbas av allt det som händer på våra vägar.

En del kanske tycker att det ändå har blivit så mycket i vårt land, och det har det blivit. Om vi ser tillbaka på 60-talet, före högertrafiken, dödades 1 300 i trafiken varje år, trots att vi hade bara hälften så många bilar, nämligen två miljoner bilar, och i dag har vi fyra miljoner bilar.

Men det är naturligtvis orimligt att stanna upp och nöja oss med att vi har kommit ned till 500 döda. Vi måste naturligtvis gå vidare.

Möjligen är det först när vi själva eller någon nära anhörig drabbas hårt som vi vaknar upp och förstår att det är oacceptabelt med så många människor som drabbas i trafiken, i synnerhet när vi vet att ganska måttfulla åtgärder kan leda till stora framgångar i arbetet mot trafikdöden. Det etappmål på högst 400 dödade i trafiken för i år som finns med i nollvisionen och som vi misströstar om ifall vi ska kunna uppnå skulle vi lätt kunna klara om vi lyckades få alla trafikanter att följa några enkla och ganska självklara regler, nämligen absolut nykterhet i trafiken, säkerhetsbältet på och respekt för gällande hastighetsbegränsningar.

Det långsiktiga målet är som bekant att ingen ska dödas eller skadas allvarligt i vägtrafiken. Och det är Vägverket som har det övergripande ansvaret för trafiksäkerhetsarbetet i landet.

När vi talade trafiksäkerhet här i riksdagen förra året var det ett enigt trafikutskott som stod bakom betänkandet. Det är naturligtvis en väldig styrka att vi kan vara så eniga i den här typen av frågor som inte är särskilt partipolitiskt skiljande.

I dagens betänkande finns ett tjugotal reservationer, men det är ändå tillfredsställande att vi i huvudlinjerna är eniga också denna gång kring program och strategier för ökad trafiksäkerhet. Låt oss ta vara på denna enighet och styrka när vi nu går vidare i trafiksäkerhetsarbetet.

Låt oss också glädjas åt att just när det gäller ett utvecklat säkerhets-tänkande har Sverige och den svenska bilindustrin gått i spetsen under många år.

Häromdagen presenterades en ny omgång resultat från det europeiska krockprovssamarbetet, Euro NCAP. En nyhet är att man förutom de vanliga frontal- och sidokollisionsproven kompletterat med ett helt nytt tuffare sidoprov mot stolpe. Och återigen visade det sig att Saab och Volvo ligger mycket väl framme när det gäller krocksäkra bilar. Bästa resultatet uppvisade Saab 9-5 och Volvo S80.

Men hur krocksäkra man än lyckas göra bilarna så kommer ändå svåra olyckor att inträffa med dödsfall och svåra personskador som följd. Därför är det angeläget att vi alla blir bättre och mera uppmärksamma trafikanter och bilförare. Det är också angeläget att vi utformar våra vägar på ett sådant sätt att när något inträffar så ska vägen vara så utformad att skadorna minimeras.

Trafikutskottet besökte för drygt ett år sedan mitt hemlän Gävleborg, och vi studerade då bl.a. det mitträcke i form av en stålvej som monterats upp på ett tidigare mycket olycksdrabbat avsnitt på E 4 norr om Gävle. Vi gladdes gemensamt åt att sedan räcket kommit upp så hade ingen dödsolycka inträffat. Och jag kan glädja kammaren och utskottet med att det inte heller sedan dess har inträffat någon dödsolycka eller stor olycka på detta vägavsnitt.

Sedan dess har vi dessutom i Gävleborg fått ytterligare en tre mil lång fyrfältsväg färdigbyggd mellan Söderhamn och Enånger. Även där finns vajerräcke och mjuka vägslänter fria från stenar och träd. Och under det halvår som denna väg har varit i drift så har den lovordats av allmänhet och yrkestrafik. Sträckan mellan Söderhamn och Hudiksvall var tidigare okänd och har under åren krävt många dödsoffer. Nu har det blivit en nollvisionsväg, vägar vi hoppas – inga döda och inga svårt skadade. Och här ser man tydligt vilken betydelse det har med trafiksäkra vägar.

Men döden på våra vägar handlar långt ifrån bara om hur vägarna är byggda. Det påminner Vägverkets haveriutredare Gunilla Viberg i Härnösand om. Hon hävdar att det i hög grad handlar om fyra saker. Jag sade tre tidigare, men hon vill inkludera en fjärde – hastigheten, bilbältet, alkoholen och även däcken.

Det kan tyckas vara självklarheter. Men det är ändå så svårt för oss bilister att ta lärdom av det. Att inte minst hastighetsbegränsningar inte är så självklara visas av de heta tidningsdebatter som vi då och då har om dessa frågor.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

För Centerpartiets del är det en självklarhet att vi ska ha hastighetsbegränsningar som av trafikanterna uppfattas som rimliga och väl motiverade. Som framgår av reservation 14 anser vi, precis som Kristdemokraterna, att det kan finnas skäl för fler gränser och att de begränsningar som gäller dessutom ska vara flexibla och variera med hänsyn till yttre omständigheter, t.ex. årstid och väglag. Jag vill, fru talman, passa på att yrka bifall till reservation 14.

I motion T401 lyfter vi från Centerpartiet fram en annan fråga, nämligen den bristfälliga statistiken när det gäller alkohol och trafik. I Sverige är nästan alla på det klara med att alkoholbekämpningen spelar en viktig och avgörande roll i trafiksäkerhetsarbetet. Efter att ha tagit del av en rapport om alkohol, droger och trafik från EU-kommissionen framstår det som mycket klart att statistiken på området i dag är bristfällig, för att inte säga totalt missvisande. Och det är helt omöjligt att göra jämförelser mellan olika länder. Enligt rapporten har t.ex. Italien de bästa siffrorna. Endast 1 % av de italienska dödsolyckorna påstås vara alkoholrelaterade. I Frankrike skulle det vara 40 %. Sverige skulle komma på femte plats med 9 %. Siffrorna och deras orimlighet talar för sig själva, tycker vi. Vi anser att det är angeläget att man förbättrar statistiken på detta område. Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5 där vi tar upp dessa frågor.

Jag ska säga några ord om trafikövervakning. När det gäller behovet av skärpt trafikövervakning hänvisar utskottet till de positiva erfarenheter som finns från den övervakning med automatiska kameror som sker på E 4 mellan Hudiksvall och Iggesund. Jag åker själv ofta på denna sträcka och kan intyga att trafikrytmen blivit lugnare och att olyckorna minskat radikalt. Jag ser därför fram emot den utvärdering som ska komma och hoppas att denna verksamhet kan få efterföljare på andra håll i landet. Därmed skulle polisresurser kunna frigöras för andra angelägna uppgifter, t.ex. en flitigare kontroll av nykterheten.

När de här kamerorna dessutom inte är dolda utan väl synliga offentligt är det svårt att förstå den kritik som på sina håll finns – inte där uppe men på andra håll i landet, såvitt jag vet – mot den här typen av övervakning. Varför skulle automatkameror utefter vägarna vara mer spektakulära än övervakningskameror som i dag finns i varenda banklokal och i många varuhus? Man skulle alltså kunna få mer resurser över till kontroll av nykterheten, som jag tidigare sagt.

I det sammanhanget vill jag gärna anknyta till det som tidigare talare varit inne på, nämligen detta med alkolås. Också från vårt parti tycker vi att det är en mycket god idé som borde prövas. Det är väl snarast så att det är en hårfin skillnad mellan skrivningen från utskottets majoritet kring de här frågorna och det som skrivs i reservation nr 7.

Jag utgår från, och hoppas, att vi kan vara eniga i utskottet när det gäller att försöka flytta fram positionerna just i fråga om alkolås. Jag är övertygad om att vi alla är inne på att det är en bra modell för att förbättra trafiksäkerheten och ge de människor som har besvärligheter med nykterheten en ny chans i trafiken.

Fru talman! Med hänsyn till den sena timmen avstår jag från att här ytterligare kommentera de olika delarna i betänkandet och de olika reservationerna. Jag står bakom reservationerna nr 5, 11 och 14 men nöjer mig med att yrka bifall till reservation nr 5.

Anf. 198 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att säkerheten på vägen måste prioriteras.

Trafiksäkerheten har ju många moment och täcker många samhällsområden, alltifrån en grundsyn kring ett starkt säkerhetsmedvetande till den praktiska utformningen. Antalet aktörer samt deras kunskaper, skicklighet och lämplighet spelar stor roll – för att använda utskottets terminologi.

Trafiksäkerhetsarbetet har en stor bredd. Därför behövs det något av ett "batteri" för att få en ökad och bra trafiksäkerhet. Det må gälla trafikantens ansvar, vägarnas uppbyggnad och utformning liksom fordonens egen säkerhet och förarnas utbildning och fortbildning. Självfallet spelar också både kvalitet och trafikflöde en stor roll.

Bra och rätt byggda vägar är nödvändiga och en viktig del av den samlade trafiksäkerheten. Därför är det angeläget att också från trafiksäkerhetssynpunkt påtala nödvändigheten av en upprustning av vårt vägnät bl.a. med utbyggda motorvägar, ombyggnad av tidigare vägstråk och tjälsäkring av våra kraftigt trafikerade skogsvägar så att virkestransporter m.m. kan säkras. De här vägarna är inte bara svårframkomliga, utan de är också trafikfarliga.

Ändå måste det sägas att en säker trafik måste ha ett utrymme för den enskilde att välja det transportsätt som för individen och för familjen har de praktiska fördelarna. Där är den egna bilen det i särklass dominerande transportslaget.

Faktum är att nio av tio persontransporter går på väg. I åtta fall av tio sker transporten med egen bil. Bland t.ex. barnfamiljerna är det långt över 90 % som har tillgång till bil. Orsaken behöver det knappast erinras om.

Sverige med sin biltäta struktur är ett av de ledande billänderna i världen. Varannan svensk har, eller har tillgång till, bil. Detta är positivt då vi i det glesbebyggda Sverige behöver bilen för vårt behov av dagliga transporter. Därför anser jag, fru talman, att det är illavarslande att personer och partier försöker försvåra och fördyra för det transportmedel som är det dominerande och som kostnadsmässigt och säkerhetsmässigt behöver få särskild omtanke. Även om trafiksäkerhet omfattar många delar är självfallet vägstandarden och framkomligheten en stor säkerhetsfråga.

Fler bilar betyder färre döda. Internationellt sett har vi i Norden, alltså även i Sverige, en förhållandevis god situation. Det har ju erinrats om att för 40 år sedan, när vi hade hälften så stor fordonspark, omkom dubbelt så många människor i trafiken. Den nollvision som statsmakten har påbjudit och lagt fast kan sägas vara orealistisk men den är också en viktig del i vår strategi för en ökad trafiksäkerhet.

En vision är ju ett nytt sätt att tänka men det här ställer också en rad krav, även sådana som inte kan anses bli uppfyllda i det korta perspektivet. Där finns kraven på vägarna, fordonen, regelsystemet och det personliga ansvaret för dem som är ansvariga för transporten. Det gäller alldeles särskilt det bilåkande som så att säga sker i egen regi men där det för den skull behövs en nog så professionell körförmåga.

Det är bra, fru talman, att trafikanternas roll i sammanhanget har påpekats liksom det ansvar som vi som enskilda trafikanter har. Trafikant

Prot.

1999/2000:84

23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

är man ju praktiskt taget hela livet, med eller utan uppgiften att köra ett fordon.

Drogerna är den största faran. En viktig orsak till olyckor med stora skador och ond bråd död som följd är drogerna i trafiken. Det är bra att vi har fått en lag som förbjuder narkotika och det är bra att vi har restriktiva gränsvärden när det gäller alkohol i trafiken. I båda fallen har ju riksdagen varit pådrivande och så småningom, under 1900-talets sista decennium, fått med sig regeringen på skärpningar när det gäller alkohol och andra droger i trafiken.

Det finns anledning att med oro se på de nya införselregler för alkohol som kommer att gälla redan i sommar. Regeringens kapitulation inför alkoholprofitörerna är illavarslande. Utöver de sociala konsekvenserna kommer trafikfarorna att öka. Det finns anledning att ännu starkare än vad utskottet har markerat ta sig an de problem som onykterheten i trafiken för med sig. Det är inte bara förödande för dem som drabbas och för de familjer som blir splittrade genom att familjemedlemmar råkar illa ut, utan det är också en stor samhällsekonomisk kostnad som det finns anledning att undanröja, eller åtminstone minimera. Det är dessutom den enda "reform" som utan stora budgetmedel skulle kunna öka trafiksäkerheten radikalt – dvs. om beteendet i trafiken blev att man bara kör bil eller andra fordon då man är "spiknykter". Det skulle innebära att bortemot 150 dödade kunde undvikas och att tusentals svårt skadade kunde räddas till ett fortsatt välmående liv. Därför finns det anledning att ännu starkare markera trafiknykterhetens roll i trafiksäkerhetsarbetet.

Det gäller att uppmuntra idealiteten. En viktig del är det frivilliga och ideella trafiksäkerhetsarbetet. Trafikutskottet har både nu och tidigare påpekat den viktiga folkbildningsinsats där kunskaper och rätt attityd är nödvändigt för att trafiksäkerheten ska bli framgångsrik. Utöver förbättrad trafiknykterhet handlar det om en konsekvent användning av bälte och hjälm och också om att respekten för hastighetens vådor får ett starkare genomslag.

För att en attitydpåverkan ska leda till ett förändrat beteende, till förbättrad trafiksäkerhet, gäller det att detta får genomslag så att säga i fronten. Det kan inte myndigheter och institutioner ensamma klara. Därför är det viktigt med det folkliga engagemang som finns och som behöver uppmuntras. Det är bra att departementet bearbetar frågan om en optimering av insatserna för att öka trafiksäkerheten "på bredden".

Utskottet känner oro för att trenden för en negativ utveckling inte gått att hejda. Man skulle önska att riksdag och regering satte in betydligt verkningfullare insatser. Ändå måste det sägas att kommunikation är något positivt som vi inte vill, och inte kan, vara utan. Men utformningen av de element som påverkar trafiksäkerheten måste ses över. Det personliga ansvaret och kunskapen är en mycket viktig del i det framtida trafiksäkerhetsarbetet.

Fru talman! Med det sagda yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet i de delar som Folkpartiet står bakom. Våra starkaste invändningar mot majoritetsförslagen vill jag markera särskilt genom att yrka bifall till reservationerna 7 och 11.

Anf. 199 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Elver Jonsson och jag är överens om målet när det gäller trafiksäkerheten, dvs. nollvisionen – ingen ska riskera att omkomma i trafiken. Däremot är vi inte överens när det gäller medlen. Den första åtgärd som Elver Jonsson nämner är väginvesteringarna. Men det har utretts och vi har haft en skriftväxling med Vägverket om kostnadseffektiviteten när det gäller olika trafiksäkerhetsåtgärder.

För att rädda människor med människoliv krävs det 1 miljard per räddat människoliv. För samma summa kan man sätta upp vajrar på en längre sträcka. Man kan också anställa trafikpoliser och anskaffa hastighetskameror.

Frågan är på vilket sätt vi ska göra det. Jag förordar det mest effektiva sättet. För den summa vi har att spendera vill jag rädda så många liv som möjligt. Jag undrar av vilken anledning Elver Jonsson inte kan biträda denna synpunkt.

Elver Jonsson hävdade här att nollvisionen var ett väsentligt beslut men samtidigt orealistiskt. Hur ska detta uppfattas? Ska det uppfattas så att ni är beredda att göra avkall på det? Elver Jonsson uttryckte inledningsvis att han står bakom det beslut som riksdagen tidigare enhälligt har ställt sig bakom.

Anf. 200 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Nollvisionen står vi helhjärtat bakom, men det vore att sticka huvudet i busken och inte låtsas om verkligheten om man sade att ja, vi lever upp till den i dag. Vi gör inte det, och i den meningen sade jag att den var orealistisk. Men den har onekligen ett starkt pedagogiskt värde. Därför bör vi marknadsföra den starkt.

Jag är glad att vi åtminstone kan vara överens om målet, men medlen är inte heller oviktiga. Vad vi från liberalt håll eftersträvar är att nå en balans som tillgodoser medborgarnas önskemål och behov av färdmedel, fordonsval och en hög trafiksäkerhet. Där vill vi främja både det enskilda och det kollektiva åkandet. När det gäller det senare är det inte oviktigt att vi får en upprustning t.ex. med den brobyggnad som förenar Skåne med Själland. Det kommer att gynna kollektivtrafiken mycket starkt. Det står Folkpartiet helhjärtat bakom.

Anf. 201 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Jag måste erkänna att jag inte riktigt förstår Folkpartiets inställning i denna fråga. Elver Jonsson säger att nollvisionen är angelägen, att ni inte vill frångå den, men samtidigt säger ni att den är orealistisk och mest har en pedagogisk effekt. Jag undrar: Kan man ha båda de ståndpunkterna och hävda att allmänheten ska ha respekt för riksdagens beslut, om vi fattar beslut om ett mål som vi själva inte tror är realistiskt? Jag tycker inte man kan ha båda de ståndpunkterna. Antingen får man säga att vi ska föreslå åtgärder som leder till målet, eller så får man ändra sig och säga att vi inte står bakom målet längre.

I det sammanhanget har utskottet tidigare erinrat att regeringen närmare borde överväga hur en ökad andel kollektivtrafik kan bidra till att öka trafiksäkerheten och därmed förverkliga nollvisionen. Det står i utskottsbetänkandet. Ingen har reserverat sig mot detta. Man kan faktiskt inte använda samma medel till allting, utan man får koncentrera sig på

det som är effektivt, och det är inte väginvesteringar om det är nollvisionen som är målet.

Anf. 202 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet är det enda parti som, såvitt jag förstår, nu drastiskt vill börja att dra ned väganslaget trots att vi varit med om ett år då det inte startade något nybygge. Jag tror att vi framöver behöver få en uppräkningsom vi ska få en fungerande trafik och en ökad trafiksäkerhet.

Sedan förstår jag inte argumenteringen från Karin Svensson Smiths sida när hon undrar hur vi vill ha det med kollektivtrafiken. Självfallet vill vi öka den där det finns realistiska underlag. Det är därför vi har varit ivriga anhängare av t.ex. broförbindelsen i södra Sverige för att stimulera kollektivtrafiken, dubbelspåret via Göteborg till Oslo. Det är tydliga tecken på att vi lägger kollektivtrafikens tyngdpunkt där det är många resande. Sedan har vi en dominerande glesbygd, där det inte är realistiskt att tänka sig någon spårtrafik och knappast heller någon busstrafik. Vi har sådana delar i landet. Från Folkpartiets sida tycker vi att människor ska ha en fungerande trafik också i de områdena.

Det är inte orealistiskt att konstatera att vi inte levt upp till nollvisionen ännu. Jag tror att det väcker respekt när vi har den insikten, men jag tycker också att det går mycket väl att förena med att vi ska eftersträva en radikalt förbättrad trafiksäkerhet så att färre dödas och skadas svårt. Det är att hålla ihop verklighet och vision.

Anf. 203 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Ledamöter och åhörare! I dag ska trafikutskottet fortsätta förra årets debatt om trafiksäkerhetsfrågor. Totalt har det kommit in 108 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden hösten 1999 som vi har behandlat. Förra året kunde utskottet lägga fram ett helt enigt betänkande. I dagens betänkande finns 17 reservationer och 2 särskilda yttranden. Utskottet är dock enigt om två tillkännagivanden till regeringen, och hela utskottet prioriterar trafiksäkerhetsfrågan och ser det ökande antalet dödade och skadade på stort allvar och vill göra något åt det.

Nollvisionen står ett enigt utskott bakom.

De två tillkännagivanden som vi enats om är för de första att vi begär en utredning om trafikoffertjour. En trafikoffertjour kan spela en viktig roll för att stödja dem som drabbats av en allvarlig trafikolycka och för att kanske påskynda starten av deras rehabilitering genom tidig information om möjligheterna. Det kan också finnas behov av stöd och hjälp till anhöriga. Vi vill att regeringen studerar den här frågan närmare.

För det andra har utskottet oroat sig över ansvarsfrågan vid lastsäkring. Förare som inte kan kontrollera vad en last innehåller görs ändå rättsligt ansvarig för lasten. Det vill vi att regeringen ändrar på.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Utskottet ser med oro på de senaste årens negativa utveckling på olycksområdet. De preliminära siffrorna som just kommit från SIKAs skrift Observationer nr 2/2000 visar på att antalet dödade och skadade sjunkit under tidigare nivå i januari jämfört med förra året. Vi får hoppas att den trenden fortsätter. Samtidigt kan vi konstatera att åtgärder vidtas och planeras för att åter vända utvecklingen. Det pågår åtgärder inte bara

inom de statliga myndigheterna utan också i många kommuner och föreningar.

Riksdagen godkände hösten 1999 förslag i budgetpropositionen om ytterligare satsningar på trafiksäkerhet, dels genom överföring av 135 miljoner kronor från Vägverkets administrationsanslag, dels genom att riksdagen beslutade meddela Vägverket att de under perioden 1998–2003 fick satsa 6 ½ miljarder på fysiska trafiksäkerhetsåtgärder. I enlighet med regeringens 11-punktersprogram för ökad trafiksäkerhet inriktas åtgärderna i första hand på de farligaste vägsträckorna.

Jag tror att vi alla här i dagens debatt kan vara överens om att alla åtgärder som görs på vägnätet bidrar till att öka trafiksäkerheten. Vad jag menar är att allt från att ta bort gropar i vägar till att lägga nytt och/eller jämnare underlag eller att ta bort hinder på vägrenar eller sätta upp nya eller byta vägskyltar bidrar till att öka trafiksäkerheten. Därför får vi inte se de 6 ½ miljarderna som de enda medlen. Det är en stor summa, men jag anser att drift och underhåll samt nyinvesteringar också främjar en ökad säkerhet.

Det som hänt och som genomförts sedan förra debatten, för ett år sedan, är att vi bl.a. har fått regler för vinterdäck, för snöskotrar och EUmopeden samt förslaget om en fristående väginspektion. Vi väntar också på det nya körkortet.

Det som vi tog initiativ till förra året var att särskilt betona allas ansvar, också trafikanternas. Vi vill se en utökad trafikövervakning men också en bättre respekt för de lagar som finns, och då tänker jag speciellt på nykter trafik – där tycker vi att frågan är särskilt viktig vad Kristdemokraterna än säger – och naturligtvis också respekten för hastighetsregler och om användandet av bilbälte.

Vägverket konstaterade i sin trafiksäkerhetsrapport från 1997 att förändringar i beteendet hos trafikanterna i stort sett har uteblivit. Därför fick Vägverket i regleringsbrevet 1999 regeringens uppdrag att göra en översyn. Det viktigaste resultatet är att inse att beteendefrågorna är långsiktiga och nog det enda sättet att genomföra beständiga förändringar.

Jag vill innan jag går över till behandlingen av reservationerna nämna två saker, och det är först och främst det arbete som Vägverket genomfört om kvalitetssäkring. Verket har utarbetat informationsmaterial för både leverantörer och upphandlare. När det gäller transportköpare riktar man in sig på kommuner och landsting men också andra som är större inköpare.

Detta har hitintills resulterat i att 7 landsting och 13 kommuner har gjort kvalitetssäkringar. I 16 landsting och 110 kommuner har arbetet inletts. Härtill tillkommer 45 företag och 121 andra organisationer.

Det som är värt att särskilt notera är att här kommer frågorna om hastighet och bältesanvändning in samt naturligtvis miljöfrågorna, som vi inte har pratat om så mycket i dag.

För det andra har vi i utskottet enats om krav på en effektivare trafikövervakning. Jag vet inte om ni följer det som händer i Stockholms län den här veckan, men här genomför man den största hastighetskontrollen på många år. Alltför många kör alltför fort. Det är vad vi kan konstatera hitintills.

Det händer mycket, och jag vill påminna ledamöterna om det, även om vi inte talar så mycket om det i det här huset.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

Då tänkte jag gå över till att kommentera reservationerna. För att spara tid tar jag bara upp dem som har nämnts i debatten. Har jag glömt någon får ni återkomma.

Den första som jag tänker ta upp är Vänsterpartiets reservation som handlar om att man vill utreda det övergripande ansvaret och föra över det till Rikspolisstyrelsen. Det har utskottet sagt nej till. Främst är orsakerna att trafiksäkerhet är så mycket mer än bara polisarbete. Trafiksäkerhet har blivit väldigt viktigt vid vägbyggen och vid vägunderhåll. Då är sektorsansvaret det som håller ihop trafiksäkerhetsarbetet.

Sedan går jag över till Per-Richard Moléns motion T213. Där säger man att medlen till trafiksäkerhet och nya vägar inte räcker, och att man vill öka anslaget, vilket också Birgitta Wistrand tog upp i debatten. Jag delar uppfattningen att det behövs mer pengar, och det är en fråga som vi får komma tillbaka till när vi ska debattera budgeten och den framtida långsiktiga planeringen. Jag är säker på att den diskussionen kommer upp då.

Sedan har Vänsterpartiet och Karin Svensson Smith en motion om ett oberoende NTF. Den frågan håller man ju på att utvärdera just nu. Därför vill utskottet avvakta och se vad som händer med den utvärderingen innan vi tar ställning i frågan.

Karin Svensson Smith har också tagit upp frågan om olycksstatistik. Man är kritisk till den nuvarande statistiken. Det tror jag att vi är allihop. Därför har Vägverket i uppdrag att ta fram ett nytt informationssystem om olyckor och skador. Utskottet tar för givet att de påpekanden som görs i motionen beaktas.

Frågan om alkohol är det flera som har tagit upp. Man kräver ökad användning av alkohol och övervakning. Som också har sagts i debatten pågår just nu tre försök i tre län, i Stockholm, i Östergötland och i Västerbotten.

Utskottet fick vid sitt besök hos landshövdingen i Stockholm förrförra veckan en lägesbeskrivning. Det pågår försök inom lastbils-, buss- och taxiföretag. Försöksverksamheten ska pågå i tre år. Jag anser att vi ska avvakta försöken och dra lärdom av dessa innan vi gör något vidare.

De svar som vi fick av landshövdingen var ju att de fortfarande anser att det är många frågor som behöver lösas, och jag tyckte inte att vi fick tillfredsställande svar på en del av de frågor som vi ställde.

Jag går sedan vidare till frågan om Svensk Bilprovning. I den frågan fattade riksdagen ett beslut så sent som 1998. Riksdagens revisorer håller just nu på att granska bilprovningen, och den granskningen ska vara klar i oktober 2000. Då får vi se om det finns anledning att återkomma.

Det har också förts en diskussion om hastighetsbegränsning. Där verkar man ha lyssnat på Tuve Skånberg som om Kristdemokraterna mer än andra värnar om lägre hastighet och att vi ska hålla de hastigheter som gäller. Men det är väl ändå att ta i att man ska sänka hastigheterna. Därför kommenterar jag de två motionerna gemensamt.

Som ni vet pågår det en översyn hos Vägverket om hastighetssystemet. Man har också startat flera försök nu i vinter med lägre hastighet. Ett flertal av Sveriges kommuner har infört lägre hastigheter just utanför skolor och annat. Därför anser jag att syftet med motionerna redan är tillgodosett.

Mobiltelefonering är ju en fråga som återkommer ofta. Här kräver Karin Svensson Smith att man endast ska tillåta *hands-free* och att det också ska finnas en hållare för mobiltelefonen vid samtal på väg. Liknande förslag behandlades för ett år sedan.

VTI har studerat den här frågan. Problemet uppstår när man ska göra två saker samtidigt. Alla vet ju att det är väldigt få män som klarar det, fru talman. Män kör också oftare bil än kvinnor. Så jag vet inte hur debatten kan tänkas att fortsätta, om man tänker sig könsdifferentierade regler eller vad det nu kan bli. Men det kan ju bli en spännande diskussion.

Utskottet anser att regeringen ska följa det som händer i Norge och Danmark, och att det kanske finns anledning att återkomma i frågan.

Innan jag avslutar vill jag bara kort lämna synpunkter på några av de frågor som har kommit upp i debatten.

Birgitta Wistrand tog upp detta med att man borde kunna ingripa när det gäller utländska fordon. Den uppfattningen delar hela utskottet, och det kan man läsa om på s. 26 i betänkandet.

Tuve Skånberg påpekade att under den borgerliga regeringen hade man planer på stora nyinvesteringar i vägar. Tyvärr gjorde ni ju slut på pengarna innan ni avgick.

Elever Jonsson vill också att det ska finnas mer pengar, men han måste prata om något annat utskott eftersom ni har mindre pengar.

Anf. 204 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Inger Segelström talade om skillnaden mellan män och kvinnor. Jag antecknade just för ögonblicket, så jag uppfattade inte vad hon sade. Men hon kan kanske återkomma till det.

När det gäller alkoholåsen konstaterar jag att ministern svängde under interpellationsdebatten häromdagen. Han sade att det inte behöver ta fem år, utan det kan gå snabbare. Vi vill ha en viljeinriktning om att alkoholåsen ska förverkligas, och det verkar som att ministern också instämde i den viljeinriktningen. Jag skulle gärna vilja att Inger Segelström uttalade klart och tydligt att det finns en viljeinriktning att införa alkoholås så snart som det är praktiskt genomförbart.

Vi har en snabbare genomförandeplan än vad majoriteten har, men vi vill ändå tro att majoriteten vill genomföra det så snabbt som det bara går.

Så kommer jag till frågan om de differentierade hastigheterna. Jag tror verkligen att vi talar förbi varandra. Ibland gör politiker det medvetet och hittar sätt att missförstå varandra. Men det är inte på det viset att Kristdemokraterna förordar rent generellt att man ska köra långsammare, utan det vi talar om är att man ska anpassa hastigheten bättre till rådande förhållanden för att få större acceptans hos förarna. Vi tror att den kritiska punkten ligger just där.

Om man får en acceptans för t.ex. 60 km/tim kan man nog acceptera en lägre hastighet. På andra sträckor kan man ha högre hastigheter. Med differentierade hastigheter kan bilister transportera sig snabbare från punkt A till punkt B än vad de kan göra med nuvarande sätt att reglera hastigheten.

Anf. 205 INGER SEGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! VTI har studerat detta med mobiltelefoner, och problemet är att man ska göra två saker samtidigt. Det var då jag drog slutsatsen att det är få män som klarar det, och vad gör vi i så fall åt det? Jag försökte att vara lite rolig, Tuve Skånberg.

Vad gäller att snabba upp detta med alkolåsen tror jag att vi allihop vill att det ska införas sådana så snart som möjligt. Samtidigt är det viktigt att vi får fram de kunskaper som behövs. När vi besökte landshövdningen tyckte jag att det återstod några frågor och test innan man kan avgöra hur man ska gå vidare.

Det som är det stora problemet i dag med hastigheten är att det är få som respekterar de begränsningar som man har.

När polisen i Stockholm stannade bilisterna som körde för fort på Huddingevägen i förgår visade det sig att man körde med otroligt mycket högre hastighet där det är 70-vägar.

Jag tror att om alla kunde hålla de hastigheter som står på skyltarna skulle vi vara en god bit på väg.

Anf. 206 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag noterade Inger Segelströms lilla skämt när det gäller skillnaden mellan män och kvinnor. I de här styckena, när det handlar om att arbeta för trafiksäkerheten, tror jag att likheterna är större än skillnaderna.

Jag skulle däremot gärna vilja att Inger Segelström blev tydligare när det gäller hastighetsmarkeringarna och att Inger Segelström har förståelse för och stöder tanken på differentiering som Kristdemokraterna har framfört.

Vi menar alltså att det är viktigt att hastigheterna kan anpassas till rådande förhållanden. Vi menar att man ska kunna använda den nya informationstekniken för att göra det.

Är vi eller är vi inte överens om det?

Anf. 207 INGER SEGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Om vi ska gå tillbaka till att män inte kan göra flera saker samtidigt är det allmänt konstaterat. Det behöver vi inte ha så olika åsikt om.

När det gäller hastigheten pågår det en översyn inom Vägverket just av hastighetssystemet. Jag tar för givet att man kommer att utvärdera det. Jag tror att vi kan behöva lägre hastighet på vissa ställen. Men det som är allra viktigast är ändå att vi håller de hastigheter som står på skyltarna. Då skulle vi kunna få ned den genomsnittliga hastigheten avsevärt.

Anf. 208 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! När man hör den entusiasm som utskottets talesman har skulle man kunna tro att det händer saker. Hon talar om översyn, utredningar och vad som är på gång. Jag håller med om att det pratas mycket. Det gäller för departementet och det gäller för den här redovisningen. Ändå får vi konstatera att det är senfärdigheten som präglar trafikarbetet från regeringens sida.

Inger Segelström nämnde att vi sedan förra året har fått regler för vintertäck. Detta är ju en lång lidandets historia. Det kostade en trafikmi-

nisters hela politiska aktivitet. Vi fick inte ens genomföra det därför att regeringen satte stopp för det. Det är möjligt att det var för att det var en kvinnlig minister som nonchalansen var så stor från de övriga i regeringen. Men att reglerna för vinterdäck har dröjt så länge får både majoriteten och regeringen ta på sig. Det är väl att de äntligen har kommit.

Man kan säga, fru talman, att när det gäller den frågan och drogfrågan i trafiken, är det inte tack vare regeringen utan trots att man i departement och kanslihus har bromsat som riksdagen har drivit på. Det tror jag att vi får fortsätta med om vi ska upprätthålla en hög trafiksäkerhet.

Anf. 209 INGER SEGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vad jag försökte beskriva från talarstolen är att det händer massor. Det är inte bara inom de statliga myndigheterna utan nästan i varje kommun och inom ett stort antal frivilligorganisationer. Men det är inte tillräckligt. Därför är det så viktigt att vi fortsätter den här debatten. Vad utskottet talade om redan förra året var att om vi ska få några stora förändringar på lång sikt måste det till attitydförändringar.

Det räcker inte att bara säga att det ska till mer pengar, utan vi måste respektera de regler vi har. Det tycker jag att tidigare talare har varit väldigt tydliga om.

Till skillnad mot Elver Jonsson ser jag framåt och försöker vara konstruktiv i debatten när det gäller vad vi som utskott kan ta ansvar för. Det tycker jag att vi har gjort med de två tillkännagivanden som vi eniga står bakom. Det är intressantare än att älta det som har varit om f.d. ministrar.

Anf. 210 ELVER JONSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag förstår att Inger Segelström vill dra en glömskans skugga över det som har varit. Det har varit senfärdigt. Frågan om vinterdäcken är ett praktexempel på hur man misskötte en fråga. Det var illa att förutvarande trafikministern inte fick genomdriva denna viktiga fråga därför att regeringen i övrigt motsatte sig det.

Det är klädsamt att Inger Segelström i sin andra replik nyanserar och säger att det visserligen pratas mycket, men att det inte bara är staten utan också kommunerna och frivilligorganisationerna som ska agera. Det är helt korrekt beskrivet. Därför behöver frivilligarbetet en uppmuntran. Vi måste också se till att kommunerna får en chans att arbeta med sitt trafiksäkerhetsarbete.

På en punkt kan jag vara helt överens med Inger Segelström, nämligen att attityderna behöver övergå i ett mer trafiksäkert beteende. Det var vad jag försökte säga i mitt första inlägg. Då handlar det inte alltid om mer pengar. Men ibland kan det också behövas mer pengar.

Anf. 211 INGER SEGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag tror att detta att det pratas mycket är en sjuka som vi politiker delar. Jag tror att den politiska debatten skulle tjäna på att vi allihop lyssnade lite mer och pratade lite mindre.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

Anf. 212 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Mobiltelefonpratande är förbjudet i flera länder. Anledningen anges vara att reaktionstiden i genomsnitt försämras kraftigt om man pratar i mobiltelefon. Det innebär att stoppsträckorna blir längre.

Inger Segelström säger att det mest är män som har problem med detta. Förvisso är Vänsterpartiet ett feministiskt parti, men jag vill hävda att vi ändå är lika angelägna att värna männens säkerhet, och att inte de ska hamna i olyckor. Jag har svårt att se att det finns någon anledning att med utgångspunkt i olika könsteorier vara mindre intresserad av detta.

När det gäller olycksstatistiken är anledningen till att vi reserverar oss just att det är Vägverket som fått ansvar för att utreda detta. Det är Vägverket som har ansvaret för statistiken över olyckorna i dag. När de övertog ansvaret föll den lucka bort där man kunde fylla i huruvida den som vållat olyckan hade bilbälte eller ej.

Man ska i dag som polis när man kommer till en olycksplats ange mycket om väglag, meteorologiska förhållande, mycket om beskaftenhet rent fysiskt, men faktiskt ingenting om huruvida bilbälten fanns på dem som satt i bilen. Det är anledningen till att vi vill att någon annan ska utreda den här statistiken. Vi är missnöjda med Vägverkets sätt att sköta detta. Det är mycket möjligt att de har lite svårt att konstatera sina egna brister. Det borde vara lättare för någon annan.

När det gäller NTF:s roll och att vi vill att de ska finansieras av någon annan än Vägverket är det ganska klart. Om en opinionsbildande organisation ska kunna vara trovärdig och rak i sin argumentation är det svårt att kritisera den som föder en. Det vore enklare för NTF om de inte var beroende av en organisation som huvudsakligen satsar på fysiska trafiksäkerhetsåtgärder som sin strategi för att nå nollvisionen.

Anf. 213 INGER SEGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag delar Karin Svensson Smiths mening att vi ska värna också om männen.

När det gäller frågan om information om olyckor och om statistik har utskottet sagt att vi tar för givet att man beaktar de påpekanden som görs i motionerna när Vägverket tar fram ett nytt informationssystem.

När det gäller NTF pågår en översyn. Vi ska avvakta och se vilket resultat man kommer fram till. Jag är säker på att vi får anledning att återkomma till den frågan i utskottet.

Anf. 214 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik:

Fru talman! Jag tror att det är ovanligt inom svensk praxis och förvaltning att man låter den ansvarige utreda huruvida man själv uppfyller sina mål eller inte. Jag tycker att det är mer klädsamt om man låter någon annan utreda huruvida Vägverkets olycksstatistik är tillfyllest.

Vi har yrkat att man ska överföra sektorsansvaret för trafiksäkerhet till Rikspolisstyrelsen. Det har sin bakgrund i den utvärdering som Vägverket alldeles nyss har blivit utsatt för. En sammanfattning av utredningen säger att Vägverket satsar mycket på åtgärder med okänd effekt och för lite på beprövade metoder. Varför är man så försiktig med att införa automatisk hastighetskontroll? Varför reduceras antalet trafikpoliser i Sverige så våldsamt när man vet att polisövervakning är det absolut mest effektiva som kan göras på kort sikt?

Detta konstaterar utredningen. Och då tror vi att det är rimligt att den som inte har något eget intresse av något annat än att tillämpa den gällande lagstiftningen är den som är huvudansvarig för att se till att nollvisionen nås.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

Anf. 215 INGER SEGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det har varit på gång ganska länge att Vägverket ska få ett nytt informationssystem. Jag tror inte att det finns någon fara i att en myndighet byter system. Det är väl snarare så att man försöker göra det till ett mer modernt system. Man drar nytta av den nya tekniken och av att det har hänt väldigt mycket på informationsområdet.

Jag tror att det är självklart att man kommer att beakta de synpunkter som vi har haft inte bara i den här debatten utan även i debatten för ett år sedan. Dessa har funnits med i den kritik som inte bara riksdagen har framfört.

Jag tror att vi är helt eniga när det gäller hastighetsövervakningen. Det har ju också framförts i betänkandet att vi alla vill se mer hastighetsövervakning.

Anf. 216 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Fru talman! Först gäller det frågan om olycksfallsstatistik. Det är faktiskt så, Inger Segelström, att det är en motion från Moderaterna som Vänsterpartiet anslöt sig till. Den bygger inte bara på att Vägverket har dålig statistik utan på att statistiken över huvud taget är dålig. Vi hoppas nu att hela statistikpaketet, alltifrån sjukhus, Vägverket, försäkringsbolag och polis, ska föras samman så att vi får en bild över vad detta är för en fråga egentligen. Är det 66 000 eller är det 44 000, eller hur många är skadade i trafiken? Det var informationspunkten.

Den andra punkten som jag är väldigt nyfiken på gäller det som Inger Segelström säger om att det kommer nya medel. Jag är väldigt intresserad av att höra när de kommer. Hur kan det komma sig att vi inte har vetat om detta tidigare? Hur tänker man satsa på detta?

Anf. 217 INGER SEGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt om jag sade fel att det var en vänsterpartimotion.

Vi hade ju en lång diskussion om statistiken redan för ett år sedan. Jag tycker att utskottet kanske utvecklade det mer i förra årets betänkande än vad vi har gjort i år. Jag tar för givet att Vägverket också läser betänkandet från förra året.

Jag sade att jag tror att alla i utskottet är av den uppfattningen att det skulle behövas mer medel till trafiksektorn. Men den frågan får vi komma tillbaka till när vi behandlar budgeten.

Anf. 218 BIRGITTA WISTRAND (m) replik:

Fru talman! Skälet till att vi tog upp den här frågan igen i år var att den här boken med olycksfallsstatistik som Kommunförbundet har tagit fram kom. Där visar man att varje kommun hade en väldigt olika bild över hur deras olyckor såg ut och att man i kommunerna faktiskt inte kände till hur olika det var. Nu kunde varje kommun se exakt hur deras

olycksbild såg ut. När man lade ihop det med de andra bilderna som vi hade från andra källor blev det väldigt svårt att se vad det egentligen var. På det sättet kan man säga att vi har kommit långt från föregående år till i år.

Jag skulle gärna vilja sluta mitt inlägg med att säga att jag inte alls tycker att det är dåligt att vi talar om trafiksäkerhet. När jag kom in i trafikutskottet för några år sedan talade vi nästan aldrig om trafiksäkerhet. Nu gör vi det, och jag anser att det har gynnat trafiksäkerheten. Jag tycker att vi ska fortsätta att tala mycket om trafiksäkerhet.

Anf. 219 INGER SEGELSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag hoppas att Birgitta Wistrand har rätt i att vi pratar mer om trafiksäkerhet än vad vi gjorde tidigare. Jag tycker åtminstone att det finns en större debatt och en större diskussion ute i samhället. Det tror jag är bra. Jag tror också att det bidrar till att vi t.ex. får den här stora genomgången och de stora insatserna som genomförs i Stockholm just den här veckan.

Vägverket håller nu på att ta fram det här statistiksystemet eller informationssystemet. Vi ska kanske vänta och se vad det blir innan vi kritiserar det. Jag tror att vi allihop har väldigt höga förväntningar på att det ska bli något bra.

Anf. 220 MIKAEL JOHANSSON (mp):

Fru talman! Miljöpartiet de gröna anser att trafiksäkerheten på vägarna kan förbättras på främst fem sex sätt, nämligen minskad vägtrafik, sänkt hastighet på vägarna, minskad rattonykterhet – detta hör ihop med kravet på bättre laglydning – förbättrad informatik inom transportområdet samt utbildning, förbättrat underhåll av gång- och cykelbanor och en satsning på kollektivtrafik.

Det främsta sättet att minska antalet skadade och dödade i trafiken är minskad vägtrafik. Det är naturligtvis så att mindre biltrafik innebär proportionellt mindre skador och dödsfall. Av såväl trafiksäkerhetsskäl som miljö- och energiskäl måste trafiken minska. I tätorterna kan detta ske genom att man bygger ut och förbättrar gång- och cykelbanor samt kollektivtrafik. Det är också nödvändigt att kommunerna använder sig av miljöstyrande vägavgifter för att styra bort oönskad trafik på ett effektivt sätt. Här faller alltså ett stort ansvar på de större städerna runtom i landet.

Miljöpartiet har också stor förhoppningar på att regeringen med Björn Rosengren i spetsen ska lyckas i sin ambition att nå nollvisionen och det etappmål som regeringen har ställt upp för 2000.

Anf. 221 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Jag vill börja med att ställa mig bakom de yrkanden som Birgitta Wistrand gjorde. Wistrand har gjort en mycket bra redovisning av Moderata samlingspartiets uppfattning i de olika avsnitten i det här betänkandet. Jag ska inte göra någon övergripande resumé av allt det utan inrikta mig på två frågor, nämligen det stycke som handlar om släpvagnsvikter och stycket om Svensk Bilprovning.

Låt mig börja med frågan om regelsystemet runt släpvagnsvikter. Vid alla tillfällen när den här frågan har kommit upp till diskussion har jag endast mötts av personer som inte kan förstå det nuvarande systemet. Jag

har talat med personer inom NTF och polisen och med bilfabrikanter. Det är bara på ett enda ställe som jag har mötts av en annan uppfattning, nämligen att det här systemet är bra och ska vara kvar. Det är i riksdagens trafikutskott. Det är ju ändå i trafikutskottet som initiativ borde tas om det ska kunna komma till stånd några ändringar av det här systemet.

I utskottets skrivning hänvisar man till EU-direktiv och konstaterar att om Vägverket skulle finna anledning att göra något åt det förhållande som råder skulle man kunna ta ett eget initiativ. Det är så långt som man kan komma för mig om man ska prata om politisk handlingskraft.

Alla känner naturligtvis inte till reglerna för släpvagnsvikter i och med att det är ganska specifik sak, men jag ska försöka att ge ett kort exempel, om det skulle vara det som är orsaken till att man inte har föreslagit att den här motionen ska bifallas.

Om jag har ett körkort med B-klass och en bil med tjänstevikt 2 000 kilo får jag inte dra en hästkärra med tjänstevikten 650 kilo som är lastad med 850 kilo häst om släpvagnens totalvikt, dvs. släpvagnens tjänstevikt plus den maximala lasten, är satt till 2 000 kilo. Jag får inte ens dra kärnan med min relativt stora bil, som jag nämnde, på 2 000 kilo om hästfinkan är tom och bara väger 650 kilo. Då skulle nämligen den totala tågvikten överstiga 3 ½ ton. Totalvikten är alltså ett teoretiskt mått. Däremot får jag ta min mindre bil med en tjänstevikt på bara 1 500 kilo och dra min häst.

Jag skulle kunna ge hur många exempel på detta som helst och visa att det är precis tvärt emot det som hela betänkandet handlar om. Det är kontraproduktivt mot trafiksäkerhet.

Det är många i dag som har släpkärror och inte får dra dem med den bil de anser är trafiksäkrast, utan de får ta en mindre bil och koppla den för att undvika att de kommer över den totala tågvikten. Jag måste fråga Segelström och övriga partier som går emot denna motion vilka argument som finns för att behålla det system som i dag gäller när det gäller släpvagnsvikter. Det är viktigt att ni redovisar er ståndpunkt. Jag har åtminstone inte lyckats möta någon utanför det här huset som har förståelse för detta system.

Det som är begärt i vår motion är en utredning för att komma med ett systemförslag som harmoniserar med verkligheten. Man menar, som det står i betänkandet, att det här inte behöver utredas och försvaras det med olika typer av EU-direktiv. Om det är det som är problemet får vi givetvis försöka att lyfta upp frågan på den nivå där det kan ändras och inte bara göra ett konstaterande att vi inte klarar av det här.

Min fråga till Segelström och till övriga partier som står bakom detta var alltså: Vilka argument finns för att behålla systemet vad gäller släpvagnsvikter?

Det här skulle vara ett betänkande som handlar om trafiksäkerhet. Att man då inte tillstyrker den här motionen som skulle kunna ge ett betydligt trafiksäkrare körsätt med bil och släp kan jag tyvärr inte på något sätt förstå.

Fru talman! Det andra ärende som jag vill ta upp handlar om moderaternas motion angående Svensk Bilprovnings monopol. Jag skulle vilja inleda med att läsa ur regeringens proposition 1999/2000:78 som berör ändrad verksamhet för SJ m.m. Det är ett viktigt stycke, och jag citerar: ”Det är viktigt att SJ ges möjlighet att på bästa sätt tillgodose kundernas

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Trafiksäkerhet m.m.

krav på service, kvalitet och tillgänglighet samtidigt som förutsättningarna för en effektiv konkurrens på marknaden förstärks och därmed också förutsättningarna för ytterligare kostnadsbesparingar och därigenom prissänkningar för konsumenterna.”

Det stycke som jag nu läste tycker jag är intressant. Jag ser fram emot en förklaring av någon som känner sig manad. Vad är skillnaden som gör att den här texten inte skulle kunna användas vad gäller Svensk Bilprovning?

Konkurrensverket föreslog den 6 november 1998 i en skrivelse att marknaden för fordonskontroll i Sverige bör avregleras genom slopande av nuvarande monopol. Moderaterna och den förra borgerliga regeringen drev hårt på en förändring inom det här området. Inom Moderata samlingspartiet anser vi att Svensk Bilprovning inte bara ska konkurrensut-sättas utan även privatiseras. Riksdagen beslöt 1994 att Svensk Bilprovningens ensamrätt att utföra obligatoriska fordonskontroller skulle upphöra den 1 januari 1995. Den nya vänstermajoriteten upphävde tyvärr det beslutet. Och nu står vi där vi står.

Det är intressant men dystert för vårt land och för Svensk Bilprovning att vi är i den situationen. Men att få höra socialdemokraternas och deras samarbetspartners argument när de inte är beredda att göra några förändringar på det här området, ser jag i alla fall fram emot.

Vi vet att Svensk Bilprovning har gått miste om stora affärer utomlands på grund av den struktur som bolaget i dag har. Jag skulle även på det här området vilja fråga Segelström om hon tycker att det är tillfredsställande att Svensk Bilprovning var tvungen att tacka nej till exempelvis en jätteaffär på Irland där det krävdes investeringar. Om bolaget hade varit privatiserat kunde man ha gjort en mycket god affär som hade varit en fördel för landet Sverige. Men av detta blir det inget på grund av den nuvarande regeringen.

Konsultuppdrag kan vi läsa mycket om i Svensk Bilprovningens handlingar. Bl.a. genom dotterbolaget BIAB, Bilprovningen International, tillåts konsultverksamhet utomlands. Under 1998 gav det företaget ett underskott på 4 miljoner kronor före bokslutsdispositioner och skatt. Det är en sådan renodlad förlustverksamhet som dagens regering bejaktar. Tycker vänstermajoriteten att detta är ett sätt som affärsverksamhet ska skötas på?

BIAB har exempelvis konsultverksamhet i Lettland, Turkiet, Jordanien, Irland m.fl. länder, och det går väl an. Men när det gäller att släppa in konkurrens i Sverige är skygglapparna på, och verkligheten får stå tillbaka av rent ideologiska skäl.

Det finns 125 kommuner i Sverige som inte har någon besiktningstation. Vi vet att det finns en mängd olika platser som har långt till besiktning. Att då se Miljöpartiet stå bakom regeringen när det gäller att behålla monopolen är besynnerligt. Miljöpartiet borde stå bakom vår reservation. Att det dessutom innebär stora fördelar för vår glesbygd och för småföretagandet borde göra det ställningstagandet ännu enklare för Miljöpartiet. Jag vill fråga Mikael Johansson i Miljöpartiet: Vad är det som har gjort att ni har kommit till ståndpunkten att stödja vänstermajoriteten i ett ärende som utifrån mina ståndpunkter är bra för miljön, bra för glesbygden och bra för företagandet. Konkurrensverket tycker också så.

Segelström vill hänvisa till Riksdagens revisorer och till att de återkommer i oktober till frågan om Svensk Bilprovning. Man vill se vad de har att säga. Hon dristar sig också till att försöka skämta om mäns oförmåga att göra två saker samtidigt och det kanske var ett lustigt skämt. Men jag kan väl konstatera att herrarna i regeringen åtminstone borde klara av en sak i taget, åtminstone borde klara av att läsa en utredning i taget. Det finns en mängd utredningar som alla säger att det är en fördel att konkurransutsätta Svensk Bilprovning. Simultanförmågan kanske är dålig på en del håll, men den är fullständigt bristfällig på andra håll.

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga moderata reservationer i det här betänkandet. Men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 11 under mom. 28.

Anf. 222 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Eftersom regeringen inte är företrädd här i kväll föreslår jag att Jan-Evert Rådström återkommer med att ställa frågor om hur regeringen sköter sitt arbete.

Jag vet vidare inte om Jan-Evert sov eller inte lyssnade när jag gjorde min föredragning. Då sade jag just att riksdagen prövade frågan om Svensk Bilprovning så sent som 1998.

Vad gäller Riksdagens revisorer vill jag säga att vi gemensamt har tillsatt dem därför att vi tycker att det är så viktigt att vi får en sådan här granskning. Det vore väldigt konstigt om vi bara ett halvår innan de ska vara klara med sin granskning säger: Nej, vi vill ta ställning till det här nu, och vi struntar i vad vårt eget organ säger. Vi brukar inte hantera seriösa frågor på det sättet här i riksdagen.

Jag vidhåller alltså att vi bör vänta tills vi får del av den klokhets som Riksdagens revisorer förser oss med.

Vad gäller den andra frågan, om hästar och släpvagnar, är det så med all lagstiftning – oavsett om det gäller svensk lag eller EU-direktiv – att den med jämna mellanrum utvärderas. Vi har i betänkandet skrivit att vi förutsätter att Vägverket följer den här frågan, och det är det vanliga sättet som vi hanterar lagstiftningsfrågor på. Utskottet menar att man ska följa den här frågan, ingenting annat. Det som gör att det här är en större fråga är att det inte gäller en lag som vi kan förändra i Sveriges riksdag.

Anf. 223 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Jag är den förste att beklaga att inte ansvarig minister är närvarande vid behandlingen av detta betänkande. Det vore på sin plats, men vi ser fler tomma stolar vid regeringsbänkarna än närvarande statsråd i kammaren. Det är inte alls så lätt att komma till tals med regeringen.

Segelström säger också att arbetssättet inte är att man struntar i utredningar utan att det hör till saken att vi ska vänta och se på vad Riksdagens revisorer säger. Det är ju precis det som man har gjort tidigare. S-regeringen struntar i alla utredningar och alla förslag som har lagts fram. Jag sade att man kanske borde ta och läsa en utredning i taget.

Den här gången ska Riksdagens revisorer lägga fram ett yttrande som ska ge så mycket mer än vad som sägs i det tydliga språket från Konkurrensverket om konkurransutsättning av Svensk Bilprovning.

När det gäller släpvagnsvikter vill Segelström påskina att man har ett speciellt arbetssätt i riksdagens utskott. Vi begärde i den moderata motionen om släpvagnsvikter en utredning som skulle gå igenom alla de missvisande sätt som regelsystemet i dag fungerar på. Det är precis det som majoriteten har sagt nej till. Ni vill inte härifrån ta ett initiativ och se över denna fråga.

Anf. 224 INGER SEGELSTRÖM (s):

Fru talman! Regeringen är här varje vecka och ställer upp i en frågestund. Jag har inte en enda gång varit med om att regeringen inte besvarar de frågor som den får. Man kan också som riksdagsledamot ställa interpellationer och skriftliga frågor. Jag tycker därför att det påhopp som Jan-Evert Rådström gör på regeringen för att den inte skulle besvara frågor är oförskämt.

Vad gäller frågan om lastvagnar står det att utskottet förutsätter att man följer frågan.

Anf. 225 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Fru talman! Segelström får ursäkta – hon anser att jag är oförskäm. Jag är mycket medveten om att det finns möjligheter i form av frågestunder och interpellationer, men jag kunde också önska att kammarens status kunde höjas något genom att ansvarig minister vid något tillfälle är med vid utskottsbehandlingen av de egna ärendena. Det kan knappast anses vara oförskämt att jag begär detta.

När det gäller den andra frågan kan vi nog kämpa till leda. Jag kan bara konstatera att den enklaste väg som finns i betänkandet för att höja trafiksäkerheten vore att få ordning på de direkt felaktiga regler som i dag finns för släpvagnsvikter. Vänstermajoriteten i vår riksdag är inte beredd att ta sig an detta. Det är bara att beklaga.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 29 mars.)

18 § Lag om radio- och teleterminalutrustning, m.m.

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU7
Lag om radio- och teleterminalutrustning, m.m. (prop. 1999/2000:51).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 29 mars.)

19 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Motion

med anledning av redog. 1999/2000:RR1 Riksdagens revisorers årsredovisning för 1999

1999/2000:Fi10 av Karin Pilsäter m.fl. (fp)

Prot.

1999/2000:84

23 mars

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 22 mars

1999/2000:731 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till socialminister Lars Engqvist

Diskriminering av asylsökande barn

1999/2000:732 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till justitieminister Laila Freivalds

Brott med rasistiska inslag

1999/2000:733 av *Rolf Gunnarsson* (m) till socialminister Lars Engqvist

Avgifter inom äldreboendet

den 23 mars

1999/2000:734 av *Lilian Virgin* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Lönebidrag till redan anställda

1999/2000:735 av *Barbro Andersson Öhrn* (s) till statsrådet Mona Sahlin

Kvinnor och innovationer

1999/2000:736 av *Marie Granlund* (s) till socialminister Lars Engqvist

Indragna socialarbetare i Köpenhamn

1999/2000:737 av *Yvonne Ångström* (fp) till näringsminister Björn Rosengren

Väg E 12 som TEN-väg

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 mars.

Prot.
1999/2000:84
23 mars

21 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmäldes att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 22 mars

1999/2000:693 av *Ronny Olander* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Skattesubvention för friskvård

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 28 mars.

22 § Kammaren åtskildes kl. 22.15.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.48,
av talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 137 (delvis)
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.55,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 17 § anf. 197 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot.
1999/2000:84
23 mars

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
3 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen.....	3
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	3
5 § Förnyad bordläggning.....	3
6 § Tidsdelat boende – information på konsumentens språk.....	4
Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU12	4
(Beslut fattades under 15 §.).....	4
7 § Obeställd reklam, m.m.	4
Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU13	4
Anf. 1 TANJA LINDERBORG (v).....	4
Anf. 2 HENRIK S JÄRREL (m).....	6
Anf. 3 KJELL ELDENSJÖ (kd).....	7
Anf. 4 AGNE HANSSON (c).....	9
Anf. 5 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	10
Anf. 6 AGNE HANSSON (c) replik	11
Anf. 7 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	11
Anf. 8 AGNE HANSSON (c) replik	11
Anf. 9 MARIANNE CARLSTRÖM (s).....	11
Anf. 10 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	14
Anf. 11 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	14
Anf. 12 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	14
Anf. 13 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	14
Anf. 14 HENRIK S JÄRREL (m) replik	14
Anf. 15 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	15
Anf. 16 HENRIK S JÄRREL (m) replik	15
Anf. 17 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	16
Anf. 18 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik.....	16
Anf. 19 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	16
Anf. 20 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik.....	16
Anf. 21 MARIANNE CARLSTRÖM (s) replik.....	16
Anf. 22 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	17
Anf. 23 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	19
Anf. 24 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	19
Anf. 25 TANJA LINDERBORG (v) replik.....	20
Anf. 26 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	20
Anf. 27 AGNE HANSSON (c) replik	20
Anf. 28 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	21
Anf. 29 HENRIK S JÄRREL (m) replik	21
Anf. 30 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	21
Anf. 31 HENRIK S JÄRREL (m) replik	22
Anf. 32 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik.....	22
Anf. 33 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	23
Anf. 34 KJELL ELDENSJÖ (kd) replik.....	23

Anf. 35 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	23
Anf. 36 KIA ANDREASSON (mp).....	23
(Beslut fattades under 15 §.)	24
8 § Brottsoffers ansvar för rättegångskostnader	24
Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU14.....	24
(Beslut fattades under 15 §.)	24
9 § Effektiv kontroll för att hindra spridning av kärnvapen.....	24
Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU13.....	24
(Beslut fattades under 15 §.)	24
10 § Fristående skolor m.m.....	25
Utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU8.....	25
Anf. 37 LARS HJERTÉN (m)	25
Anf. 38 LENNART GUSTAVSSON (v).....	27
Anf. 39 LARS HJERTÉN (m) replik	29
Anf. 40 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	29
Anf. 41 LARS HJERTÉN (m) replik	30
Anf. 42 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	30
(forts. 12 §).....	30
Ajournering.....	30
Återupptagna förhandlingar	30
11 § Frågestund	31
Anf. 43 TALMANNEN	31
<i>Lokala skolstyrelser.....</i>	<i>31</i>
Anf. 44 SOFIA JONSSON (c)	31
Anf. 45 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	31
Anf. 46 SOFIA JONSSON (c)	31
Anf. 47 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	32
<i>Bostadsbristen</i>	<i>32</i>
Anf. 48 KARIN PILSÄTER (fp)	32
Anf. 49 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	32
Anf. 50 KARIN PILSÄTER (fp)	33
Anf. 51 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	33
<i>Vägarna i Dalsland.....</i>	<i>34</i>
Anf. 52 BJÖRN LEIVIK (m).....	34
Anf. 53 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	34
Anf. 54 BJÖRN LEIVIK (m).....	34
Anf. 55 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	34
<i>Utjämningsystem för LSS-kostnader.....</i>	<i>34</i>
Anf. 56 CATHERINE PERSSON (s)	34
Anf. 57 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	35
Anf. 58 CATHERINE PERSSON (s)	35
<i>IT-propositionen.....</i>	<i>35</i>
Anf. 59 LENNART DALÉUS (c).....	35
Anf. 60 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	36
Anf. 61 LENNART DALÉUS (c).....	36
Anf. 62 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	36
<i>Resekostnaderna för boende i glesbygd</i>	<i>36</i>
Anf. 63 ERLING WÄLIVAARA (kd).....	36

Anf. 64	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	37
Anf. 65	ERLING WÄLIVAARA (kd)	37
Anf. 66	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	37
<i>Kosovo</i>		37
Anf. 67	KARIN WEGESTÅL (s)	37
Anf. 68	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	38
Anf. 69	KARIN WEGESTÅL (s)	38
Anf. 70	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	38
<i>Personalsituationen i landstingen</i>		38
Anf. 71	KENNETH JOHANSSON (c)	38
Anf. 72	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	39
Anf. 73	KENNETH JOHANSSON (c)	39
Anf. 74	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	39
<i>Ålderspensionssystemet</i>		40
Anf. 75	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	40
Anf. 76	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	40
Anf. 77	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	40
Anf. 78	Statsrådet INGELA THALÉN (s)	40
Anf. 79	GÖRAN HÄGGLUND (kd)	41
<i>Arbetsförmedlare</i>		41
Anf. 80	OWE HELLBERG (v)	41
Anf. 81	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	41
Anf. 82	OWE HELLBERG (v)	42
Anf. 83	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	42
<i>Vattenfall</i>		42
Anf. 84	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	42
Anf. 85	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	42
Anf. 86	CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	42
Anf. 87	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	43
<i>Kosovo</i>		43
Anf. 88	MARIANNE ANDERSSON (c)	43
Anf. 89	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	43
Anf. 90	MARIANNE ANDERSSON (c)	44
Anf. 91	Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	44
<i>Nationell handlingsplan för mänskliga rättigheter</i>		44
Anf. 92	PER LAGER (mp)	44
Anf. 93	Statsrådet BRITTA LEJON (s)	44
<i>Autonoma i Uddevalla</i>		45
Anf. 94	LENNART NILSSON (s)	45
Anf. 95	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	45
<i>Studentbostäder i Stockholm</i>		45
Anf. 96	AMANDA AGESTAV (kd)	45
Anf. 97	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	45
<i>Arbetslösheten bland invandrare</i>		46
Anf. 98	SUSANNE EBERSTEIN (s)	46
Anf. 99	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	46
Anf. 100	SUSANNE EBERSTEIN (s)	46
Anf. 101	Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	46

<i>E 6 genom Bohuslän</i>	47
Anf. 102 INGER RENÉ (m).....	47
Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	47
<i>Konsumentskydd för offentliga tjänster</i>	47
Anf. 104 CHRISTINA AXELSSON (s)	47
Anf. 105 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	47
Anf. 106 CHRISTINA AXELSSON (s)	48
<i>Göteborgs kommun</i>	48
Anf. 107 ÅSA TORSTENSSON (c).....	48
Anf. 108 Statsrådet BRITTA LEJON (s).....	48
Anf. 109 ÅSA TORSTENSSON (c).....	48
Anf. 110 Statsrådet BRITTA LEJON (s).....	48
Anf. 111 TALMANNEN	49
12 § (forts. från 10 §) Fristående skolor m.m. (forts. UbU8).....	49
Anf. 112 ERLING WÄLIVAARA (kd).....	49
Anf. 113 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	51
Anf. 114 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	51
Anf. 115 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	52
Anf. 116 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	52
Anf. 117 SOFIA JONSSON (c).....	52
Anf. 118 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	54
Anf. 119 SOFIA JONSSON (c) replik.....	54
Anf. 120 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	54
Anf. 121 SOFIA JONSSON (c) replik.....	54
Anf. 122 ULF NILSSON (fp).....	55
Anf. 123 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	57
Anf. 124 ULF NILSSON (fp) replik.....	57
Anf. 125 LENNART GUSTAVSSON (v) replik.....	57
Anf. 126 ULF NILSSON (fp) replik.....	58
Anf. 127 EVA JOHANSSON (s).....	58
Anf. 128 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	60
Anf. 129 EVA JOHANSSON (s) replik.....	61
Anf. 130 LARS HJERTÉN (m) replik.....	61
Anf. 131 EVA JOHANSSON (s) replik.....	61
Anf. 132 LARS HJERTÉN (m) replik.....	61
Anf. 133 EVA JOHANSSON (s) replik.....	61
Anf. 134 ULF NILSSON (fp) replik.....	62
Anf. 135 EVA JOHANSSON (s) replik.....	62
Anf. 136 ULF NILSSON (fp) replik.....	62
Anf. 137 EVA JOHANSSON (s) replik.....	63
Anf. 138 SOFIA JONSSON (c) replik.....	63
Anf. 139 EVA JOHANSSON (s) replik.....	63
Anf. 140 SOFIA JONSSON (c) replik.....	64
Anf. 141 EVA JOHANSSON (s) replik.....	64
Anf. 142 GUNNAR GOUDE (mp).....	64
Anf. 143 LARS HJERTÉN (m)	68
Anf. 144 GUNNAR GOUDE (mp).....	68
Anf. 145 LARS HJERTÉN (m)	68

Anf. 146 GUNNAR GOUDE (mp)	69	Prot.
Anf. 147 ULF NILSSON (fp).....	69	1999/2000:84
Anf. 148 GUNNAR GOUDE (mp)	69	23 mars
Anf. 149 ULF NILSSON (fp).....	70	<hr/>
Anf. 150 GUNNAR GOUDE (mp)	70	
Anf. 151 ERLING WÄLIVAARA (kd)	71	
Anf. 152 GUNNAR GOUDE (mp)	71	
Anf. 153 ERLING WÄLIVAARA (kd)	72	
Anf. 154 GUNNAR GOUDE (mp)	72	
Anf. 155 SOFIA JONSSON (c)	72	
Anf. 156 GUNNAR GOUDE (mp)	72	
Anf. 157 SOFIA JONSSON (c)	73	
Anf. 158 GUNNAR GOUDE (mp)	73	
Anf. 159 LENNART GUSTAVSSON (v)	73	
Anf. 160 GUNNAR GOUDE (mp)	73	
Anf. 161 LENNART GUSTAVSSON (v)	74	
Anf. 162 GUNNAR GOUDE (mp)	74	
(Beslut fattades under 15 §.).....	74	
13 § Forskning och forskarutbildning.....	74	
Utbildningsutskottets betänkande 1999/2000:UbU9	74	
Anf. 163 PER BILL (m).....	74	
(forts. 16 §).....	76	
Ajournering.....	76	
Återupptagna förhandlingar	76	
14 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den		
22 mars.....	77	
SoU7 Folkhälsofrågor m.m.	77	
SoU8 Äldrepolitik	79	
MJU8 Fiske m.m.	81	
MJU11 Vissa forskningsfrågor m.m.	82	
15 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid		
dagens sammanträde	83	
LU12 Tidsdelat boende – information på konsumentens		
språk	83	
LU13 Obeställd reklam, m.m.	83	
LU14 Brottsoffers ansvar för rättegångskostnader	84	
UU13 Effektiv kontroll för att hindra spridning av		
kärnvapen	84	
UbU8 Fristående skolor m.m.....	85	
16 § (forts. från 13 §) Forskning och forskarutbildning		
(forts. UbU9).....	86	
Anf. 164 YVONNE ANDERSSON (kd).....	86	
(forts.).....	88	
Ajournering.....	88	
Återupptagna förhandlingar	88	
16 § (forts.) Forskning och forskarutbildning (forts. UbU9).....	88	
Anf. 165 SOFIA JONSSON (c)	88	
Anf. 166 ULF NILSSON (fp).....	90	

Anf. 167	INGER LUNDBERG (s)	92
Anf. 168	PER BILL (m) replik	95
Anf. 169	INGER LUNDBERG (s) replik	95
Anf. 170	PER BILL (m) replik	96
Anf. 171	INGER LUNDBERG (s) replik	96
Anf. 172	ULF NILSSON (fp) replik	96
Anf. 173	INGER LUNDBERG (s) replik	97
Anf. 174	ULF NILSSON (fp) replik	97
Anf. 175	INGER LUNDBERG (s) replik	98
Anf. 176	SOFIA JONSSON (c) replik	98
Anf. 177	INGER LUNDBERG (s) replik	99
Anf. 178	SOFIA JONSSON (c) replik	99
Anf. 179	INGER LUNDBERG (s) replik	100
Anf. 180	BRITT-MARIE DANESTIG (v)	100
Anf. 181	ULF NILSSON (fp) replik	102
Anf. 182	BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	102
Anf. 183	ULF NILSSON (fp) replik	103
Anf. 184	BRITT-MARIE DANESTIG (v) replik	103
Anf. 185	GUNNAR GOUDE (mp)	103
	(Beslut skulle fattas den 29 mars.)	105
17 §	Trafiksäkerhet m.m.	105
	Trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU5	105
Anf. 186	BIRGITTA WISTRAND (m)	105
Anf. 187	KARIN SVENSSON SMITH (v)	108
Anf. 188	BIRGITTA WISTRAND (m) replik	111
Anf. 189	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	111
Anf. 190	BIRGITTA WISTRAND (m) replik	111
Anf. 191	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	112
Anf. 192	TUVE SKÅNBERG (kd)	112
Anf. 193	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	116
Anf. 194	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	117
Anf. 195	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	117
Anf. 196	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	117
Anf. 197	SVEN BERGSTRÖM (c)	118
Anf. 198	ELVER JONSSON (fp)	121
Anf. 199	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	123
Anf. 200	ELVER JONSSON (fp) replik	123
Anf. 201	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	123
Anf. 202	ELVER JONSSON (fp) replik	124
Anf. 203	INGER SEGELSTRÖM (s)	124
Anf. 204	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	127
Anf. 205	INGER SEGELSTRÖM (s) replik	128
Anf. 206	TUVE SKÅNBERG (kd) replik	128
Anf. 207	INGER SEGELSTRÖM (s) replik	128
Anf. 208	ELVER JONSSON (fp) replik	128
Anf. 209	INGER SEGELSTRÖM (s) replik	129
Anf. 210	ELVER JONSSON (fp) replik	129
Anf. 211	INGER SEGELSTRÖM (s) replik	129
Anf. 212	KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	130

Anf. 213 INGER SEGELSTRÖM (s) replik	130	Prot.
Anf. 214 KARIN SVENSSON SMITH (v) replik	130	1999/2000:84
Anf. 215 INGER SEGELSTRÖM (s) replik	131	23 mars
Anf. 216 BIRGITTA WISTRAND (m) replik	131	<hr/>
Anf. 217 INGER SEGELSTRÖM (s) replik	131	
Anf. 218 BIRGITTA WISTRAND (m) replik	131	
Anf. 219 INGER SEGELSTRÖM (s) replik	132	
Anf. 220 MIKAEL JOHANSSON (mp)	132	
Anf. 221 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m).....	132	
Anf. 222 INGER SEGELSTRÖM (s)	135	
Anf. 223 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m).....	135	
Anf. 224 INGER SEGELSTRÖM (s)	136	
Anf. 225 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m).....	136	
(Beslut skulle fattas den 29 mars.).....	136	
18 § Lag om radio- och teleterminalutrustning, m.m.	136	
Trafikutskottets betänkande 1999/2000:TU7	136	
(Beslut skulle fattas den 29 mars.).....	136	
19 § Bordläggning.....	137	
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	137	
21 § Anmälan om skriftligt svar på fråga	138	
22 § Kammaren åtskildes kl. 22.15.....	138	

Prot.
1999/2000:84
23 mars

Elanders Gotab, Stockholm 2000